

Каб гарантавана атрымліваць газэту. Газэту «Наша Ніва», як і 12 іншых незалежных выданняў, не ўключылі ў падпісны каталёг на 2005 год. Каб і надалей гарантавана чытаць газэту, дашліце на адрас Рэдакцыі свой дакладны паштовы адрас. Тыя, хто дашле свае каардынаты ў Рэдакцыю, будуць атрымліваць выданьне — праз пошту ці іншым чынам — нават калі б яму прыйшлося друкавацца за мяжой і распаўсюджвацца самастойна. Гэта датычыць і тых чытачоў, што прызвычаліся купляць газэту ў шапіках. Ня маем гарантыі, што заўтра ўлады не забароняць «Саюздрукам» распаўсюд незалежнай прэсы. У звестках пазначайце адрас, на які мусяць дасылацца/дастаўляцца газэта, паштовы індэкс, пры наяўнасці — код пад'езду, пры магчымасці — нумар тэлефона. Т.: (017) 284-73-29, (029) 707-73-29, (029) 613-32-32. E-mail: nn@promedia.by; 220050, Менск, а/с 537. **Дэталёва пра сытуацыю — старонка 13.**

Зьеў — і парадак

Шмат хто з заснавальнікаў новай суполкі так і казаў: той Саюз пісьменьнікаў выступае супраць прэзыдэнта, а мы будзем за цяперашні парадак. Але прыхільнікаў парадку, выхаванага на вершах Быкава, набралася ўсяго сотня. Сярод іх — ніводнай знакавай постаці. Рэпартаж і камэнтары — старонка 8.

Акадэмік Уладзімер Гніламёдаў (справа) цісьне руку Барысу Пятровічу, а рэдактар «ЛіМу» Анатоль Казлоў — Алесю Пашкевічу (справа ззаду). Кіраўнікоў Саюзу беларускіх пісьменьнікаў не пусьцілі на ўстаноўчы зьезд пралукашэнкаўскага Саюзу пісьменьнікаў Беларусі.

У НУМАРЫ

Засакрэчаныя сацыялягі пайшлі на прыпіскі?

Калі афіцыйны кіраўнік пачынае шукаць вінаватых, то выкрывае ўласнаручна створаную сыстэму болей хвостка, чым ягоньня закляття ворагі. Новая рубрыка «НН»: ад гэтага нумару палітычныя падзеі аналізуе Аляксандар Класкоўскі. **Старонка 3.**

Кола замкнулася

У Беларусі будзе ўведзеная крымінальная адказнасць за прыпіскі. Пры гэтым невыкананьне плянавых паказчыкаў таксама лічыцца злачынствам. Піша Зьміцер Дрыгайла. **Старонка 5.**

Шэсьць розных свабодаў

«89 мм» — нямецкі погляд на беларускую моладзь. У

Бэрліне на прэм'еры прысутнічаў Аляксей Кудрыцкі. Рэжысэр Сэбасьціян Хайнцэль: «Беларусы як матрошка. Ніколі ня ведаеш, што ў іх унутры». **Старонкі 3, 12.**

Акадэмік Міхайлаў: Беларуская мова — гэта гвалт

Рэктар ЭГУ прачытаў лекцыю ў Фрайбурскім

універсытэце (Нямеччына). **Старонка 2.**

Польскія газэты выйшлі з чорнымі плямамі,

каб зьвярнуць увагу на здурганьне свабоды слова ў Беларусі. **Старонка 11.**

Маем «Праўнік»

Выйшаў часопіс «Праўнік». Для юрыстаў. Занудзтва. Геніяльнае! **Старонка 5.**

365 дзён да 100-годзьдзя

23 лістапада (10 лістапада паводле старога стылю) 1906 г. Выйшаў першы нумар «Нашай Нівы».

Дзень герояў

85 гадоў таму 27 лістапада ў Слуцку выбухнула паўстаньне супраць бальшавікоў. Гісторыкі назавуць яго Слуцкім збройным чынам. Беларусы ў гэты дзень адзначаюць Дзень герояў.

Белнэт шукае рэцэпт на глушылкі

Напярэдадні выбараў праца незалежных інфармацыйных сайтаў можа быць паралізавана. Праграмісты шукаюць адэкватны адказ.

На мінулых прэзідэнцкіх выбарах такое здарылася — 9 верасня 2001 г. незалежны Белнэт быў паралізаваны. Маючы аднаго правайдэра-манапаліста, такое зрабіць нескладана. Ходзяць чуткі, што гэтым разам спецыялісты ўпраўлення інфармацыйнай бяспекі КДБ пайшлі далей. Нібыта гатовыя адмысловыя фільтры для павышэння кантролю за Белнэтам. Яны зробленыя на кітайскі

ўзор.

«Раней можна было блякаваць доступ беларускіх карыстальнікаў на пэўныя сэрвэры. Калі ўвядуць кітайскія глушылкі, будзе магчыма забараніць падлучэнне з пэўным карыстальнікам», — запачае інтэрнэт-фундатар Вецер Мэханічны. Гэта азначае, што цікаўны, набіраючы ў пошукавіку словы «Мілінкевіч» ці «апазыцыя», ня здолее трапіць на патрэбныя сайты. Больш за тое, звесткі кампутара карыстальніка будуць унесены ў «чорны спіс», а доступ да сеціва абмяжуецца.

Генэральны дырэктар «Tut.by» Кірыл Валашын сьцьвярджае, што цалкам блякаваць Інтэрнэт

немагчыма: «Рэальна толькі часова паралізаваць працу пэўных хостынг-цэнтраў і саміх старонак». Валашын згадвае, што на пачатку году камісія па прадухіленні прапаганды парнаграфіі, гвалту і жорсткасці прыняла рашэнне аб блякаванні «Белтэлекамам» некалькіх расейскіх парнасайтаў. «Але такім жа чынам можа быць заблякаваны любы сайт», — дадае К.Валашын.

Ёсць некалькі спосабаў засьцеграчыся ад віртуальнай цензуры. Самы просты — падпісання на стужкі навін (усе беларускія інфармацыйныя сайты прапануюць такую паслугу). Выйсьце, для тых, хто мае свае інтэрнэт-ста-

ронкі, — RSS, ці мажлівасць рэтрансляцыі стужкі навін. Вецер Мэханічны бачыць у гэтым вялікія магчымасці: «Трансляваць навіны з інфармацыйных сайтаў можа кожны ўладальнік хатняй старонкі ці міні-сайту. Такія сайты проста фізычна немагчыма адсачыць. Толькі ўсім разам можна змагацца з гэтай навалай». Паставіць код з сайта на сваёй вэб-старонцы можа кожны праграміст. І нават калі асноўны сайт будзе заблякаваны, рэтрансляцыя навінаў зь яго на іншых сайтах будзе працягвацца.

Трэці варыянт больш складаны, але самы эфектыўны — скарыстацца ананімным проксі-сэрвэ-

рам. Паслуга ананімізацыі, як правіла, платная: можна зайсьці на пэўны сайт, зарэгістравацца і ў яго абалонцы праглядаць якія хочаш старонкі — такога карыстальніка немагчыма адсачыць, і ніякі «Белтэлекам» ня можа перакрыць яму доступ. Вялікі спіс ананімных проксі-сэрвэраў можна знайсці на www.epic.org/privacy/tools. Спрощаную і бясплатную версію ананімнага проксі-сэрвэра — ананімайзэр, які таксама дазваляе застацца незаўважным у Белнэце, — можна ўбачыць на <http://byelagus.com/members>. Добраахвотнікі распацоўваюць яшчэ некалькі варыянтаў. На кожны крок цензуры, мяркуюць яны, мусіць быць адэкватны адказ. Інакш у наступным годзе Беларусь можа ператварыцца ў новую Паўночную Карэю.

Сяргей Будкін

ПОШТА РЭДАКЦЫІ

Рэктар ЭГУ: беларуская мова ў школах — гэта гвалт

«Паважаныя дамы і панове, гэта вельмі сумна — рэпрэзэнтаваць такую краіну, як Беларусь», — пачаў 21 лістапада ў Фрайбурскім універсітэце імя Альберта Людвігса адзін з папулярных рэпрэзэнтантаў Беларусі на Захадзе пан Міхайлаў свой даклад, названы «Культура і самаідэнтыфікацыя ў Беларусі». У выступленні дакладчыкам ня раз падкрэсьліваўся прымітыўны духоўны стан беларускага народу. Аказваецца, у нас няма ні дастойных выкладчыкаў у галіне філязофіі і сацыялёгіі, ні спецыялістаў, здольных перакласці на беларускую мову Гэрдэра, Шлегеля і іншых нямецкіх філэзафаў. На думку Міхайлава, беларуская мова — маленькая мова бяз будучыні, а яе прапаганда ў школах і ўнівэрсітэтах ёсць актам гвалту.

Прагучала і такое выказванне, што Беларусь немагчыма асацыяваць зь беларускай мовай. Але ці магчыма асацыяваць нашу краіну з такім чалавекам, як спадар Міхайлаў, які з мяжой ачарняе ня толькі палітычную сытуацыю ў Беларусі, што я лічу яшчэ зусім апраўданым, але і духоўнасьць усяго беларускага народу, падаючы нашу мову другараднай у параўнанні з расейскай, а сябе — прадстаўніком дэмакратыі, які, «баючыся за сваё жыццё, пакінуў радзіму» і бачыць сваю задачу ў марнаслоўі на канфэрэнцыях і дакладах за межамі Беларусі, выдаючы гэта за патрыятызм. Ніводным словам не была згадана работа апазыцыйных арганізацый, стваралася ўражанне бяздзейнасьці беларускага народу, а пан Міхайлаў выступаў у ролі «пакутніка» за сваю краіну...

Будучы на гэтым дакладзе, я паглыбілася ў непрыемныя развагі пра тое, ці магчыма разьлічваць на павагу з боку Захаду, калі нас рэпрэзэнтуюць такія псэўдапатрыёты, якія дазваляюць сабе ўтоптаць нашу радзіму ў грязь.

Таяяна Горн, Фрайбург

Мітрапаліт Філарэт адсвяткаваў Дзень памежніка ў вёсцы Тарасава пад Менскам. У нядзелю Уладыка адслужыў сьвяточную службу перад вяртаўнікамі межаў, спэцыяльна прывезенымі зь Менску і Берасьця. Між праваслаўнай царквой і Дзяржкамітэтам памежных войскаў існуе дамова аб супрацоўніцтве.

IN MEMORIAM

Аляксандар Падлужны

Для мяне імя Аляксандра Падлужнага зьвязанае найперш з фундаментальнымі працамі ў фанэтыцы нашай мовы: «Гукі беларускай мовы» (1973; разам са сьветлай памяці Віктарам Чэжманам) і «Нарыс акустычнай фанэтыкі беларускай мовы» (1977). Гэтыя працы, поруч з тагачаснаю мадэрнізацыяй тэхнічнае базы Інстытуту мовазнаўства, дазволілі апісаць беларускую гукую сыстэму паводле сучасных патрабаваньняў. Відэа-вочна, і надалей яны будуць даваць аб'ектыўныя аргументы на карысьць клясычнае традыцыі правапісу. У пачатку 1990-х Аляксандар Падлужны праца-

ваў у грамадзкай Правапіснай камісіі пад эгідаю ТБМ імя Скарыны. Ён рэальна ўдзельнічаў у паседжаньнях, даваўсэнсоўныя заўвагі як фанэтыст і фанэляг. А пазьней памяналася палітычная сытуацыя ў краіне.

Беларускіх мовазнаўцаў няшмат. Пухам яму зямля.

Вінецк Вячорка

Марыя Ханяўка

У Нью-Брансвіку (ЗША) на 95-м годзе пайшла з жыцця Марыя Ханяўка — удзельніца арганізатарка грамадзкіх засяданьняў ды іншых імпрэзаў, ладжаных у Новым Сьвэце беларускай дыяспары. Сьветлай памяці Марыя і яе

муж інжынэр Часлаў выгадалі дачку Рагнеду ў беларускім духу. Бацька прынцыпова не гаварыў да дачкі школьніцы па-амерыканску, казаўшы: «Вучыся па-беларуску!»

Марыя Ханяўка была жанчынай прыгожай, разумнай, энэргічнай, добрай — добрай маткай і жонкай. Доўгімі гадамі яна даглядала дома свайго цяжкахворага мужа. Часлаў Ханяўка прыходзіўся стрыечным братам большому старшынню Рады БНР Вінецку Жук-Грышкевічу. Абодва яны былі з Будслава.

Цела Марыі Ханяўкі спачывае побач зь яе мужам на беларускім могільніку Жыровіцкае Божэ Маці ў Іст-Брансвіку, ЗША. Вечная Ёй памяць, а душы Яе вечны супакой.

Ад імя беларускага грамадзтва Канады выказваю глыбокія спачуваныя сямі памерлае Марыі — Рагнедзе Ёй Доналду Ўтні, унуку Данілку, праўнукам ды Эдварду Шулячоўскаму. Раіса Жук-Грышкевіч

СЬЦІСЛА

Мілінкевіч: «Заявы Лукашэнка ўсім ужо абрыдлі»

Прымаючы дэлегацыю расейскіх журналістаў, Аляксандар Лукашэнка заявіў, што ў Беларусі можна свабодна набыць лобную незалежную прэсу.

Адказваючы на пытаньне, кім ён бачыць сябе па-за палітыкай, ён заявіў: «Калі ня буду прэзідэнтам, то й займацца нічым ня буду». Ён таксама пукаў прыходам да ўлады нацыяналістаў («Адзіны кандыдат ад апазыцыі — гэта чалавек зь Беларускага Народнага Фронту») і гаварыў пра інфармацыйныя войны супраць сябе. А Мілінкевіч адрэагаваў на заявы ў той жа дзень: «У Расеі ўжо пачынаюць разумець, што Беларусь — гэта ня толькі і ня

столькі Лукашэнка і яго атачэнне. У Беларусі ёсць палітыкі прадказальныя і пасьлядоўныя, за якімі стаіць народ і якія будуць весці з Расеяй дыялёг, бяз крыкаў і шантажу». А заявы Лукашэнка пра тое, што нехта вядзе зь ім інфармацыйныя войны, «ужо ўсім абрыдлі».

Беларуская вышыня

У новым рэйтынгу-лісьце Міжнароднай фэдэрацыі футболу Беларусь узнялася на рэкорднае для сябе 59-е месца, скочыўшы за месяц на 11 прыступак уверх. Посьпех дасягнуты дзякуючы перамозе 12 лістапада ў таварыскай гульні з Латвіяй. Узначальвае ж спіс з 205 камандаў зборная Бразыліі.

AP, belapan.com, fifa.com

Засакрэчаныя сацыялігі пайшлі на прыпіскі?

АЛЯКСАНДАР КЛАСКОЎСКИ

Выступаючы днямі ў Магілёве, афіцыйны лідэр даў зразумець: электаральная перамога ў яго ў кішэні. Прычым запэўніў не галаслоўна, а са спасылкай на нейкае закрытае апытаньне. Згодна зь ім, Лукашэнку падтрымліваюць больш за 90% вясцоўцаў, 84% жыхароў райцэнтраў і 67% менчукоў (са сталічнае публікі яшчэ выбіваць ды выбіваць крамольны дух!).

Дарэчы, цікава, чаму ўлада, якая скрозь падкрэсьлівае сваю народнасьць, ладзіць нейкія сакрэтныя дасьледаваньні грамадзкае думкі, пра вынікі якіх інфармуе народ фрагмэнтарна?

Карэспандэнт радыё «Свабода» зрабіў бліскучы журналістскі ход: патэлефанаваў у тэа нешматлікія сацыялягічныя структуры, што зазвычай робяць апытаньні на замову ўладных вярхоў, — і ўсюды ад аўтарства таямнічага дасьледаваньня адхрысьціліся!

Слухайце, мо тэа засакрэчаныя сацыялігі, каб дагадзіць высокаму начальству, проста пайшлі на прыпіскі?

Усе ж чулі ды бачылі, як кіраўнік дзяржавы чыхвосьціў шклоўскую вэртыкаль падчас нядаўняга ваяжу ў родныя мясціны. Напярэдадні дзяржкантроль высветліў, што там квітнее жадлівае ашуканства дзеля прыгожых паказчыкаў. Прыкладам, долго стратных гаспадарак зьменшылі, зьліўшы між сабой ляжачыя калгасы.

Увогуле варта аддаць належнае: калі афіцыйны кіраўнік пачынае шукаць вінаватых, то іншым разам выкрывае ўласнаручна створаную

сыстэму болей хвостка, чым ягоныя заклятыя ворагі. І высвятляецца, што за фасадам беларускай мадэлі квітнеюць паказуха, п'янства ды бюракратычнае свавольства.

Не жартачы вам, калі на 12-м годзе кіраваньня народны прэзыдэнт, схамянўшыся, мусіць ратаваць простага чалавека ад паўсюднага чыноўніцкага гвалту: гучна абвешчана кампанія «дэбюракратызацыі»!

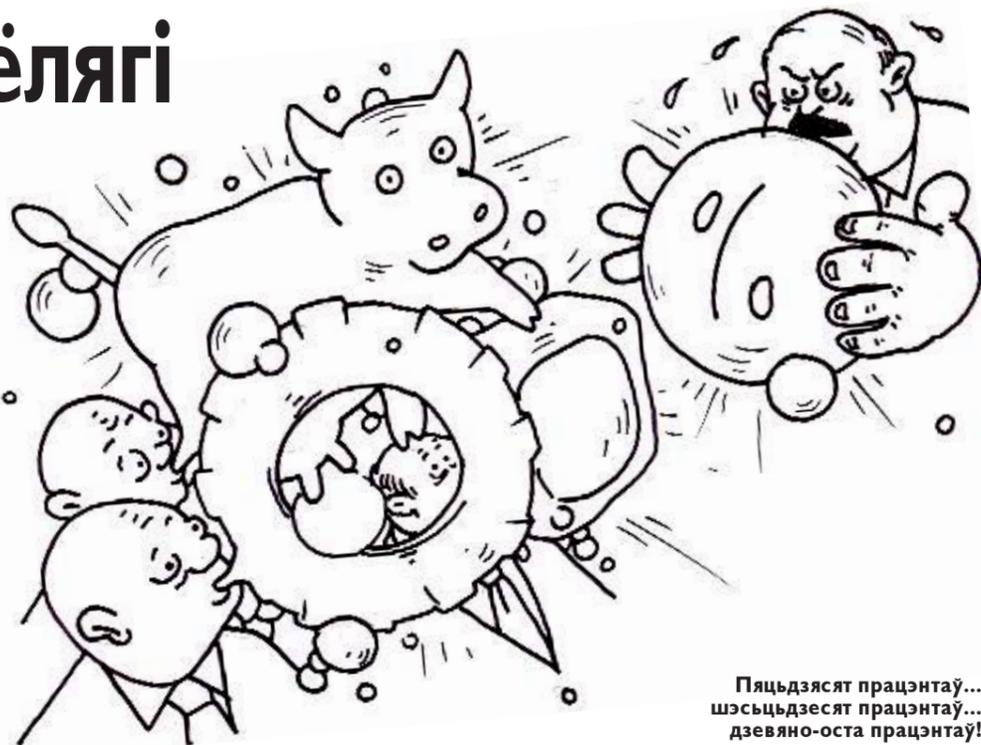
Але калі гэтая кампанія найперш прапагандысцкая, то іншая — у справе знішчэньня незалежнай сацыялігіі — абяцае даць несумнеўны эфэкт.

Увесну Незалежны інстытут сацыяльна-эканамічных і палітычных дасьледаваньняў выпіснулі за мяжу, у Вільню. Але ўсё адно пад ягонай эгідай у верасьні было зладжанае чарговае нацыянальнае апытаньне. Дарэчы, яно — і гэта паказчык сумленнасьці навукоўцаў — зафіксавала рост Лукашэнкавага рэйтыngu да 47,3%. Але ж усё адно лічба вельмі далёкая ад тых, што агучвае сам кіраўнік дзяржавы.

Дык вось зараз параўноўваць ня будзе з чым. Пастанова Савету міністраў, якая ўвьяла акрэдытацыю сацыялягічных структураў, дазваляе лёгка адсекчы непажаданных гульцоў.

НІСЭПД, пэўна, будзе адсечаны. Бо летасе менавіта ягонае апытаньне наконт вынікаў рэфэрэндуму дало лічбы, якія пэўна ж былі не пад нос кіроўным вярхам. А менавіта — што толькі блізу 49% электарату прагаласавала за тое, каб дзейны прэзыдэнт мог балютавацца колькі заўгодна (паводле Цэнтравыбаркаму, нагадаю, было 79,42%).

МАЛЮНАК СЯРГЕЯ ХАРЭЎСКАГА

Пяцьдзесят працэнтаў... шэсьцьдзесят працэнтаў... дзевяно-оста працэнтаў!

Скасаваньне незалежнай сацыялігіі, асабліва разам з вынішчэньнем рэшткаў недзяржаўнай прэсы, яшчэ тужэй закручвае так званую сыпэраль маўчаньня (калі апанэнт ўлады тояцца, мяркуючы, што іх надта мала).

Калі афіцыйны кіраўнік пачынае шукаць вінаватых, то выкрывае ўласнаручна створаную сыстэму болей хвостка, чым ягоныя заклятыя ворагі.

Улада і так настолькі ўжо адвучыла людзей ад вольнага слова, што, як засьведчыла тое самае апытаньне НІСЭПД, давер да незалежных мэдыяў ніжэйшы, чым да дзяржаўных (38,5% супраць 55,3%). Так што ходкая апазыцыйная тэза, нібыта беларусы масава пакутуюць ад недахопу альтэрна-

тыўнай інфармацыі, патрабуе крытычнага асэнсаваньня.

Можна шмат разважаць аб прычынах, але факт тое, што многія на дэва ахвотна, як колісь публіка на сэансах Кашпіроўскага, трапляюць у салодкі палон — гэтым разам прапагандысцкага замбаваньня.

Вось аналітыкі звыкла разважаюць пра настальгію старэйшага пакаленьня па савецкай міталёгіі. Але нядаўна я жахнуўся, усьведоміўшы, што цэлае пакаленьне вырасла ўжо на мітах эпохі першага прэзыдэнта.

Для тых юнакоў і дзяўчат, што слухалі яго падчас нядаўняга выступу ў Магілёўскім унівэрсытэце, пачатак 1990-х — гэта ўжо, лічы, сівая даўніна. І яны цалкам могуць прыняць за чыстую манэту дэманізаваны вобраз апазыцыі, якая, нібыта дарваўшыся тады да ўлады, усё разматлашлыла ды прапала, а этнічных расейцаў пасадзіла на валізікі.

Гэтым разам магілёўскія студэнты даведаліся, у прыватнасьці, што да прэзыдэнцкай эры вузкалобыя нацыяналісты зруйнавалі сыстэму адукацыі. І што злачынныя навацыі рабіліся найнаічэй як на замову імперыялістаў.

Між тым добра памятаю, што на пачатку 1990-х міністрам адукацыі быў мой колішні сусед па паверсе Віктар Гайсёна. Ні тады, ні цяпер гэты дасьведчаны і дысцыплінаваны чыноўнік аніякай дэструктыўнай дзейнасьці далбог не займаўся. І зусім не падобны на агента імперыялізму. Іначай — пры гэтакім кадравым рэнтгене! — наўрад ці працаваў бы зараз намесьнікам кіраўніка замежнапалітычнага ведамства.

Але адкуль пра такія акалічнасьці ведаць моладзі? На апошнім зьездзе БРСМ адна звонкагалася дзяўчына, як падалося, зусім шчыра клеймавала кіраўнічыя захады «пана Шушкевіча ды ягоных міністраў» (прытым што міністрамі тады камандаваў Шушкевічаў антышод Кебіч).

У інфармацыйным вакуўме нават сярод моладзі паглыбляецца той самы сон розуму, што спараджае пачвараў.

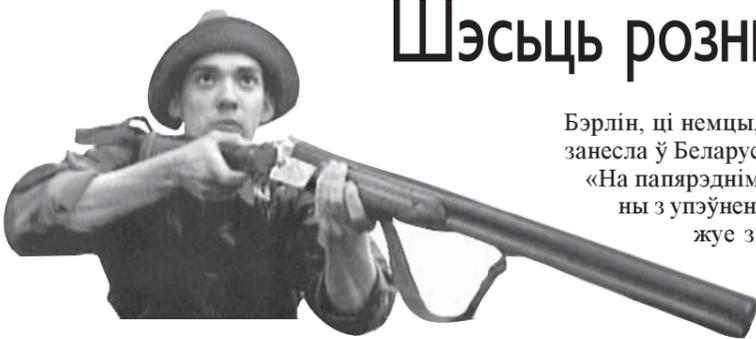
Між тым што да глушэньня непажаданай інфармацыі, дык рэжым выяўляе зайздросны спрыт. Паглядзеце, напрыклад, як фільтруецца зь месца расейскіх тэлеканалаў, дакладней, створаных на іх грунце гібрыдаў (дарэчы, ці не адзіны прыклад рэальнай інтэграцыі, толькі аднабаковай!).

А раптам спраўдзіцца чуткі, нібыта Менск купіў ці маецца купіць у Кітаю абсталяваньне дзеля фільтраваньня інтэрнэт-трафіку? Зрэшты, са слоў студэнтаў, у шэрагу ВНУ такое сіта ўжо працуе: да апазыцыйных сайтаў доступу няма.

Карацей, надзея застаецца адно што на моманты ісьціны ад афіцыйнага лідэра. Калі ён лухцуе кадры, дык тэлевізійная публіка, звыклая да пераможных рэляцыяў, міжволі даведваецца пра шокавыя рэчы. Напрыклад, што кантралёр, правярўшы сем гаспадарак Шклоўшчыны, у шасьці выявілі прыпіскі! Тамтэйшае начальства «намалявала» болей за 3,5 тысячы тон збожжа, 200 тон бульбы, 30 тон малака, болей за тысячы тон зялёных кармоў...

І калі гэтая выбарка, кажучы мовай сацыялігіі, рэпрэзэнтацыйная, то ўявіце сабе памеры ашуканства ў маштабе краіны!

Шэсьць розных свабодаў

Бэрлін, ці немцы, якіх у свой час нейкім ветрам занесла ў Беларусь.

«На папярэднім паказе глядачка са Славаччыны з упэўненасьцю казала, што Беларусь мяжуе зь яе краінай, — прамаўляе да залі мэнэджар кінатэатру. — Гэта шмат гаворыць пра вядомасьць Беларусі ў Эўропе». «Хутчэй гэта гаворыць пра абазнанасьць той славачкі, — парыруе Штэфан Клаос, прадусэр фільму.

Фільм пачынаецца. На экране пераліваюцца чыгуначныя рэйкі. У Берасьці — замена колаў. Каляіна ў Беларусі на 89 мм шырэйшая за эўрапейскую. Заля замірае — для многіх глядачоў гэта дужа знаёмая карціна. Яшчэ ня раз будуць немцы з патаемным гонарам шаптаць на вуха сваім суседзям: «А ў гэтым раёне я жыў! А тут піў піва!» Калі на экране пачнуць зьяўляцца знаёмыя ім менскія краявіды.

Фільм пабудаваны на дыялёгах шасьці герояў — маладых беларусаў ды беларусак. Яны не супрацьпастаўляюцца і не дапаўняюць адзін аднаго, а дзіўным чынам пераплятаюцца. Сьпяраша здаецца, што героі не сутыкаюцца адзін з адным, але потым робіцца зразумела — усе яны існуюць поруч. І гэта робіцца сюрпрызам ня толькі для глядача, але і для іх саміх.

«89 мм» — нямецкі погляд на беларускую моладзь. У Бэрліне на прэм'еры прысутнічаў Алесь Кудрыцкі.

«Кіно-кракадзіл» — невялічкая заля ў бэрлінскім раёне Прэнцлаўэр-Бэрг. Яна задумвалася як месца для паказу расейскіх фільмаў, таму мае адпаведны антураж: выстава сацрэалістычных фота з Кёнігсбэргу, гранёныя шклянкі ў бары, гарбата бяз цукру ды піва «Сібірская карона» на паліцах. Праўда, зь цягам часу кінатэатар пашырыў профіль і паказвае фільмы з усяе ўсходняй Эўропы. Апошні тыдзень у «Кіно-кракадзіл» можна сьмела назваць беларускім — штовечар тут паказваюць стужку «89 мілімэтраў» 26-гадовага рэжысэра Сэбасьцяна Хайнцля.

Месцаў у залі няшмат, каля паўсотні, і ўсе занятыя. Выпадковых людзей тут, бадай, няма — гэта ці беларусы, якіх занесла нейкім ветрам у

«Дзеяслоў» № 18

«Дзеяслоў» (сэлета — пяты) друкуе закончэньне Зянонавай паэмы «Вялікае Княства». Разьдзел пазэі ў нумары прадстаўлены імёнамі першага шэрагу — Рыгор Барадулін («Верасовае»), Андрэй Хадановіч («Восень на вогнішчы»), Андрэй Гуцаў («Зачараванае мэтро»). З прозы — працяг рамана Віктара Вальтара «Роджаная пад Сатурнам», апавяданьне Франца Сіўка, пачатак гатычнага рамана Людмілы Рублёўскай «Скокі смерці».

Асобным разьдзелам ідуць творы пераможцаў і ўдзельнікаў конкурсу, прысьвечанага 75-годзьдзю з дня нараджэньня Уладзімера Караткевіча.

У нумары багата літаратурнае спадчыны. Апрача быкаўскіх «Пункціраў жыцьця» тут зьмешчаны й вершы Анатоля Сыса («Аднакрылы воран»), і ўспаміны Яна Скрыгана «Той час», і ўспаміны Анатоля Кудраўца пра самога Скрыгана.

Дзікае паляванне па Мілінкевічавых сьлядах

Жыхары Баранавічаў хацелі б, каб начальніцы ідэалягічнага аддзелу гарвыканкаму Тацяне Жытко быў забаронены ўезд у Эўропу. Які закон дазваляе караць за сустрэчу з палітыкам?

Першыя рэпрэсіўныя захады па сустрэчы з Мілінкевічам у Баранавічах распачаліся ў дзень самой сустрэчы, 11 лістапада. Начальніца ідэалягічнага аддзелу гарвыканкаму Тацяна Жытко адразу пасля сустрэчы прыехала ў эканоміка-юрыдычны каледж. Разам з супрацоўнікам КДБ яна перапісала ўсіх навучэнцаў, што прысутнічалі на занятках.

На наступны дзень на размовы пачалі выклікаць тых, хто адсутнічаў. Чыноўнікі разам з кіраўніцтвам навучальнай установы разглядалі зробленыя спецслужбамі фатаздымкі — распазнавалі сваіх навучэнцаў. У навучальныя ўстановы выклікаліся бацькі. Навучэнцам каледжу, што бралі ўдзел у сустрэчы з Мілінкевічам каля БарДУ, сказалі, што ім туды ўжо ніколі не паступіць. Большасць маладзёнаў пераляканая, навучэнцы сядзяць як мышы пад венікам. У некаторых па выхадзе з кабінэту трэсьліся рукі. Чыноўнікі паказалі маладым людзям, як будучы пераследавацца любяць антырэжымныя праявы. Рэктар БарДУ Качурка ўсю віну скінуў на настаўнікаў каледжу. Маўляў, мае студэнты ў апазыцыйнай сустрэчы ня ўдзельнічалі, усё гэта навучэнцы каледжу.

Дырэктар каледжу Сокал вык-

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

лікаўся да намесніка міністра адукацыі А. Жука, дзе яго папярэдзілі пра будучую сьнежаньскую атэстацыю. Пасля давялося ехаць у аблвыканкам. Была сустрэча і з намеснікам гарвыканкаму. Вымовы атрымалі намесніцы дырэктара па ідэалягічнай працы і па выхаванні за недахопы ў ідэалягічнай працы. Кіраўніцтва навучальнай установы атрымала папярэджанне аб магчымасці закрыцця каледжу.

Каб неяк суцішыць рэпрэсіі, заяву аб звальненні напісаў выкладчык каледжу, старшыня баранавіцкай суполкі ТБМ Віктар Сырыца. Адзін з найлепшых выкладчыкаў у горадзе, таленавіты

настаўнік ад Бога цяпер стаў беспрацоўным. «Каб спыніць усё гэта, звольніўся сам. Звольніць мяне яны ня мелі падстаў — маю 12 падзяк і аніякіх вымоў», — кажа ён. Спдар Сырыца сказаў карэспандэнту «НН», што пайшоў на гэта, «каб паслабіць націск на студэнтаў і выкладчыкаў». У заяве на звальненне ён напісаў, што сыходзіць у знак пратэсту супраць рэпрэсій у адрас студэнтаў. «Я сам казаў студэнтам, калі ішлі на сустрэчу з Мілінкевічам, што ім нічога ня будзе, бо гэта не парушэнне закону».

Сырыца лічыць вельмі несправяднай ролю Тацяны Жытко. Дарэчы, некалі празь пяць хвілін

пасля размовы з ёю ў Баранавічах былі затрыманы менскія зуброўцы, што прыяжджалі падтрымліваць Сасіма. Летась пасля наведання ёю былога офісу БНФ праз гадзіну туды прыехалі міліцыянты і канфіскавалі ўлеткі «Пяцёркі».

В. Сырыца лічыць, што выкладчыцкая дзейнасць для яго скончылася. Аднак «добрыя людзі» прапанавалі сустрэцца з Жытко, тады, маўляў, «усе праблемы вырашацца». «На паклон не пайду. Я не цураюся ніякай працы, без кавалка хлеба не застаўся», — кажа старшыня гарадзкой арганізацыі ТБМ.

Нягледзячы на ціск і запалох-

ванне, студэнты не забываюць свайго выкладчыка. Тэлефануюць яму, пішуць лісты са словамі падтрымкі.

Горка на ўсё гэта глядзець. Чальцы мясцовых няўрадавых арганізацый і партый аднадушна выказваюцца, што калі б мясцовыя чыноўнікі мелі пагрозу стацца невяязнымі ў Эўропу, дык гэта крыху іх стрымлівала б. Дарэчы, актывісты з правінцы мелі гэткую надзею яшчэ падчас леташніх выбараў — злыя былі на старшыню выбарчых камісій... Людзі чакаюць нейкай дапамогі ці хаця б маральнага сыгналу асабліва зацятым чыноўнікам.

«Сырыца на першы погляд зрабіў паспешлівы крок, — кажа Сяргей Гоўша, старшыня колішняй гарадзкой філіі «Вясны». — Але ён абараняў сваіх вучняў і калег ад горшых вынікаў. Бо намеснік міністра адукацыі Жук, лічы, папярэдзіў: альбо звальняецца Сырыца, альбо ў сьнежны каледж не праходзіць атэстацыі».

Сам Мілінкевічаў прыезд сярод простага люду ў адкрытую не камэнтуюцца і не абмяркоўваецца. Сярод людзей пануе страх. Страх сказаць лішку ці недзе засьвяціцца. Аднак у той самы час народ цікавіцца ўсім, што звязана з адзіным кандыдатам: купляюцца газэты, перадаецца адзін аднаму артыкул мясцовага незалежнага тыднёвіка «Intex-Press», дзе надрукаваны Мілінкевічавы адказы на тэлефанаванні чытачоў. Уся інфармацыя прагна ўбіраецца.

Паводле слоў С. Гоўшы, у час, калі закрываюцца незалежныя СМІ, адзінай магчымасцю дайсьці да людзей застаюцца такія паездкі. Магчыма, яны заўчасна падстаўляюць людзей, але за іх трэба змагацца. Іншага шляху няма. Будзем разам, дык не прападзём і пераможам. Але загінем, калі будзем сядзець адзінцамі.

Іван Кавяра, Баранавічы

Аніматар эміграваў

Стваральнік LLL-мультфільмаў Алег Мініч, якога абвінавацілі ў паклёпе на прэзыдэнта (арт.367 ч.2 Крымінальнага кодэксу) пакінуў Беларусь. Піша Сяргей Будкін.

«Вельмі ўсё незразумела, адчуваю сябе між небам і зямлёю», — адказвае Алег па тэлефоне на пытаньне пра ягоньня справы. Ён стаіць на Майдане, дзе сьвяткуюць угодкі Аранжавай рэвалюцыі. На сцэну вось-вось павінна выйсці Юлія Цімашэнка.

Алег не хацеў зьяжджаць з Горадні, аднак пасля кансультацый з праваабаронцамі і допытаў у гарадзенскім КДБ кінуў усё. «Ішло да таго, што мяне пасадзяць на пяць год».

Дзякуючы менскім знаёмым Мінічу ўдалося пакінуць Беларусь ды зьехаць у Маскву. У расейскай стал-

іцы аніматар месяц жыў у гатэлях, зьвяртаўся ў праваабарончыя арганізацыі, але ніякай практычнай дапамогі не атрымаў. Давялося перабрацца ў Кіеў.

Жонка Галіна нядаўна езьдзіла ў Горадню — забраць прыватныя рэчы і высветліць, ці пасунулася наперад сьледства. Высьвятленьне акалічнасьцяў справы працягнулі яшчэ на два месяцы, а тэхніку, канфіскаваную ў жніўні, вяртаць не зьбіраюцца. У Горадні Галіна адчувала віжаваньне за сабой.

Алег характарызуе свой стан як «завіслы». Украінскі аніматар Міхал Баркоўскі, які ў першыя дні выказваў салідарнасьць, адно толькі прапанавалі свае паслугі ў маляваньні мультфільмаў. Платныя.

19 лістапада беларускі аніматар браў удзел у выставе ўкраінскіх карыкатурыстаў «Карупцыя і права». «Я шчаслівы, калі мне ўдалося расплошчыць вочы людзям на тое, што наша ўлада — ня страшная, а сьмешная», — кажа Алег.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Часу на тое, каб вызначыцца, у Мініча вобмаль — месяц. Менавіта столькі ён яшчэ можа прабыць ва Ўкраіне ў якасьці «турыста». «Палітычнага прытулку прасіць не хачу. Пра свае пляны цяпер нічога не магу сказаць». Мініч даў некалькі інтэрвію ўкраінскім журналістам і зьвярнуўся ў філіял арганізацыі «Рэпартэ-

ры бязь межаў», якая ўзялася налісаць зварот у ягонаю справе ў Сэнат ЗША.

Праваабаронца Беларускага Хэльсынскага камітэту Гары Паганяйла кажа, што, калі беларускі аніматар баіцца крымінальнага перасьледу, самы разумны крок — прасіць палітычнага прытулку.

А вось і нацкам сабраўся...

Не прайшло й двух месяцаў з часу правядзеньня Кангрэсу дэмаілаў, як сабраўся на першае пасяджэньне Нацыянальны выканаўчы камітэт. Ініцыятыва скліканьня належыць Аляксандру Мілінкевічу. У панядзелак 21 лістапада былі абмеркаваныя прыныцы працы ценявога ўраду.

Тым часам сам Мілінкевіч працягвае паездкі па краіне. 24 лістапада яго чакаюць у Бабруйску, а 4 сьнежня — у Івенцы. Пасля гэтага стартуюць два «маратоны» — з захаду на ўсход ад Ашмянаў да Гомелю і з паўночнага ўсходу на паўднёвы ўсход — ад Віцебску да Берасьця.

Зьміцер Дрыгайла

Кола замкнулася

У Беларусі будзе ўведзеная крымінальная адказнасць за прыпіскі. Пры гэтым невыкананьне плянавых паказчыкаў таксама лічыцца злачынствам. Піша **Зьміцер Дрыгайла**.

Прэзыдэнт на нарадзе з кіраўнікамі Магілёўскай вобласці і Шклоўскага раёну назваў прыпіскі «ганебнай зьявай». Праверкі КДК выявілі, што прыпісваюць па ўсёй краіне ў асабліва буйных памерах. У Шклоўскім раёне з правяральных сямі гаспадарак прыпіскі выяўлены ў шасці з ўсіх сферах — у збожжы, бульбе, малацэ, кармах, пагалоўі жывёлы, па ўводзе ў эксплуатацыю жылых дамоў. Памеры прыпісанага таксама ўраджаюць — яны складаюць тысячы тон, галоў, мэтраў.

«Трэба навучыць людзей працаваць як сельд», — грозіць прэзыдэнт. Цяпер праверкі будуць праводзіцца стала. «Советская Белоруссия» пасьпела назваць гэты пэрыяд «пачаткам новага этапу дзяржаўнага

будаўніцтва ў Беларусі». (Пра гэта ў фэльетоне Лёліка Ушкіна — старонка 24.)

Кола нібыта замкнулася: спачатку крымінальная адказнасць была ўведзена за незабеспячэнне прагнозных паказчыкаў, цяпер — за прыпіскі.

Цяпер чыноўнік раённага ўзроўню атрымаў «выбар»: быць пакараным за незабеспячэнне прагнозных паказчыкаў, ці за прыпіскі. Апошняе менш страшна. За прыпіскі часам з пасады не здымаюць, бо яны выгадныя ўсёй іерархіі чыноўнікаў. Прыпіска да прыпіскі з кожнага раёну — вось і прагнозных паказчыкі выкананы.

Таму нічога ня змяніцца — як прыпісвалі, так і будуць прыпісваць. Пры захаванні дзеючай сыстэмы прыпісак ня выкараніш.

У 7 правяральных гаспадарках Шклоўшчыны былі выяўлены прыпіскі 3,5 тыс. тонаў збожжа. Такім чынам, можна меркаваць, што ў маштабе краіны (усяго дзейнічае 2 325 сельгаспрадпрыемстваў) прыпіскі склалі 1 160 тыс. т. Размах!

Маем «Праўнік»

ПАКАЛЕНЬНЕ НEXТ

Высылкамі аўтараў інтэрнэт-праекту «Praulnik.org» накладам 299 асобнікаў выдадзены часопіс «Праўнік». Геніяльны!

Галоўны рэдактар «Праўніка» Уладзіслаў Белавусаў характарызуе выданне як праект для маладых і здаровых розумам юрыстаў і палітолагаў. Мэта часопісу — глядзець на права беларускімі вачыма. Выдаўцы ставяць наступныя задачы: кампенсаваць брак якаснай юрыдычнай інфармацыі на беларускай мове, распрацаваць уласнабеларускую юрыдычную тэрміналогію ды аб'яднаць беларускамоўных студэнтаў-правазнаўцаў. Колькі месяцаў таму сайт praulnik.org стварылі студэнты й аспіранты прававых спецыяльнасцяў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэту ды Менскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэту.

Першы нумар часопісу змяшчае матэрыялы пра ўсе галіны права — ад канстытуцыйнага да крымінальнага. Вялікая ўвага надаецца Эўрапейскаму праву, зважаючы на сучасныя працэсы ўрапейскай інтэграцыі і тое, што Беларусь мае багатую гістарычную спадчыну ў галіне права: юрыдычныя дакументы часоў ВКЛ ды Статуты.

Каб пазьбегнуць правінцыялізацыі выдання, рэдкалегія плянуе наладзіць супрацоўніцтва зь вядучымі спецыялістамі ў галіне права з эўрапейскіх універсітэтаў.

Ідэя стварэння беларускамоўнага юрыдычнага выдання ўзнікла яшчэ паўтара года таму, і за гэты час пройдзены шлях ад стварэння сайту да выдання першага нумару часопісу. Часопіс надрукаваны накладам 299 асобнікаў у Смаленску пры ўдзеле Цэнтру падтрымкі выдавецкіх ініцыятыў. Тое, што прэзентацыя «Праўніка» адбылася ня ў сценах БДУ і не ў прысутнасці запарошаных афіцыйных асоб, выразна характарызуе стаўленне апошніх да ініцыятыў студэнтаў права. Паводле слоў рэдкалегіі, іх родная

альма-матэр не дапамагала, але й не перашкаджала. З боку кіраўніцтва юрыдычнага факультэту няма пакуль ніякай рэакцыі на стварэнне беларускамоўнага юрыдычнага выдання. Тым ня менш, выдаўцы плянуюць даслаць часопіс у бібліятэкі ўсіх ВНУ, што маюць юрыдычныя факультэты, а таксама ў замежныя ўніверсітэты, дзе навучаюцца беларускія юрысты.

Часопіс выдаецца па-беларуску і ангельску. Беларуска-ангельская мова жыве ажно ў трох варыянтах: клясычны правапіс, «наркамаўка» і лацінка. З аўтараў «НН» у «Праўніку» выступаюць Пётра Рудкоўскі і Сяргей Богдан.

Рэдакцыйная калегія чакае прапановы з боку аўтараў, і ня толькі студэнтаў ды аспірантаў. Патрабаванні да тэкстаў — актуальнасць, якасць і патэнцыял з гледзішча цікавасці для чытачоў. Тэксты можна дасылаць на электронны адрас часопісу praulnik@praulnik.org.

Перакладчык Лявон Баршчэўскі на прэзентацыі зазначыў, што «пасля ўбачанага і пачутага адчувае, што не-

дарма пражыў жыццё». Таксама ён заявіў аб сваёй гатоўнасці ўсяляк дапамагчы стваральнікам часопісу ў якасці лінгвіста і выказаў упэўненасць у тым, што «маладыя людзі дажывуць да таго моманту, калі плён іх дзейнасці спатрэбіцца і будзе выкарыстоўвацца па прызначэнні».

Падстава для такога энтузіязму — сур'ёзны маштаб выдання, заддзены першым нумарам, а таксама бездакорная культура мовы. Гэтым «Праўнік» радыкальна розніцца ад самапальных галіновых публікатак 1990-х. Затое няма ў выданні лішняй мэтафізікі, якой раней так грашыў беларускі інтэлектуалізм. Выданне «ARCHE», «Палітычнай сферы», «Праўніка» адлюстроўвае важную тэндэнцыю прафэсійналізацыі беларускамоўнае перыядыкі і яе набліжэння да заходніх стандартаў.

Сямён Печанко

Новых купюраў пакуль ня будзе

У хуткім часе Нацыянальная бібліятэка пачне працу ў новым будынку непалдэк ад станцыі мэтро «Ўсход». Але ж напамін пра стары будынак застанецца ў кішэнях. Гэта 10-рублёвая банкнота з выявай ранейшага будынку бібліятэкі. Паводле прэс-сакратара Нацбанку Міхала Журавовіча, ніякіх зьмен у банкнотах у сувязі зь «пераездам» бібліятэкі не адбудзецца, тым больш выгляд гэтай купюры быў сфармаваны тады, калі новае бібліятэкі нават і ў плянах не існавала. Дый сам стары будынак застанецца як гістарычны помнік.

Таму пэўны час будзе існаваць разыходжаньне інфармацыі на грошах і ў рэчаіснасці.

Увод у абарачэнне новых купюраў пакуль не прадугледжваецца.

Антось Трафімовіч

СГА нахрапам ня возьмеш

ЗША і Эўразьвяз выступілі супраць далучэння Беларусі да СГА, пакуль Беларусь не прывядзе заканадаўства да міжнародных нормаў.

Пры канцы кастрычніка ў Жэнэве прайшлі перамовы пра далучэнне Беларусі да СГА. У часе перамоваў ЗША, Канада і Эўразьвяз

выступілі супраць далучэння Беларусі да СГА, пакуль ня будуць скасаваны заканадаўчыя нормы, што супярэчаць асноўным прынцыпам міжнароднай арганізацыі.

Галоўныя зь іх — «залагатая акцыя», а таксама магчымасць канфіскацыі ў даход дзяржавы транзытных камэрцыйных грузаў і транспарту. Беларусі не ўдалося перайсці да наступнага этапу далучэння — падрыхтоўкі праекту дакладу пра-

цоўнай групы. Намесьнік міністра замежных спраў Аляксандар Міхневіч кажа, што на пытанні краінаў — сяброў працоўнай групы «Беларусь вычарпальна адказала яшчэ ўвесну».

Чыноўнікі МЗС заяўляюць, што перагаворны працэс палітызуецца па ініцыятыве ЗША і Эўразьвязу, якія «займаюць дэструктыўную пазыцыю ў дачыненні да Беларусі як прэтэндэнта на далучэнне да СГА». Ця-

пер МЗС збіраецца заключыць як мага болей дамоў зь лякальнымі партнёрамі па СГА для дасягнення палітычнай перавагі. «Наш лагер» — гэта Кітай, Індыя, Турцыя, Бразылія, Куба, Армэнія, Кыргызстан — усяго 18 краінаў. Першыя двухбаковыя пратаколы маюць быць падпісаныя ў сьнежні, падчас VI міністэрскай канферэнцыі СГА ў Ганконгу.

Яўген Васілеўскі

СЬЦІСЛА

ЭЗ і Расея — галоўныя рынкі

Паводле Мінстату, 43,4% беларускага экспарту прыпадае на краіны Эўразьвязу, 36% — на Расею. Агульная лічба аб'ёму экспарту за дзесяць сёлетніх месяцаў склала \$11,6 млрд (у Расею — 4,2 млрд, у Галяндыю — 1,7 млрд, Брытанію — 773 млн, Украіну — 700 млн, Польшчу — 628 млн). Галоўныя экспартныя галіны — нафтапрадукты, тэлевізары, грузавікі, калійныя ўгнаенні, лес, мэталпракат.

Рэйтынг банкаў

Банкаўскае агенцтва пры БДУ склала рэйтынг беларускіх банкаў па прыяцтвенным укладаў насальніцтва. Паводле яго, 57% ад агульнай

колькасці ўкладаў ад фізічных асобаў знаходзіцца ў «Беларусбанку», 12% — у «Белаграпрамбанку», 9,28% — у «Белпрамбудбанку», 8,6% — «Бельнвэстбанку», 4,8% — у «Белзаемжэканамбанку», 4,4% — у «Прыёрбанку». У рэйтынг трапілі 22 банкі з 31, што дзейнічаюць у Беларусі.

Увесну — заяўка, увосень — FAO

Беларусь прынята ў Сусьветную харчовую й сельгаспадарчую арганізацыю ААН (FAO). Сябрамі арганізацыі зьяўляюцца 188 краінаў плос Эўразьвяз. Заяўку на ўступленне ў FAO падала ўвесну, прынялі на паседжанні ў Рыме 18—

21 лістапада. Першы намесьнік міністра сельскай гаспадаркі Надзея Каткавец паабяцала рэфармаваць сельскую гаспадарку й ясны сэктар, павысіць эфэктыўнасць сыстэм абароны навакольнага асяроддзя.

Далоў чужародны элемент!

Пры канцы году адбудзецца конкурс праектаў на будаўніцтва бізнэс-цэнтру з гандлёвымі памяшканьнямі па былым пр.Машэрава, 9 (там цяпер знаходзіцца інтэрнэт БДУ, які мусіць быць перанесены на праспэкт Дзяржынскага). Згодна з рашэннем Менгарвыканкаму, новы будынак па пр.Машэрава зьявіцца не пазьней за 2012 год.

Біржа прадае цукар

6 сьнежня Беларускае ўнівэрсальнае таварнае біржа правядзе таргі па продажы на экспарт айчыннага цукру. Выставяць 20 тысяч тон. Гэта зьвязана з тым, што з продажам цукру ў Расею ўзніклі праблемы: на наш цукар павялічана мыта ды распачата антыдэмпінгавая расьсьледаваньне.

ЗД

КУРСЫ ВАЛЮТАЎ

на 24 лістапада:
 | амэрыканскі даляр — 2 148 рублёў
 | эўра — 2 536,47 рубля
 | швайцарскі франк — 1636,95
 | брытанскі фунт — 3 698,86
 | латвійскі лат — 3 644,07
 | літоўскі літ — 734,66
 | польскі злоты — 642,15
 | расейскі рубель — 74,77
 | украінская грыўна — 428,96
Паводле Нацбанку

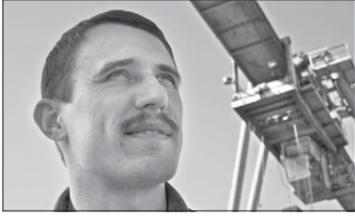

з 1 лістапада пашырылася рэтрансляцыя перадач Беларускай службы радыё «Палёнія» — праграмы для замежжа Польскага радыё. «Baltic Waves» рэтрансьлюе аднагадзінную перадачу апоўначы на сярэдніх хвалях (частата 612 кГц), а «Radio znad Wilii» — дзьве паўгадзінныя перадачы: у 4.30 і 22.00 на ультракароткіх хвалях (103,8 МГц). Перадачы беларускай службы радыё «Палёнія» можна слухаць на кароткіх хвалях у 16.30 і 19.30 (частоты 6035 і 7180; 6050 кГц), па спадарожніку «Eutelsat II F-6 Hot Bird» (13° усходняе даўжыні, частата 11.474 ГГц, гарызантальная палярнасьць, нясукая гуку 7,38 МГц, у 7.30, 16.30, 19.30 і 23.30) ды ў Інтэрнэце ў жывым этэры і ў запісе — у некалькіх лічбавых фарматах: «Real Audio» і «Windows Media».

Дастаткова зайсьці на старонку беларускае службы сайту радыё «Палёнія» www.polskieradio.pl/polonia і слухаць у любы час.

ЛІСТЫ ЗЬ ЛЕСУ

Рэйкавая вайна

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

Сем разоў на тыдзень, дзень пры дні Расейская імперыя праводзіць на тэрыторыі Беларусі спецаперацыю «Невель—Полацк». На чыгуначнай станцыі Алёшча спыняецца дызэль, які вось ужо колькі гадоў выконвае функцыі броненягніка інтэграцыі — увозіць у Беларусь танны хлеб, цацкі для абарыгенаў і «максімку» ў каністрах.

Прыбыцьцё дызэля — тутэйшае свята. Зранку сіценскі люд рыхтуецца, бы на кірмаш, і вахтоўкай разам са штаблёршчыкамі едзе на станцыю. На плятформе збіраецца ладны для гэтых мясцін натоўп зь некалькіх дзясяткаў чалавек — і пачынаецца гандал. У самы разгар саюзнага тавараабароту зь лясносаздадзі раптам вырывается легкавік, зь віскам тармазоў прыпаркоўваецца ля пераезду, зь яго выскакваюць ды борздыенька шыбуюць цераз чыгунку некалькі дзесяцаў у форменнай вопратцы. «Мыгня!» — люд урассыпную пырскае з пэруну, забіраючы авоскі ды валізкі. Хто не схаваўся — затрыманьне, гутарка з мыгнікамі, складаньне пратаколу ды канфіскацыя тавару. Сёй-той выкідае штосьці набытае або непраддзенае і дэманструе верашчагіным пустыя рукі. Канчатковы вынік рэйду — які-небудзь кіляграм сасісак ды пару боханаў хлеба — яўна не апраўдае паліва, затрачанае на прыезд мыгнікаў з Полацку. Пра пагрозу самому кантрабанднаму трафіку ці «сыпіртаправоду» і гаворкі няма. Як гэта — адмяніць дызэль, які амаль ня возіць людзей, адно «максімку» ды «тавар», ці ўсталяваць нармальны стацыянарны кантроль у Алёшчы? А як жа саюзная дзяржава?

Праз расейскі дызэль імперыя вядзе дэмпінгавую вайну супраць беларускага хлеба: нясмачны й меншы памерамі, але таньнейшы расейскі чорны ўжо выціснуў зь мясцовага рынку дыхтоўныя полацкія боханы; на чарзе — булкі й батоны. Праз дызэль Расея ажыццяўляе адкрытую кантрабанду: не абкладзены аніякім падаткам ці мытам, паток тавару штодня выграбае зь беларускага бюджэту мільёны рублёў. Нарэшце, менавіта праз дызэль, нібы праз аграмадны шпрыц, інъекцыі тэхнічнага этылавага сыпірту ўсуджаваюцца ва ўсё навакольнае насельніцтва.

Без цывілізаванай мяжы («рэйкавая вайна») Расеі супраць Беларусі будзе працягвацца. І не адно ў Алёшчы — толькі на Віцебшчыне ролю гэтых жа чыгуначных шлюзаў выконваюць яшчэ й Засыценкі Дубровенскага раёну, Езярышча на Гарадоччыне, Лёзна ля Віцебску...

Самая небясьпечная наша мяжа гасыцінна расчынена перад усякай пошасьцю з Усходу. Праз такія вось дызэлі перабіраюцца ў Беларусь незаконныя мігранты з усяе Азіі. Такімі самымі чыгуначнымі калідорамі бесьперашкодна курсуе ў беларуска-расейскім памежжы крымінал. У гэтых жа цягніках інтэграцыі, не баючыся пільнага надгляду, транспартуюць сюды з Расеі тоны сярэднеазіяцкіх наркатыкаў і каўкаскае зброі. Дызэльныя сьмесьцеправоды працуюць спраўна: сэрца Эўропы ператвараецца ў глухую памыйку на заходнім узьмежжы імперыі. Шчырае маладафронтаўскае, час ад часу пачуеш трубны гул таго дызэля, і ўяўляецца: выходзяць зь лесу беларускія партызаны, закладаюць пад рэйкі фугас ды рвуць тую чыгунку на трэскі...

Калі мы хочам спыніць рэйкавую вайну й ня лічым выйсьцем мэтады Машэрава ды Заслонава 1943—1944 г. — у 2006-м мусім перамагчы!

Малое Сітна

Ля польскай мяжы
Намесніку старшыні СПБ Юзафу Пажэцкаму 14 лістапада анулявалі дазвольны штамп у пашпарце. Намесніку старшыні СПБ Веславу Кеўляку зрабілі тое самае 18 лістапада.

Анжаліку Борыс 16 лістапада трымалі на допыце некалькі гадзін. На паўторным допыце 17 лістапада яе вінавацілі ў няслушным выкарыстаньні спонсарскай дапамогі на настаўніцкай канфэрэнцыі 27 лістапада 2004 г. Але Саюзам палякаў тады кіраваў Т.Кручкоўскі.

Рэдактар часопісу «Magazyn Polski» **Андрэй Пачобут** 17 лістапада прыехаў у Польшчу, хаця дазвольны штамп у яго пашпарце скасаваны. Журналіст дабіраўся праз Украіну. У Польшчы ён сустрэўся з прэм'ер-міністрам Казімежам Марцінкевічам. Пры вяртаньні ў Беларусь 19 лістапада на беларускай мяжы пашпарт у яго адабралі. Разам з Пачобутам затрымалі **Мечыслава Яскевіча**, але неўзабаве выпусцілі.

У Баранавічах

Напярэдадні прыезду Алеся Мілінкевіча ў Баранавічы старшыню філіі незарэгістраванага «Маладога фронту», студэнта БарДУ **Сержука Марчыка** выклікалі ў дэканат: кіраўніцтва ўніверсітэту распытвала хлопца пра распаўсюд незарэгістраваных выданьняў ды пагражала складанасьцямі ў вучобе ды праблемамі ў бацькоў на працы.

У Бабруйску шукаюць вінаватых

Лідэраў бабруйскай філіі «МФ» **Валера Мацкевіча** і **Харытона Бондара** 12 лістапада выклікалі на допыт у пракуратуру: сьледчыя шукаюць, хто 7 лістапада абліў помнікі Леніну аранжавай фарбай.

Леванеўскі галадае

Палітвязьні **Валер Леванеўскі** 13 лістапада абвясціў галадоўку: яму забараняюць сустракацца са сваякамі, забралі асабістую перапіску. Леванеўскі таксама патрабуе адхіліць ад працы намесьніка начальніка Івацэвіцкай калёніі па рэжымна-апэратыўнай рабоце Кармановіча, які цяпер часова выконвае абавязкі начальніка калёніі.

У Віцебску

Старшыню беларускай філіі міжнароднай арганізацыі «Amnesty International» **Вячаслава Борніка** затрымалі на вакзале ў Віцебску 13 лістапада: у яго канфіскавалі даклады й матэрыялы гэтай праваабарончай арганізацыі.

У Сьветлагорску: два допыты за дзень

Актывіста ТБМ са Сьветлагорску **Вадзіма Богдана** 15 лістапада выклікалі ў міліцыю для

паказаньняў па матэрыялах ператрусу міліцыянтамі ягонага кватэры. Падчас запису паказаньняў сьледчы сказаў, што будзе яшчэ адзін ператрус — «для пошуку самагону». Правесці ператрус міліцыянтам перашкодзіла прысутнасьць прадстаўнікоў грамадзкіх аб'яднаньняў.

Па абедзе хлопца паўторна выклікалі ў міліцыю: яго зьвінавацілі ў перавозе незарэгістраванай друкаванай прадукцыі (бюлетэнь «16»).

У Віцебску правала трубу

Адміністрацыя Віцебскага дзяржаўнага ўнівэрсытэту 16 лістапада адмяніла круглы стол «Маладзевая палітыка ў Рэспубліцы Беларусі», ініцыяваны маладзевым цэнтрам «Спадчына». Афіцыйная прычына адмовы — «правала трубу».

Мацюкі ў Гомелі

Актывістаў незарэгістраванай арганізацыі «Зубр» **Паўла Мадшару** і **Руслану Глазкову** 15 лістапада затрымалі ў Гомелі напярэдадні Дня салідарнасьці. Пры затрыманьні міліцыянты, па словах зуброўцаў, мацюкаліся й абражалі затрыманых.

Суды «Народнай волі»

Менскі гарадзкі гаспадарчы суд 17 лістапада пастанавіў, што газета «Народная воля» мае права друкавацца ў друкарні «Чырвоная зорка». Аднак пазовы выданьня да «Менгарсаюздруку», «Менскаблсаюздруку» й «Белсаюздруку» на конт распаўсюджваньня газеты не задаволены. Дырэктар РУП «Белсаюздруку» Міхаіл Падгайны заявіў, што падпісваў дадатковае пагадненьне з газетай, якое дазваляла скасаваць дамову ў аднабаковым парадку, калі парушаецца заканадаўства аб друку. «Народная воля» пра такое пагадненьне пачула толькі ў судзе.

Масавыя затрыманьні ў Магілёве

У Магілёве перад прыездам Лукашэнкі 17 лістапада міліцыянты затрымалі каля **30 актывістаў «Зубра»**. Затрымлівалі ўсіх, хто хаця б раз праходзіў па адміністрацыйных справах. **Валадара Цурпанаву** забралі з уласнай кватэры ў РАУС «для прафіляктычнай размовы». Яго прадстаўніку Барысу Бухелю не дазволілі прысутнічаць на размове. Праз адпушчаныя зацікаваныя тры гадзіны Цурпанаву не адпусцілі, а сталі дапытваць «у якасьці сьведкі». З уласнай кватэры забралі **Улада Жэнеску**. Машыну **Андрэя Палуды**, які ехаў зь **Яўгенам Суворавым**, затрымалі ўвечары 16 лістапада: «зуброўцаў» абвінавацілі ў дробным хуліганстве. Самі хлопцы сьцьвярджаюць, што інспэктар спыніў машыну, калі ўбачыў на заднім шкле наллекку з выявай «Пагоні».

Улада ня слухае РЭП

Міністэрства юстыцыі 17 лістапада адтэрмінавала рэгістрацыю зьменаў і дапаўненьняў у статут **Прафсаюзу работнікаў радыёэлектроннай прамысловасьці (РЭП)**. Новая рэдакцыя статуту была прынятая ў верасні на VII зьездзе арганізацыі, але Мініюст вырашыў дадаткова правесці правамоцнасьць зьезду: хаця прадстаўнікоў міністэрства афіцыйна запрашалі, удзелу ў сходзе яны ня бралі.

Барысаўскі гарвыканкам 17 лістапада адмовіўся рэгістраваць структуры прафсаюзу РЭП на ААТ «Барысаўскае прадпрыемства музычных інструмэнтаў».

Наступ на газэты

Міністэрства інфармацыі пазбавіла рэгістрацыі незарэгістраваную газэту «**Молодежный проспект**». Падстава — два прыпыненьні цягам году, пасля чаго газэта не прайшла перарэгістрацыі. Пра другое прыпыненьне ў верасні заснавальнік газэты **Уладзімер Навасяд** даведаўся толькі цяпер.

Раённы вузел паштовай сувязі 18 лістапада паведаміў незарэгістраванай газэце «**Борисовские новости**», што ня будзе падпісваць дамову на распаўсюд на першае паўгодзьдзе 2006 г.

Рэдакцыя незарэгістраванай газэты «**Навінкі**» 18 лістапада абвясціла, што мае судзіцца зь Міністэрствам інфармацыі, бо атрымала паведамленьне пра ануляваньне рэгістрацыі. Рэдакцыя лічыць скасаваньне неправамерным, бо не прайшоў яшчэ адзін год з часу выхаду апошняга нумару газэты.

Лябедзьку ўсё надглядаюць

У Нацыянальным аэрапорце «Менск» лідэра АГП **Анатоль Лябедзьку** затрымалі на некалькі гадзін для асабістага надгляду: адпусціўшы толькі апоўначы.

21 лістапада яго выклікалі ў пракуратуру: сьледчых цікавіў матэрыял аб пракуратуры, разьмешчаны на сайце www.ucrb.org 2 лістапада.

Папярэджаньне «Ветразю»

Маладзеве **ГА «Ветразь»** са Слоніму атрымала 21 лістапада папярэджаньне ад упраўленьня юстыцыі Гарадзенскага аблвыканкаму. Арганізацыі закідаюць адсутнасьць дакумэнту, які б сьведчыў пра наяўнасьць юрадакту, незарэгістраваную сымболіку й недакладную дакумэнтацыю 2000—2004 г.

Штраф за распаўсюджваньне

Марыю Багдановіч у Гомелі 21 лістапада аштрафавалі на сем базавых велічыняў (203 тыс.) за распаўсюд газэты «Товарищ».

АШ

Аўтуховіч прагаладаў 40 дзён

Прадпрымальнік **Мікалай Аўтуховіч** працягвае галадоўку ў гарадзенскай турме (на фота). У Ваўкавыску да галадоўшчыкаў, салідарных з Аўтуховічам, 16 лістапада далучыўся прадпрымальнік **Анатоль Дзешка**, 19-га — кіроўца **Зьміцер Лінкевіч**. Агулам у падтрымку Аўтуховіча галадаюць ужо сямьра чалавек.

Жыхаркі вёскі пры перадавым аграгарадку Навасельле сканчаюць капаць буракі. Пінскі раён, XXI стагодзьдзе.

Сэкс у малым мястэчку

Дзіва, што інспэктары па справах непаўналетніх, прыяжджаючы ў школу, сумна канстатуюць: «І ў вас палова цяжарных ходзіць». Піша **Зьміцер Панкавец** з Барысаўшчыны.

У горадзе выпадкова ўбачыў знаёмую маладую настаўніцу з аддаленай школы Барысаўшчыны. Разгаварыліся. Між іншым кажу, што ў суседняй вёсцы зацяжарала 15-гадовая адзінаццаціклясьніца. Будучы бацька ненашмат старэйшы. Пытаюся: «Як у вас там справы з сэкс-рэвалюцыяй?»

«А што ў нас? Таксама, як усюды. Трахаюцца, бы тыя каты, — агаломшвае прызнаваньнем пані настаўніца. — Табе добра. Штодня ў горадзе, у сваёй газэце, цікавыя людзі, новыя знаёмствы. А ў нас няма чым заняцца. Ад суму лезеш на сыценку. Павінна ж быць нейкае хобі ў падлеткаў?»

Сымптаматычная зьява атрымліваецца, калі вясковыя настаўнікі заяўляюць, што тынэйджарам абсалютна няма чым заняцца, апроч як клясыца. Найперш узнікае пытаньне: а куды глядзяць пэдагогі, калі ня могуць нічым зацікавіць вучняў?

Нярэдка ад знаёмых барысаўцаў чуў аповеды пра даступнасьць вясковых панянак. Некаторыя вёскі ўжо не называюць інакш як *б... дзкі хутарок*. У кожным паселішчы існуе т.зв. *блэт-хата*, ці *фазэнда*, дзе тусуецца незанятая нічым вясковае моладзь. Там і пускаюць па прызначэньні сваю энэргію. Дзіва, што потым інспэктары па справах непаўналетніх, прыяжджаючы ў школу, сумна канстатуюць: «І ў вас палова цяжарных ходзіць».

І добра, калі падчас злучэньня на любоў паміж партнэрамі ёсьць хоць пэўная драб-

ностка самапавагі ці сымпатыі. А то як бывае — не паспелі пазнаёміцца, як сыяпаюцца *на сена*.

Іншая настаўніца расказвала, што неяк завяла са старшаклясьнікамі гутарку пра каханьне. Дзяўчынкі захіхікалі, пачуўшы пытаньне, а хлопцы шчыра сказалі: «Не дурыце галавы сваім каханьнем».

Паводле словаў галоўнага лекара скурвэндэспансэру, апошнім часам маладзёны, даведваючыся пра сваю хваробу, ня робяць з гэтага трагедыі і прымаюць гэты факт як належнае. Ён зьявляе гэта зь пераасэнсаваньнем юнакамі духоўных каштоўнасьцяў.

Настаўнікі ж працягваюць рабіць выгляд, што «сэксу ў нас няма» або што дзецям пра «гэта» рана ведаць. У вёсцы бацькі не заўсёды ў стане ўсё растлумачыць сваім дзецям — хто праз п'янаства, хто праз пастаянную цяжкую працу. Нехта перакананы, што падрасьце — сам даведаецца. Вось і даведваюцца праз вычварэнскія байкі старэйшых хлапцоў ці з парнафільмаў, якія былі прагледжаны па суседзкім відэаку. Таму асноўныя намаганьні ў выхаваньні сэксуальнай культуры павінна прыкладаць школа. Кожны настаўнік вывучаў падчас курсу «Пэдагогіка» параграф «Палавое выхаваньне». Шкада, што, ідучы ў школу, яны забываюцца на тое або проста *сцьцісьняюцца*.

Кастрыца

СЬЦІСЛА

Культсаветнікаў — у вёску, на «трудгуж»

Тры працоўныя дні запар, пад лістападаўскія пчыльныя туманы і амаль мінусавую тэмпературу, супрацоўнікі ўсіх чатырох паверхаў цэнтральнай раённай бібліятэкі, дзіцячай мастацкай школы, гарадзкога Дому культуры па позьве аддзелу культуры райвыканкаму пчыравалі на палетках аддаленых адсталых сельгаскаапэратываў па ўборцы цукровых буракоў — гэтакі «трудгуж» сёньняшніх дзён. Працавалі да прыцемку без абеду і нават мізэрнага заробку. А між іншым, у тутэйшай вёсцы Сорагі пражывае 336 чалавек ва ўзросьце 16—60 гадоў — працаздольных, толькі пры заробку палывода на «падхопе» ў 10—20 тысяч рублёў за месяц няма ім ніякай ахвоты мерзнуць у полі.

**Міхась Кутнявецкі,
Слуцак**

Аскепкі мінуўшчыны з-пад сьнегу

Даўня савецкая прымета: пачалі капаць гарадзкія вуліцы — хутка зіма — зноў спраўджаецца ў Воршы. Днямі пачаліся буйнамаштабныя земляныя работы па пракладцы

цэплатрасы ад ЦЭЦ да мікрараёну Рانیца. Яна якраз пройдзе па тэрыторыі Зааршыньня, дзе з XVI ст. месціўся гарадзкі рынак (ён, дарэчы, і цяпер там). Хоць кіраўніцтва «Віцебскаблэнэрга» й падпісала дамову з Інстытутам гісторыі НАН на археалагічнае назіраньне, але ўмовы працы археолягаў ды іхніх памочнікаў ня надта прыдатныя, пад сьнегам ня ўсё ўбачыш. Пачалося й будаўніцтва 10-мэтровага пешаходнага мосту праз роў па вуліцы Замкавай. Стары драўляны разабралі яшчэ ў 1997 г. На невялічкім мураваным мастку пачатку XX ст., што знаходзіцца побач, неаднойчы здараліся аварыі. Яшчэ адзін аб'ект, які вымагае археалагічнага нагляду, — тэрыторыя былога эзуіцкага калегіюму. Але на плянамерныя раскопкі заўсёды не хапае грошай.

«І адчуеш — радзіма...»

Экспазыцыя пад такой назвай працуе ў гарадзкой выстаўнай залі. На ёй прадстаўлена каля 50 карцін, створаных удзельнікамі літаратурна-мастацкага пленэру, які ўлетку быў прымеркаваны да 75-х угодкаў Уладзімера Караткевіча. Выстава будзе

доўжыцца да Калядаў.

Перайшлі на баявы лісток

Бюлетэнь «Народны фронт» пачала выдаваць аршанская суполка партыі БНФ. Незарэгістраванае выданьне нагадвае ўлетку, бо ўяўляе сабою адзін аркушык фармату А4. Пасьля закрыцьця летась недзяржаўнай газэты «Телевестник» Ворша засталася безь незалежнага друкаванага выданьня.

**Яўген Жарнасек,
Ворша**

Нашчадкі Гарэцкага

Выйшаў першы нумар незарэгістраванага літаратурнага альманаху «ЎзГорак». У ім маюць друкавацца творы горацкіх аўтараў у розных жанрах. Альманах, 8 бачынаў фарматам А4, выдаецца па грамадзкіх пачатках журналістамі Эдуардам Брокаравым (рэдактар) і Дзям'янам Франкоўскім (тэхнічны рэдактар). Асноўнае патрабаваньне да аўтараў матэрыялаў — пісьменнасьць і цывілізаванасьць. Пакуль мова часопісу — расейская, але творы на беларускай будуць публікавацца ў першую чаргу.

**Эдуард Брокараў,
Горкі**

Пісьменьнікі дадуць бой 9 сьнежня

Яны мяркуюць, што ўслед за стварэньнем СПБ улады паспрабуюць дэлегалізаваць саюз на чале з **Алесем Пашкевічам** і пазбавіць пісьменьнікаў базы на Фрунзе, 5.

Пісьменьнікаў перапаўняюць зразумелыя эмоцыі. 22 лістапада сябры Рады Саюзу беларускіх пісьменьнікаў сабраліся на прэс-канфэрэнцыю, каб выказаць свае меркаваньні пра стварэньне праўладнага Саюзу Беларусі.

Старэйшына пісьменьніцкай арганізацыі Валянцін Тарас на Чаргінцовы закіды ў палітыканстве адрагаваў рэзка: «Нас аб'ядналі Радзіма, мова, гісторыя — вось у чым было наша палітыканства!»

Уладзімер Арлоў у сваім выступе зазначыў пагрозу, якую нясе наваствораная пісьменьніцкая суполка: «У масавай сьвядомасьці адбудзецца прафанаваньне панятку «беларуская літаратура», калі яе прадстаўніком будзе выступаць Чаргінца».

На самую блізкую небяспеку ўказаў паэт Уладзімер Някляеў: «Сёньня рабіць выгляд, што нічога не адбылося, што гэтыя людзі могуць быць і ў той арганізацыі, і ў нас — дык мы так невядома да чаго дагуляемся. Нам і так перакрываюць усе каналы сувязі з чытачамі. І дзе ты там у краіне каму дакажаш, што ты ня маеш нічога супольнага з гэтай арганізацыяй?» Першая «ластаўка» ўжо прыляцела: у Саюз беларускіх пісьменьнікаў прыйшло запрашэньне на Караткевіцкае сьвята ў Воршу, адрававанае... М. Чаргінца.

Задумацца пра вечнае заклікаў калег Генадзь Бураўкін, прапанаваўшы ацэньваць літаратуру па творах, а не па саюзам. Аднак і ён не ўстрымаўся ад рэзкіх словаў: «Але гэта для чытачоў і будучых пакаленьняў няма розніцы, хто ў якім саюзе, а для палітыкаў і сучаснікаў — ёсьць. Нам кажуць, што за апошнія 10 гадоў не было створана ніводнай выдатнай кнігі. А быкаўская «Доўгая дарога дадому»? А дзьве выдатныя някляеўскія пэмы — «Паляна» і «Фінская»? А выдатная кніга вершаў Барадуліна «Ксты»? А рама-

ны Віктара Казька? Дык якое права вы маеце выкідаць гэтыя гады? Ці вы проста ня ведаеце гэтыя творы, бо літаратуру не чытаеце?»

Падсумаваньнем прагучалі словы Сяргея Законнікава: «Хай ствараюць сабе арганізацыю. Прыйдзе час — усё само рассыплецца».

Такім чынам, арганізатару вярнага Лукашэнку СПБ з Саюзу беларускіх пісьменьнікаў ня выключылі. Праўда, гэта можа адбыцца на зьездзе. Прапанова склікаць яго для абмеркаваньня сытуацыі прагучала. «Мы можам на сходзе Беллітфонду 9 сьнежня абвясціць правядзеньне нечарговага зьезду Саюзу», — адзначыў Алесь Пашкевіч.

Пакуль няясна таксама, ці ўзьнімуцца незалежныя пісьменьнікі на фізычнае змаганьне за сваю ўласнасьць, у прыватнасьці, за мэмарыяльны кабінэт Максіма Танка.

Адам Воршыч

КАМЭНТАР

Не падставім шыяў пад ашыйнікі

Гэткая брутальная зачыстка перад выбарамі абсалютна ніхто не чакаў. Палітэхнолягі ад улады вырашылі пакуль не чапаць партыі, а запалохаць само грамадства, каб пазбавіць апазыцыйных палітыкаў якой бы там ні было падтрымкі зьнізу. Ужо добра праглядаецца лягчынны лянцуг: праваабарончавыя арганізацыі, затым Саюз палякаў і пратэстанты. І вось цяпер Саюз пісьменьнікаў — інтэлігенцыя, мозг, нацыянальны агмень.

Трэба не паддавацца на запалохваньні, мацаваць аднасьць і салідарнасьць. Таму выказаю падтрымку легітымнаму кіраўніцтву СПБ. Не здавайцеся. Не пускайце ў сваё сэрца адчай. Ніхто ня здольны зьмяніць гісторыю або павярнуць яе шлях у адваротным кірунку. Перажывём. Беларусь была і будзе. Будзе і беларуская літаратура. А каб мы ў ёй засталіся — мусім не падстаўляць свае шыі пад ашыйнікі.

Алесь Аркуш,
лідэр Таварыства вольных літаратараў

Старшыня ПЭН-цэнтру **Уладзімер Някляеў**:

«Я ніколі нікога не папракаў за працу ў холдынгу «ЛІМ». Я разумею, што людзям трэба выжываць. Але ў дадзеным выпадку новы саюз арганізацыя не таму, што карміцца трэба. Яны выконваюць заданьне: супрацьстаяць Саюзу беларускіх пісьменьнікаў, зь якім улада не змогла справіцца самастойна...»

Народны паэт **Рыгор Барадулін**:

у стварэньні СПБ бачыць спробу «данішчыць Саюз пісьменьнікаў як апору беларускасьці». «Сьпяраша ім штосьці дадуць, але ўсё гэта — толькі да чарговае хвалі. Яны думаюць, што ім аддадуць Дом літаратара — не аддадуць: гэта дужа дарагі кавалак. Ну, а што яны абвясцілі там сябе геніямі, дык Брэжнеў некалі атрымаў прэмію за літаратурныя творы. Жадаю ім посьпехаў Брэжнева!»

Раманіст **Віктар Казько**:

«У нас цяпер ёсьць міліцэйска-пракурорскае выдавецтва, створаны міліцэйска-паліцэйскі саюз пісьменьнікаў. Засталося толькі чакаць прыліву міліцыянтаў у літаратуру».

ІНШЫМІ СЛОВАМІ

Атавізм

Сход «альтэрнатыўных пісьменьнікаў» Беларусі ўвоідзе ў гісторыю тым, што інжынэраў чалавечых душ у Палацы прафсаюзаў ахоўваў спэцназ. Лепшы піяр арганізатары наўрад ці маглі прыдумаць. Піша **Віталь Тарас**.

Улады важнасьці гістарычнай падзеі не ацанілі. Ні кіраўнік дзяржавы, ні прэм'ер-міністар, ні хтосьці іншы з кіраўніцтва прысутнасьцю альтэрнатыўшчыкаў не ўганаравалі. Праўда, А. Лукашэнка падчас паездкі па

Шклоўшчыне зрабіў заяву, якую можна лічыць пасланьнем беларускім пісьменьнікам. Ён заклікаў не пакідаць мовы расейскай, якая «стваралася ўсімі народамі СССР».

Наагул падзея і не заслугоўвала б сур'ёзнай увагі, калі б не адна рэч. Чаму з усіх творчых саюзаў, заснаваных у БССР, менавіта пісьменьніцкая арганізацыя стала першай ахвярай дэканструкцыі з боку ўладаў?

Страціць усё

Пры канцы 1980-х рэвалюцыйныя зьмены найперш адбіліся на... Саюзе кінэматаграфістаў БССР. Менавіта ў Чырвоным касцёле, дзе тады месціўся Дом кіно, адбыўся ўстаноўчы сход «Мартыралёгу Беларусі» — арганізацыі, якая стала прадвесьнікам утварэньня БНФ. Менавіта ў Доме кіно пры актыўным удзеле кінэматаграфістаў, у тым ліку сакратароў тагачаснага Саюзу, упершыню прагучала праўда аб разгоне мірнай

дэманстрацыі ў Курапатах, а газета Саюзу пісьменьнікаў «Літаратура і мастацтва» надрукавала артыкул З.Пазыняка «Дарога на Курапаты», дзе былі апублікаваны факты аб масавых забойствах НКВД.

З таго моманту ні Саюз кінэматаграфістаў, ні Саюз кампазытараў, ні іншыя творчыя саюзы, у адрозьненне ад аналягічных саюзаў балтыйскіх краін, нічым асаблівым не вызначаліся ў змаганьні за свабоду слова, сувэрэнітэт, мову й культуру. Тут ішла больш-менш актыўная барацьба за пасады ў кіраўніцтве. Дый творчыя саюзы ў былых саюзных рэспубліках ствараліся не дзеля абароны свабоды слова, нацыянальнай культуры ці сяброў гэтых арганізацый.

Але Саюз беларускіх пісьменьнікаў, нягледзячы на ўсе спробы прыстасавацца да новай улады, страціў усё — у тым ліку Дом літаратара, які належаў пісьменьнікам па праве. Гвалтоўная экспрапрыяцыя Дому сталася

канцом эпохі надзей і ілюзій. Сход пісьменьнікаў-альтэрнатыўшчыкаў на чале з майстрам дэтэктыўнага жанру М. Чаргінцом стаў усяго толькі пасляслоўем да драмы.

Сынэкура для інтэлігенцыі

Саюз пісьменьнікаў СССР паўстаў у выніку поўнай перамогі сацыялізму — з умацаваньнем улады Сталіна ды зьнішчэньнем сьляняства як клясы. Стварэньне Саюзу азначала канчатковае задушэньне свабоды слова й забарону іншых пісьменьніцкіх аб'яднаньняў. Зразумела, што рэспубліканскія арганізацыі будаваліся ня проста паводле маскоўскага ўзору. Яны былі складовай часткай мэханізму, створанага для таго, каб кантраляваць інжынэраў чалавечых душ, і пабудаванага ў адпаведнасьці са строгай герархіяй.

Працяг на старонцы 15.

Зьеў — і парадак

Сярод заснавальнікаў Саюзу пісьменьнікаў Беларусі — ніводнай знакавай постаці беларускай літаратуры. Піша Аркадзь Шанскі.

Калі ў 1934 годзе ствараўся Саюз пісьменьнікаў, там былі ўсе лідэры літаратуры. Купала, Колас, усе, хто быў, яшчэ — на свабодзе. Калі ў 2005 годзе ўлада вырашыла ствараць Саюз пісьменьнікаў, верных Лукашэнку, на зьезд сабраліся 125 асобаў, зь якіх толькі 53 сябры з шасьцісоценнае грамады Саюзу беларускіх пісьменьнікаў. Сярод іх ніводнага народнага пісьменьніка Беларусі, ніводнага вэтэрана вайны з шэрагаў СБП. А яшчэ кажучы, што надыходзяць сталінскія часы... Час ня той і сьвет ня той.

Зьезд манкіравалі ўсе, каго можна лічыць знакавымі постацямі нашай літаратуры, — ня толькі тыя, хто адкрыта дэкларуе сваю апазыцыю, але і Іван Пташнікаў, Іван Навуменка. У зьявочную пазалотай залю сабраліся амаль выключна людзі «пры пасадах». Такі ўхілізм азначае перадусім, што ў пісьменьніцкім асяродзьдзі мала хто верыць у даўгавечнасьць лукашэнкаўскага рэжыму.

Стварэньне СПБ адбывалася ня толькі ў вузкім коле, але і замкнёна. Пільнай вонкавай аховай дзея 18 лістапада нагадвала не 1934-ты, а 1944-ты, калі нешматлікія калябаранты абавязаныя былі зьбірацца на ідэялігічныя спектаклі ўладаў.

Старшыня аргкамітэту новаўтворанай арганізацыі сэнатар Мікалай Чаргінец з трыбуны асудзіў Саюз беларускіх пісьменьнікаў, які ператварыўся ў «непрымірную апазыцыю, прагнуў скіданьня законнай улады».

Кіраўнікі Саюзу беларускіх пісьменьнікаў на гэта нічога адказаць не маглі. Алесь Пашкевіч зь ягонымі намесьнікамі Барысам Пятровічам і Эдуардам Акуліным вывелі Анатоля Аўруцін і Георгі Марчук з дапамогай хлопцаў у цывільным.

З Палацу выправілі ня толькі «нячэсных пісьменьнікаў», але нават прадстаўнікоў прэсы. Нам заставалася фіксаваць, хто выходзіў і хто заходзіў у велічныя дубовыя дзьверы.

Забаўляў пасланцоў аркестар Міністэрства абароны. Віталі міністры інфармацыі і культуры Ўладзімер Русакевіч і Леанід Гуляка, рэктар БДУ Васіль Стражаў. Шмат хто са 125 заснавальнікаў новай суполкі так і казаў: той Саюз пісьменьнікаў выступае супраць

прэзыдэнта, а мы будзем «за цяперашні парадак».

Сярод удзельнікаў назіраліся рэдактарка «Малодасці» Раіса Баравікова, акадэмік літаратуразнаўства Ўладзімер Гніламёдаў, рэдактар «ЛіМу» Анатоля Казлоў. Кантроль дзяржавы над грамадзкімі арганізацыямі і безумоўная падтрымка правядыра — рысы, уласцівыя таталітарным рэжымам. Гэта, пэўна, ведае і частка літаратараў, сабраных Чаргінцом. Але — жыць жа трэба.

Украінскія Гілевічы й Брылі сталі б перад дзьвярыма Палацу і пасахамі, нямоглыя, сьвяцілі б «дэлегатаў». У беларусаў іншы тэмпэрамент. Пагардлівая адсутнасьць жывых клясыкаў паставіла крыж на аўтарытэце арганізацыі.

Пасьля саюзаў моладзі, палякаў, прафсаюзаў прыйшла чарга ўлада роў думаў. Аднак

ізноў усё выйшла гэтак груба, што ўсе толькі ў чарговы раз пераканаліся: а грамадзтва, як ні круці, на калені не стае. Супраціўляецца маўкліва, але заціта. Супраціўляюцца гісторыкі, супраціўляюцца нацменшасці, прэса, пісьменьнікі таксама ня зганьбілі сябе.

Алесь Пашкевіч, Барыс Пятровіч: Наш Саюз выконваў функцыю прафэсійнай атэстацыі

З кіраўнікамі Саюзу беларускіх пісьменьнікаў гутарыць карэспандэнт «НН» Аркадзь Шанскі.

«Наша Ніва»: Чаму ўлады пайшлі на стварэньне новай арганізацыі?

Алесь Пашкевіч: Ідзе зычэтка грамадзянскай супольнасьці. Саюз пісьменьнікаў ня першы трапіў пад стварэньне клону. Да гэтага былі саюзы палякаў, журналістаў — пасьлядоўныя крокі па прыдзяржаўваньні грамадзкіх арганізацый.

Назвацца Саюзам пісьменьнікаў Беларусі мае права толькі наша арганізацыя. Яна мела такую назву, покуль не было зьменена заканадаўства, і грамадзкім аб'яднаньням забаранілі ўжываць слова «Беларусь». Таму мы былі вымушаны перайменавацца ў Саюз беларускіх пісьменьнікаў.

Барыс Пятровіч: Думаю, кармілі іх казкамі пра тое, што будучы выдаваць кнігі. Можна, Мікалай Чаргінец агучыў тое, што ён казаў на сходзе Літфонду тры гады таму: што зробіць усё, каб Дом літаратара аддалі літаратарам, каб адрамантаваць дом адпачынку «Іслач» і каб вэтэраны-пісьменьнікі маглі наведваць яго бясплатна. Прайшло тры гады, нічога з гэтага ня зроблена. Ён, калі казаць па-ваеннаму, дэзэрціраваў зь Літфонду. І цяпер вырашыў стварыць пад сябе новую арганізацыю — з тымі ж самымі абяцаньнямі.

АП: Што кінулася ў вочы —

злосьць у вачах тых пісьменьнікаў, якія прыйшлі ў Палац прафсаюзаў. Злосьць на сваё жыцьцё, на сваю неўладкаванасьць, хоць яны займаюць пасады ў холдынгу.

«НН»: Праўладны Саюз пісьменьнікаў у аснове сваёй прарасейскі?

АП: Большасць з прысутных былі расейскамоўныя. Упершыню ў гісторыі літаратуры Беларусі акцэнтаваны падзел: перад сходам мне па-

«Тых, у каго віселі на грудзях бэдзжыкі «Аргкамітэт», мы ня ведаем. Мы пыталіся ў іх: «Што вы пішаце — прозу, паэзію?» «Мы не пісьменьнікі, мы члены аргкамітэту», — казалі.

ведамілі, што плянуецца абраць двух намесьнікаў — па расейскай літаратуры і беларускай.

БП: На сходзе было шмат маладых людзей, якія пасьпелі надрукаваць, можа, па адным вершы ў раёнках. Пісьменьнік — гэта прафэсійная ацэнка, і гэтае званьне даецца ня проста так. Нехта называе гэта «ўстаноўчым зьездам Саюзу пісьменьнікаў», а прыходзяць людзі, якія ня маюць ня толькі кніг, але і публікацыяў. Прынамсі, тых, хто нас выганяў і ў каго віселі на грудзях бэдзжыкі «Аргкамітэт», мы ня ведаем.

Мы пыталіся ў іх: «Што вы пішаце — прозу, паэзію?» Яны адмоўчаліся.

У краіне няма літаратурнага інстытуту, не існуе дыпламаваньня прафэсійнасьці пісьменьніка. Наш Саюз выконваў вялікую функцыю па прафэсійнай атэстацыі пісьменьнікаў: дзейнічаюць сэкцыі паэзіі, крытыкі, прозы, дзе прафэсіяналы праводзяць папярэдні адбор і аналіз кніг. Калі чалавек атрымліваў сяброўскі білет Саюзу пісьменьнікаў, гэта было сьведчаньне прафэсіяналізму творцы.

«НН»: Вы лічыце, што рыхтуецца ліквідацыя Саюзу беларускіх пісьменьнікаў, а на яго месца прыйдзе наастанаваная структура?

АП: У сучасных варунках ліквідаваць легітымны Саюз пісьменьнікаў не складае праблем.

БП: Але ёсьць шмат варыянтаў: можна зарэгістраваць арганізацыю «Саюз беларускіх пісьменьнікаў» ва Ўкраіне, Літве, Польшчы, Расеі.

«НН»: Ці лічыце вы сытуацыю настолькі надзвычайнай, каб сабраць з гэтай нагоды Рату Саюзу ці нават зьезд?

АП: Вялікай перасыярогі пакуль ня бачу. На чарговым пасяджэньні Рада будзе разбіраць гэтае пытаньне. 9 сьнежня абмяркуе сытуацыю сход Беллітфонду, дзе М.Чаргінец, які некалькі гадоў кіраваў ім, павінен выступіць са справаздачным дакладам. Рада СБП зьбярэцца напярэдадні сходу.

СЬЦІСЛА

«Сьцяна»: Можна быць лепшым!

Берасьцейскі гурт «Сьцяна» зь песьняй «Можна быць чатыры тыдні запар трымаў першае месца на «Тузінэ гітоў». Лідэр гурту Андрэй Клімус расказвае пра песьню: «Твор — пра неабмежаванасьць магчымасьцяў і шляхоў самаўдасканаленьня: мы можам быць большымі, чым ёсьць, калі жывём пошукам новага і незвычайнага». На «Можна быць» «Сьцяна» зьявіла відэакліп — такім чынам гурт выкарыстаў узнагароду за другое месца на фэсьце «Генэралы айчыннага року». Хлопцы аднеслі кліп на «Першы музычны», там яго адмовіліся браць у ратацыю, палічыўшы «бессэнсоўнай нарэзкай кадраў». «А мы там напросту стварылі эфэкт старой кінастужкі», — кажа А.Клімус. «Сьцяна» мае пакуль толькі адзін альбом, выдадзены ў 2001 г., і зьбіраецца запісаць новы дыск. Канцэртаў у Польшчы толькі за гэтае лета ў «Сьцяна» было болей, чым менскіх за ўсе шэсьць гадоў існаваньня.

СБ

Конкурс на рок-гімн

«Музыкальная газета» абвясціла конкурс на найлепшы гімн беларускага рок-н-ролу. Тэкст мусіць быць па-беларуску, зь мінімумам патасу і максымумам энэргіі. У якасьці прыкладу прыводзіцца расейскі «Всё это рок-н-ролл» Канстанціна Кінчава. За напісаньне музыкі мусіць узяцца Лявон Вольскі. Лявон пакідае за сабой права ўносіць свае карэкціроўкі ў тэкст конкурсу. Па дамоўленасьці з арганізатарамі «Рок-каранацыі», прэзэнтацыя гімну мае адбыцца ў наступным годзе. Свае тэксты можна апублікаваць на

сайце <http://www.nestor.minsk.by/mg> у разьдзеле «Артыкулы+».

СБ

Патаемны «Вялес»

Аргкамітэт літаратурнай прэміі «Гліняны Вялес» з 1 лістапада пачаў разгляд прэтэндэнтаў на сьлетнюю ўзнагароду. У адрозьненьне ад мінулых гадоў, адкрытага разгляду кніг праз Інтэрнэт не прадугледжваецца: прэтэндэнтамі будучы лічыцца толькі кнігі, дасланыя ў аргкамітэт (211413, Полацк-13, п/с 14, «Гліняны Вялес», Алесь Аркушу). На сайце litara.net Алесь Аркуш наведваў, што першай з дасланых была кніга прозы Югасі Каляды.

АВ

АНДРЭЙ ПЯТРОВІЧ

Горад «Дому сонца, якое ўзыходзіць»

Што нас аб'ядноўвае з Новым Арлеанам? Значна больш, чым падаецца на першы погляд. У сакавіку 1997 г. па запрашэнні Джона А. Экснішаса, члена ўраду штату, мне давялося трапіць у гэты горад чытаць лекцыі ў двух універсітэтах — Новага Арлеану і Каталіцкім універсітэце імя Ляёлы. Ёсць там і трэцяя ВНУ — універсітэт Т'юлэйн (не гаворачы ўжо пра элітны Батан-Руж), найлепшы з трох, але там папчасыцца толькі папрацаваць у бібліятэцы.

У Новым Арлеане нечакана для сябе знайшоў шмат супольнага паміж беларусамі і мясцовымі жыхарамі. У музеі гораду найбагацейшая ў ЗША калекцыя лацінскаамерыканскага рэлігіяна і сьвецкага жывапісу XVII—XIX ст. знакамітай школы Куска (Пэру). Гэта падобныя да беларускіх каталіцкіх і ўніяцкіх рэлігійных карцін жывапісныя творы. Па стылі яны спазыяюцца ад нашых на 30—50 гадоў, але блізка як дзеве кроплі вады. Тое мастацтва таксама паўстава на мяжы хрысьціянскага сьвету, і яго галоўнай задачай было прапагандаваць каштоўнасьці хрысьціянскай Эўропы перад нявернымі. Такая ж задача была і ў беларускага мастацтва перад варожай Турэччынай і трохі дзікаватай Масковіяй. Таму абсалютна нармальнай у школе Куска выглядае выява архангела Міхаіла, апранутага падобна да беларускага шляхцюка ў шыкоўныя вышытыя строі з карункавым каўняром (канкістадоры таксама

імкнуліся ўбірацца не абы-як), у руцэ якога замест агнявога мяча... мушкет!

Каталіцка-крэольскі, непаўторна мяшаны культурны слой дагэтуль жывы ў ваколіцах Новага Арлеану. Там можна пачуць непасаваную французскую мову XVIII ст. — эмігранты з Францыі яе так і закансэрвавалі. Карацей, што гаварыць — глядзіце фільмы новаарлеанскага рэжысэра Джыма Джармуша і знаёмцеся з гэтай атмасфэрай. Дарэчы, Джармуш пару месяцаў таму, у інтэрвію «Газэце выбарчай», заявіў, што за паходжаньня ён Jagmusz, Ярмуш, а значыць, хутчэй славак або паляк і што шукае свае гістарычныя карані ў Цэнтральна-Ўсходняй Эўропе.

Старасьвецкія трамвайчыкі бегаюць па калывавым маршруце ў гістарычным цэнтры Новага Арлеану, дзе стаяць асабнякі зь белымі калёнамі, а ў цэнтры ёсць музей гісторыі Паўднёвых штатаў ЗША — музей супраціву пераможаных паўднёвых пераможным паўночным.

У адным з такіх «калініяльных дамкоў» у Джона А. Экснішаса папчасыцца месяц жыць і мне. Дарэчы, мае лекцыі скончыліся досыць пацешна. Меркавалася, што паеду я ў ЗША бясплатна, прафінансаваны фондам Сораса. Фонд жа Сораса якраз забаранілі, а ў Новым Арлеане ўжо ўсё было дамоўлена, таму давялося ехаць за свой кошт. Амэрыканцы гэта ацанілі — тагачасны мэр містэр Марыял зрабіў мяне ганаровым грамадзянінам гораду і пачэсным

паслом Новага Арлеану ў Беларусі (ёсць у іх і такія пасады, разьлічаныя на разьвіцьцё сяброўскіх сувязяў паасобных штатаў з замежжам). Але ня гэта было самай кранальнай падзеяй у час майго побыту ў незабыўным Горадзе месяца, як яго называюць самі месціцы — з-за прыгожай формы павароту ракі Місысыпі, які яна робіць праз горад. Аднойчы ў суботу вечарам мы пайшлі ў знакаміты Францускі квартал, дзе ў кожнай кавярні грае блюз, джаз або рок, які штогод у студзені-лютым зьліваюцца ў адно — самы знакаміты ў сьвеце фэстываль блюзу і джазу «Мэрдзі Гра».

Кавярня называлася «Donna's», і гаспадыня яе была прыемная жанчына Донна Панятоўскі, што сядзела пры бары ў клубе дыму зноў модных у горадзе гаванскіх цыгар. Граў Джон Марсаліс-малодшы з ансамблем (трэцяе калена вядомай музычнай сям'і), Джон мяне пазнаёміў з гаспадыняй. Адным з першых пытаньняў было: а якія адносіны пані мае да Станіслава Аўгуста Панятоўскага? «Я ягоная пра-пра-пра-праўнучка», — быў адказ. Карацей, усё скончылася тым, што мы цвёрда дамовіліся: або Марсаліс, або яшчэ хто-небудзь зь сямі розных груп, што працуюць у пані Доны, едуць на які-небудзь фэстываль у Беларусь бясплатна. На жаль, мэцэнатаў, каб заплаціць 5—7 тысяч далараў, не знайшлося.

Вы спытаецеся: чаму я пішу гэтыя радкі? Рэч у тым, што Джон А. Экснішас прыяжджаў у Бела-

русць у 1993—1995 г. пяць разоў з цыклем сэмінараў «Чаму нацыянальны бізнэс абавязаны адыгрываць актыўную ролю ў дэмакратычнай унутранай палітыцы?». Апрача тытульнага пытаньня, бізнэсоўцам і першым актывістам дэмакратычных рухаў тлумачылі, як пісаць бізнэс-планы, раздаючы спецыяльныя брашуркі — каб малады бізнэс Беларусі мог цывілізавана наладзіць сувязі з навакольным сьветам. На жаль, гісторыя нашай краіны пайшла ня тым шляхам, і карысныя ўрокі пакуль мала выкарыстоўваюцца. Таму, калі я пачуў пра няшчасьце, што абрынулася на любімы горад, я напісаў Джону.

«У маім доме, адказаў Джон 20 кастрычніка, толькі прабіла дах, таму заліло дажджом усе тры паверхі ды ў падвале стаяла 90 сантыметраў вады. Мы, як і многія больш багатыя белыя сем'і, пасьпелі сьвоечасова зьехаць. Ужо тыдзень назад вярнуліся дахаты. У доме нават ёсць электрычнасьць і газ. Многія раёны аднаўляюцца, у дзелавым і гістарычным цэнтры — дзякуй богу, і ў Францускім квартале — кіпіць жыцьцё. Яны пацярпелі мала. Аднак многія кварталы будуць аднаўляцца гадамі, а многіх не аднавіць зусім. І самае страшнае — чалавечыя зграі, галота, адкіды грамадства. Кожны офіс у горадзе абрабаваны, за чатыры кварталы ад мяне марадэры спалілі цэлы квартал. Але няма злога бяз добрага — на месца атлусьцелых на сацыяльных дапамогах гультаёў ужо запрошаны

руспіўныя мэкссыканцы, якія актыўна працуюць на будоўлях і ў іншых ня вельмі прэстыжных галінах».

«Слухай, — напісаў я Джону, — давай прыдумаем праграму: простыя беларускія людзі едуць адраджаць Новы Арлеан (хоць грошы заробяць — на такіх заробках падымалася сьлянская гаспадарка Беларусі пачатку XX ст. Можна гісторыя паўторыцца?)».

«А што, — адказаў ён, — усе гэталі гораду, што аднаўляюцца, цяпер аддаюць пад часовае жылло будаўнікам. Тых, каму не хапае месца, селяць за 100—120 міль і возяць на працу вахтавым мэтадам. Калі пасольства ЗША ў Менску падтрымае ініцыятыву і людзі паедуць афіцыйна — якая розніца, ці нам дапамогуць мэкссыканцы, ці беларусы. Заадно і са сваім беспрацоўем справіцеся». У саміх ЗША ўзровень беспрацоўя адзін з самых нізкіх у сьвеце — каля 5%. Які ён у нас, самі ведаеце, толькі БТ ня трэба слухаць.

На гэтым і вырашылі. Дарэчы, пасольства ЗША паставілася да ініцыятывы станоўча, і цяпер ідзе падрыхтоўчая праца для ажыцьцяўленьня ідэі. Дзя была агучана 16 лістапада ў КЗ «Менск» на фэстывалі «Блюз жыве ў Менску».

Генадзь Старыкаў, якому таксама неабякава, што адбываецца ў Новым Арлеане, засьпяваў спецыяльна створаную кампазыцыю — «Блюз Новага Арлеану». Жыве горад «Дому сонца, якое ўзыходзіць»!

Аляксей Хадзька

Тут быў блюз

Тры гады старшыня менскага блюзавага «Стар-клубу» Генадзь Старыкаў анансаваў чарговы фэстываль «Блюз жыве ў Менску». І вось нарэшце ён адбыўся. Але пры гэтым пакінуў больш неўразуменьня, чым асалоды. Піша Зьміцер Падбярэскі.

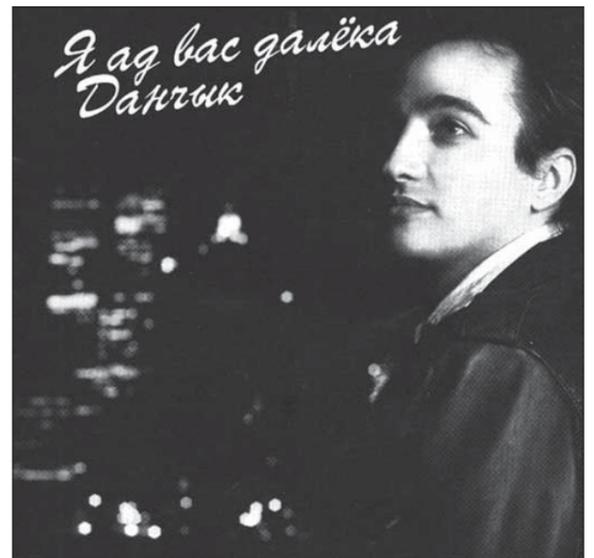
Здавалася б, трох гадоў было дастаткова для таго, каб да рэанімаваньня фэстывалю падрыхтавацца як след. Тым больш што аншляг у канцэртнай залі «Менск» сьведчыў: менская публіка па блюзе засулавала. Але дзіўная рэч — складалася ўражаньне, што фэстываль быццам выпягнулі з савецкіх часоў, а за прапушчаныя тры гады ў беларускім блюзе амаль нічога не змянілася. Безумоўна, шараговыя аматары блюзу адкрылі для сябе тры «White Night Blues» зь Бялыніч. Яно хоць і выступіла па-аматарску, але засьведчыла пра заслужанае лідэрства гітарыста Юр'я Несьцяярнікі. Значна лепш, чым на драма-запісах, паказалася група «Technic Sun Blues» з Горадні. Менская група «40!» прадставіла ня столькі арыгінальны рэпэртуар, колькі вельмі ўпэўненую тэхніку выкананьня. Усе гэтыя тры калектывы, як і «Боўлінг джэж», былі з шэрагу новых іменаў і не расчаравалі. Але вось другое адзьяленьне канцэрту выклікала, прынамсі ў мяне, нейкі неспакой. Аніякіх

прэтэнзій да «Мадэра-гард-блюз» няма: калектыву сыграны, кожны музыка разумее калегу з паўслова, а таму «Мадэра» сёньня — гэта фірмовая блюзава «фішка» з трывалай гарантыяй. А група «Blues Street»... Толькі пазьней стала вядома, што асноўны вакаліст захварэў, што ў выканаўцы на пэркусіі былі нейкія сямейныя справы. А ў выніку, выступаючы на блюзавым фэстывалі, калектыву паспяхова здолеў пазьбегнуць выкананьня нават адной уласна блюзавай тэмы. Навопшта выходзіць на сцэну менавіта на такім фэстывалі? Не зьявілася на сцэне разрэкламаваная група «Apple Tea». У такіх выпадках глядачы, якія прыйшлі паслухаць калектыву, могуць сьмела зьяртацца ў суд з нагоды несумленнай рэкламы. Трэцяе адзьяленьне. Чэргі да бараў сьведчылі: слухаць было мала чаго. Воклічы з залі «Давай другое адзьяленьне!» пацвярджалі гэта. І прычынай зрабіўся сам Генадзь Старыкаў. Падчас ягонага выступленьня было поўнае адчуваньне таго, што слухачоў

запрасілі ў падарожжа ў савецкае эстраднае мінулае. Выдатныя, але яўна не сыграныя разам музыканты, памкненьне зрабіць поў у стылістыцы таннага кабачка, бэк-вакал, які тырчаў на сцэне, нібы доўбня на лёдзе. І што гэта за інфантальны прымітыў — песня, прысьвечаная ахвярам урагану «Катрына»? Было такое адчуваньне, што ня тры гады мінула з апошняга фэстывалу, а ўсе трыццаць. Ну і быў спецыяльна запрошаны госьць — Мікалай Аруцонаў. Прыехаць, прасьпяваць вельмі будзённая некалькі папулярных блюзавых шлягераў — вялікага майстэрства ня трэба. Аруцонаў і ня ўразіў, і ня ўзрадаваў. Адно што адзьячыў, назваўшы зборную Беларусі па блюзе «Беларускай «Лігай блюзу». Цягам пяці апошніх гадоў дзеве беларускія групы выйтралі міжнародны блюзавы конкурс у польскай Рава-Мазавецкай. Але ні менскага квартэту «Svet Boogie Band», які рэгулярна выступае ў найлепшых маскоўскіх клубках, ні «Al Narrator Orchestra» з Гомелю, музыкі якога нарабілі шуму на апошніх «Zaduszkach bluesowych» у Беластоку, гэтым разам на радзіме так і не пачулі. Прычын ня ведаю, але сам па сабе факт — даволі скандальны: найлепшым маладым музыкантам ходу не далі. Іх блюз у Менску памёр...

P.S. На канцэрте не было аніякай акрэдытацыі журналістаў. Хацелі прадаць больш білетаў?

ДЫСКАГРАФІЯ

«Я ад вас далёка». Данчык. «БМАGroup», 2005

Песні салаўя беларускага адраджэньня дагутэль выходзілі толькі на віналявых кружэлках і касэтах. Альбом «Я ад вас далёка», запісаны ў 1985 г. у нью-ёрскай студыі «Angel Sound», — першы з сэрыі кампакт-дыскаў. Нягледзячы на міножны лад, песні ў Данчыкавым выкананьні настройваюць на пазьтыў: гулік голас, выдатная пазэія і пранікнёнае выкананьне. Сярод песень альбому — фальклёрныя ўзоры («У полі вярба», «Лянок»), песні на вершы клясыкаў (загалоўны твор «Я ад вас далёка» Міколы Шчаглова-Куліковіча на верш Я.Купалы, «Мой родны кут» Ігара Лучанка на словы Якуба Коласа) і пераасэнсаваньне савецкай клясыкі («Белавеская пушча» Аляксандры Пахмутавай і Мікалая Дабранравава ў перакладзе Натальлі Арсеньневай).

Ня менш вартая ўвагі бонус-частка дыску, у якую ўвайшоў 20-хвілінны відэазапіс гастролі ў Менску.

Сяргей Будкін

Польскія газеты выйшлі зь белымі плямамі

Сёння вядучыя польскія газеты выйшлі з чорнымі плямамі, каб зьвярнуць увагу на здушэнне свабоды слова ў Беларусі.

23 лістапада польскія журналісты правялі акцыю «Свабода слова ў Беларусі», якую падрыхтавала арганізацыя «Міжнародная амністыя». У акцыі ўзялі ўдзел вядомыя польскія выданні «Жэчпасполіта», «Газэта выборча», радыё RMF, парталы «Gazeta.pl» і «Onet.pl».

«Амністыя» развясела па польскіх гарадах 30 тысяч пляка-

таў грамадзкіх дзеячаў, прадпрыемальнікаў і журналістаў, якія пацярпелі ў Беларусі, — Аляксандрам Васільевым, Міколам Маркевічам, Анжалікаю Борыс, Анджэем Пісальнікам і Андрэем Пачобутам. Плякаты прымацоўваліся да дрэў і слупоў шэрай стужкаю, якая заклеівала рот гэтым людзям.

«Газэта выборча» выпускала макет першай старонкі нумару за вераду, быццам ён вычытаны беларускай цензураю. Да газеты была далучана паштоўка на імя Лукашэнка з адрасам беларускага пасольства ў Польшчы. Любы чытач можа даслаць яе беларускаму прэзідэнту, пратэстуючы супраць рэпрэсій у дачыненні да беларускіх СМІ. Раздрукаваць паштоўку можна з сайту www.am-nesty.org.pl.

У Польшчы апошнім часам пішучь пра Беларусь амаль штодзённа. У знак салідарнасці паліякі няспынна прымаюць беларускіх рокераў з канцэртамі, пісьменьнікаў — з выступамі, артыстаў — з выставамі. Студэнты, выключаныя з ВНУ Беларусі, маюць магчымасць вучыцца ў Польшчы.

Руслан Равяка

Літоўскі геном блізкі да азіяцкіх

17 лістапада ў Акадэміі навук Літвы прайшла канферэнцыя «Паходжаньне літоўскага геному». На ім прафэсар Віленскага ўнівэрсытэту Вайдуніс Кучынскас паведаміў пра вынікі апошніх даследаваньняў у Літве. Аказалася, што ў геноме літоўцаў значную частку складаюць такія спадучыя ДНК, якія найчасцей уласцівы азіяцкім нацыям — прыкладна 37% у геноме мужчынаў. Іншы істотны кампанэнт літоўскага геному — гэта пэўная прымета, характэрная для Цэнтральна-Ўсходняй Эўропы.

Пачатак XXI ст. быў адметны абвясчэннем вынікаў першага этапу міжнароднага праекту «Геном чалавека». Навукоўцы ў Лёндане і Вашынгтоне ў 2000 г. паведамілі, што здолелі амаль цалкам расшыфраваць паслядоўнасць нуклеатаў, якія складаюць

больш як 80 тысячаў генаў чалавечага арганізму.

Частку праекту складала даследаваньне на добраахвотніках — адна з кампаній-удзельніц даследавала ДНК 24-х ананімных добраахвотнікаў розных расаў і нацый, другая — пяці сваіх супрацоўнікаў. Было знойдзена пад тры мільёны адрозненняў паміж індывідамі, і менавіта індывідуальных адрозненняў у генах было значна больш, чым расавых.

Даследаваньні «генэтычнае мапы» чалавека, якія праводзяцца ў сьвеце, найперш скіраваны на мэдыцыйскія мэты. Сярод даследчыкаў з розных галінаў навукі пераважае меркаваньне, што сутнасць і адметнасць і людзей як асобаў, і нацыяў ня ўкладваецца толькі ў тую ці іншую камбінацыю генаў.

Тацяна Поклад, Вільня

Так выглядала 6 «Газэта выборча», калі б яе выпускалі ў Беларусі.

У Грэцыі ёсьць усе

Першы сакратар ЦК КПБ Тацяна Голубева паведаміла, што 20 лістапада на міжнароднай сустрэчы камуністычных партый у Афінах прадстаўнікі 72 краінаў прынялі заяву, у якой асудзілі сяброў НАТО, што павялічваюць ціск на Беларусь з мэтай змены кіраўніцтва. Плян, паводле слоў Голубевай, наступны: эканамічны шантаж, міжнародныя санкцыі, узброеная інтэрвенцыя. У заяве праводзяцца паралелі між Беларусью і КНДР, што таксама праводзіць «незалежны курс».

Лідэр камсамолу Беларусі Дзьмітры Яненка здзіўлены: «72 партыі? Ня ведаю, якія. Усе эўрапейскія камуністычныя партыі падтрымліваюць ПКБ у барацьбе за дэмакратыю». Што да незалежнай палітыкі, кажа Яненка, дык «у Беларусі народ не бярэ ўдзелу ў вызначэньні шляхоў свайго разьвіцьця, за яго гэта робіць адзін чалавек. Інтэрвенцыя й дэстабілізацыя — байкі праўладнай КПБ».

Зьміцер Данскі

Карымаў паўторыць лёс Панятоўскага

Каляровыя рэвалюцыі адсабялюць рэспублікі былога Саюзу ад Расеі, саюзныя дамовы, наадварот, зацягваюць у кола інтарэсаў Масквы. У мінулы панядзелак зьявіўся новы братэрскі саюз — цяпер Расеі з Узбэкістанам.

Саюзная дамова пазбаўляе ўзбэцкі рэжым ад хваляваньняў, што паўсталі як у самой краіне, так і за яе межамі. Замест амэрыканскіх войскаў ва Узбэкістан уедуць расейскія танкі, па краіне будуць створаны расейскія вайсковыя базы.

Згодна з падпісанай дамовай, гэтыя войскі павінны бараніць рэжым Карымава, калі над тым навясне пагроза. Ну амаль як за часамі Рэчы Паспалітай.

Пасьля падпісаньня дамовы У.Пуцін сказаў, што дакумэнт «выводзіць нашы краіны на прыныпова новую якасьць і максымальна блізкую ступень узаемадзеньня». Узаемадзеньня з краінай, якую лічаць ізгоем ва ўсім цывілізаваным сьвеце. Эўразьвяз ужо прыняў пастанову аб забароне паста-

вак зброі ва Узбэкістан.

Дзякуючы травеньскім падзеям у Андыжана Расея захавала ўплыў у Цэнтральнай Азіі. Аднак, як мяркуюць расейскія аналітыкі, цяпер Расея можа быць уцягнута ў задушэньне народных паўстаньняў на абшарах Узбэкістану. Што з гэтага стаецца, ведае беларуская гісторыя. Кароль Рэчы Паспалітай Аўгуст II Моцны, змагаючыся з апанэнтамі, дазволіў разьмясціцца на тэрыторыі краіны расейскаму войску.

«Прысутнасць расейскага войска будзе стабілізуючым фактарам, які зьмякчыць унутранае напружаньне, што існуе ва Узбэкістане», — лічыць чалец камітэту Дзярждумы па сувязях з СНД Канстанцін Затулін. Як, калі амэрыканская прысутнасць такога зьмякчэньня прынесці ня здолела?

Для ўсяго сьвету робіцца зразумелай пазыцыя Масквы, што дасюль падтрымлівае рэжым у нашай краіне, а цяпер, карыстаючыся выпадкам, падстаўляе плячо, а мо ставіць нагу і на ўзбэцкага тырана.

Руслан Равяка

Пра ізраільскія выбары

Датэрміновыя парлямэнцкія выбары ў Ізраілі прывядуць да сыходу цяперашняга прэм'ер-міністра Арыеля Шарона зь вялікай палітыкі. Калісьці я напатаў яго ў буфэце Кнэсэту: зь нейкай нязначнай нагоды ён зычна прамаўляў да папличнікаў: «Мы перамаглі!» Намер стварыць партыю «Нацыянальная адказнасць» (дарэчы, у Ізраілі ўжо ёсьць раскручаны брэнд «Нацыянальнае адзінства») — з шэрагу

авантурных заяваў. Па-першае, ва ўзросьце пад 80 больш адэкватна быць міністрам ці прэзідэнтам, а ня лідэрам новай партыі. Па-другое, за пяць гадоў прэм'ерства «бульдозэр» Шарон, чый сын запэкаўся ў карупцыйнай афэры, умудрыўся расварыцца амаль з усім палітычным бамам, і ня толькі праз радыкальныя саступкі палестынкам у сэктары Газа.

У 2000 г. ён абяцаў у выпадку абраньня наведць Беларусь — не наведць, пасольства ў Менску то зачынялася, то ад-

чынялася. Вяявілася, што карані (маці Шарона, як ён казаў, паходзіць з Галавенчыцаў Магілёўскай губэрні) і супрацоўніцтва — фэномэны рознага пляну.

Увогуле, правіца ў Ізраілі апошнім часам рабіла акцэнт на стымуляваньне «аліі», а не на ўзаемавыгадныя двухбаковыя дамовы. Якраз узмацненьне левых і цэнтрыйстаў — таго ж лідэра партыі «Авада» Аміра Пераца, які, магчыма, дагэтуль і ня чуў пра Беларусь — дае шанец на лепшае.

Вольф Рубінчык

Вынікі 39-га туру «Тузіну гітоў»

4-17 лістапада.
www.music.fromby.net

1. «Айша». Зь вераю — 373
2. «Сьцяна». Можна быць — 342
3. Вайцюшкевіч і «WZ-Orkiestra». Сьвята ў вёсцы — 340
4. «Tav.Mauzer». Брудная вада — 253
5. «Палац». Праваджала маці сына — 229
6. «Тарпач». Радыцяця — 222
7. «Siver feat». Кульнковіч. Рэчы хатнія — 220
8. «Zygmunt VAZA». ContraБанда — 201
9. «Divina Enema». Празь цемру... — 197
10. «Яр» і «Logika Metro». Салдацкая (remix) — 193
11. Плясанаў Андрэй. Люстэрка лёсу — 180
12. «Аляксандра і Канстанцін». Рана на Івана — 103

Вынікі туру камэнтэе Піт Паўлаў

Праслухаць песьні можна ў Інтэрнэце на сайце «Тузіна гітоў» і ў радыёэтэры штопятніцы ў 23.00 на хвалях 92,4 у праграме «Тузіна гітоў з Алегам Хаменкам».

З Новага году «ARCHE» будзе выходзіць штомесяц

У першым паўгодзьдзі наступнага году часопіс «ARCHE» выйдзе пяць разоў. Таксама і на другое паўгодзьдзе запланаваны пяціразовы выхад. Такім чынам, часопіс пяройдзе на штомесячную пэрыядычнасьць зь перапынкамі на калядныя і летнія вакацыі.

У часопісе вы знойдзеце аналіз палітычных і культурных тэндэнцый, агляды новых кніг, гістарычныя адкрыцьці, нон-канфармісцкую літаратуру. Сярод аўтараў «ARCHE» — беларускія інтэлектуалы і знаўцы Беларусі зь іншых краінаў.

Падпісны індэкс часопісу «ARCHE» 00345. Падпісцаца можна на любой пошце. Падпісная цана ніжэйшая за рознічную на 40 працэнтаў.

Пытайцеся «ARCHE» ўсюды, дзе гучыць наша мова.

Шэсьць розных свабодаў

Працяг са старонкі 3.

Павал працуе маляром — фарбуе сьцены дому на вуліцы, паўз якую неўзабаве будзе ехаць прэзыдэнцкі картэж. Павал адсядзеў тры гады ў турме за кватэрны крадзяжы, але ён зусім не выглядае на крымінальніка. Павал удумлівы і спакойны, ён цэніць кожнае імгненне свабоды.

Аляксандар — зубровец. Ён параўноўвае сваё жыццё з «матрыцай», дзе кожны прахожы можа ператварыцца ў міліцыянта. Ён прагне свабоды і гатовы за яе змагацца.

Людміла — студэнтка журфаку, супрацоўніца закрытай газэты. Яна пасьмейваецца з зуброўцаў і паліць цыгарэты там, дзе гэта забаронена. Яна дыхае свабодай і разам з тым востра адчувае яе недахоп.

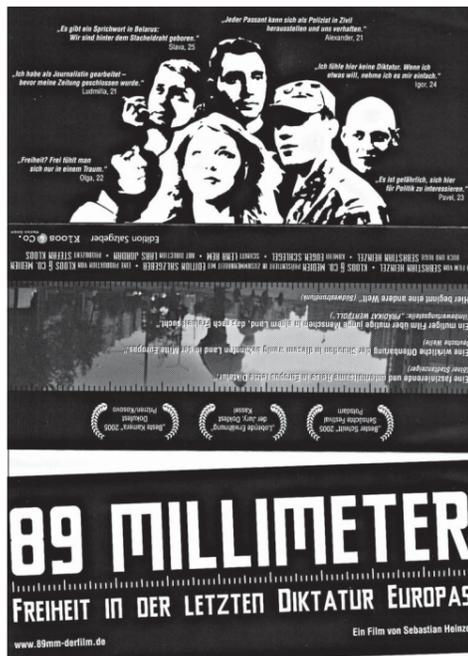
Слава — сын палітычнага ўдзельніка. Ягоны бацька быў адказны за выдачу «расстрэльнага пісталета». Слава разрываецца паміж Нямецчынай, дзе жывуць яго бацькі, і Беларусью, дзе жыве каханая. Ён жадае, каб Лукашэнка сышоў

і людзі атрымалі мацымаўсць па-людзку зарабляць, а не ператварацца ў дэгенэратаў.

Ігар — тыповы беларус, якому ўсё добра, які ні пра што ня ведае, але ва ўсім па-свойму разьбіраецца. Ягоная душа расчынена насыпеж, але здагадацца, што адбываецца ў яго сэрцы, немагчыма. Кадар, дзе Ігар вядзе гутарку з рэжысэрам, пільнуючы качак руляй стрэльбы, увогуле мае ўсе шанцы зрабіцца хрэстаматыйным прыкладам адпостраванья беларускай душы ў кіно.

Вольга марыць пра вялікую сцэну, але пакуль што свой талент яна рэалізуе ў стрыптыз-клубе. Яна з усіх сіл імкнецца вырвацца на святло сапраўднага мастацтва, але зноў перціць няўдачу і абяцае зьехаць з гэтай краіны, калі ў яе жыцці нічога ня зьменіцца. «Свабода? Яна бывае толькі ў сьне».

У словах герояў амаль не прасочваецца думка пра тое, што ў Беларусі найперш зьнішчаецца культура. Хіба што Аляксандар абмовіўся пра гэта, дый тое, для яго палітычнае змаганьне на першым месцы. Можна, таму, што

героі амаль не заўважаюць культурнага генацыду, яны і ня могуць адшукаць сапраўднай свабоды ў багністым хаосе беларускай сучаснасьці?

У фільме п'юць — з чарак і са шклянак, у фільме страляюць — са стрэльбаў ды дубальтовак. У фільме ёсьць каханьне і злосьць, адчай і радасьць. Няма ў ім хіба што сьмерці. Дый дзе ж ёй быць, калі гэта стужка пра моладзь, няхай і пра тую, якая жыве пад шэрым небам краіны, дзе нават чыгуначныя рэйкі маюць неўрапейскі памер.

Дзёркасьць гарады бярэ: як здымаўся фільм

Праблем з дазволамі здымачная каманда ня мела — афіцыйна здымачная група прыехала рабіць рэпартаж пра харэаграфічны конкурс, а матэрыялу хапіла на цэлы фільм.

Рэжысэр працаваў без сцэнара, «каб ня мець над сабой вартавога сабакі». У першы ж дзень да каманды падышла міліцыя і забараніла здымаць у цэнтры Менску. Таму пасьля, калі да каманды Сэбасьцяна Хайнцэля падыходзілі ахоўнікі парадку, даводзілася прадстаўляцца студэнтамі — архітэктарамі, якія робяць дыплёмную працу пра сталінскі стыль сталічных будынкаў. Асабліва дапамагала тое, што апараты валодае расейскай мовай, таму міліцыянтам заўсёды можна было загаварыць зубы. «Дзёркасьць гарады бярэ», — кажа С.Хайнцэль.

Сэбасьцян Хайнцэль: Беларусы як матрошка

Ніколі ня ведаеш, што хаваецца ў іх унутры. Нямецкі кінарэжысэр зычыць беларусам аранжававай будучыні.

«НН»: Калі і чаму Вам прыйшла ў галаву ідэя зняць фільм пра Беларусь?

Сэбасьцян Хайнцэль: Тры гады таму я пазнаёміўся з Максімам, беларусам, які вучыцца са мной у Бэрліне. Нас было дзевяць чалавек, мы праходзілі практыку і нічога пра Беларусь ня ведалі. Таму мы вырашылі на тыдзень туды зьезьдзіць. Рабілі рэпартажы зь Беларусі, потым зладзілі фотавыставу, стварылі сайт. Зьнялі карацёнкі фільм пра Беларусь і паказалі яго ў Бэрліне. Мяне ўразіла тая рашучасьць, зь якой маладыя беларусы, нягледзячы на недахоп у грошах, свабодзе ды пэрспэктывах, спрабуюць здзяйсняць свае мары. Такой рашучасьці не хапае многім немцам. Потым я пазнаёміўся з прадусэрам Штэфанам Клаасам, і нам прыйшла ў галаву ідэя: чаму б ня зняць фільм пра маладых людзей, нашых пагодкаў. Мы вырашылі паглядзець, як ствараюць сваё жыццё маладыя людзі ў краіне, якую ў СМІ называюць апошняй дыктатурай Эўропы.

«НН»: Што было самым складаным падчас працы над фільмам?

СХ: Пераадоляць культурны ды моўны бар'ер. Я ня мог абысьціся без перакладчыка. Яшчэ было цяжка пераадоляць падзкое ўяўленьне пра тое, нібыта я багаты эўрапеец, які хоча хуценька сляпаць фільм і зваліць з гэтай краіны. Але людзі

паступова разумелі, што мы звычайныя студэнты, якія здымаюць фільм.

«НН»: Гісторыі маладых людзей пераплеценныя. Гэта наўмысна прадуманы рэжысэрскі ход?

СХ: Гісторыі перапляліся зусім незалежна ад нашай волі. Напрыклад, з маляром Ігарам мы пазнаёміліся зусім выпадкова. А потым пачалі размаўляць за півам, і выявілася, што ён сядзеў у турме, прычым у той самай, дзе па іншы бок кратаў працаваў наглядчыкам Слава. Беларусы як матрошка: ніколі ня ведаеш, што хаваецца ў іх унутры.

«НН»: Як Вы ўяўлялі сабе Беларусь да паездкі і як зьмянілася Ваша ўяўленьне пра

яе пасьля працы над фільмам?

СХ: Я ня меў амаль ніякага ўяўленьня пра Беларусь і чуў пра яе толькі паказкі-страшылькі. Першае ўражаньне было такім: «Дык тут зусім ня так і блага!» На першы погляд, у Менску ўсё выглядае прыстойна, сьвецці сонейка, людзі п'юць піва. Але праз нейкі час я зразумеў, што несвабода праяўляецца ў дробязях, якія працінаюць будзённае жыццё людзей.

«НН»: Дык што такое Беларусь — дыктатура? Нешта іншае?

СХ: Там вее іншы вецер, не такі, як у Нямецчыне. На вуліцах нашмат больш паліцыі, людзі паскараюць тэмп працы, калі

паўз іх павінен ехаць прэзыдэнт. Наклейваеш налепку ў пераходзе, а ўжо празь дзесяць хвілін яе няма. Але я вельмі не давяраю катэгарызацыі «дыктатура — недыктатура». У сваім фільме я хацеў ня сам адказаць на гэты пытаньне, а даць магчымасьць адказаць на яго іншым. Гэты фільм не накіраваны супраць рэжыму. Гэта фільм, які паказвае, як маладыя людзі шукаюць сваю свабоду ў гэтых умовах, якія і палітычна, і эканамічна выглядаюць вельмі кепска.

«НН»: У чым галоўнае адрозьненне беларусаў ад немцаў?

СХ: Істотная розьніца ў

Каманда «89 мм»

Сэбасьцян Хайнцэль нарадзіўся ў 1979 у Касэлі. Вывучаў тэатар, кіно і тэлебачаньне. Пасьля практыкі на музычным тэлеканале «Віва» і ў газэце «Тагесцайтунг» вырашыў зрабіцца кінарэжысэрам — дакумэнталістам. Яго тэмы — Усходняя Эўропа, субкультура, вялікія гарады, асобныя людзі. З 2004 Сэбасьцян вывучае рэжысуру ў кінаакадэміі зямлі Бадэн-Вюртэмбэрг.

Штэфан Клаас — прадусэр фільму. Вывучаў англістыку, публіцыстыку ды гісторыю культуры ў Нямецчыне ды Ірляндыі. З 1988 працаваў журналістам, у тым ліку для часопісу «Шпігель», газэты «Вохэ», ствараў буйныя тэлепраекты: дакумэнтальныя фільмы пра рок-зорак для тэлеканалаў ARD і MTV.

мэнтальнасьці. Мне здацца, што людзі на Ўсходзе больш цёплыя ў міжасобасных дачыньнях, але стасункі ўнутры грамадства больш халодныя. На Захадзе ўсё наадварот.

«НН»: Якая будучыня чакае Беларусь?

СХ: Спадзяюся, аранжававай!

Калі вы аднойчы не атрымаеце «Нашай Нівы», гэта ня значыць, што газета перастала выходзіць. Гэта значыць, што вам трэба знайсці новы спосаб яе атрымання. **Нашаніўцы, 23 лістапада.**

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Як пратэставаць?

Просім вас накіроўваць свае лісты пратэсту на адрас генеральнага дырэктара РУП «Белпошта» (пр. Незалежнасці, 10, 220050, Менск, тэл. 226-01-73, факс 226-11-70), міністра сувязі і інфармацыі (пр. Незалежнасці, 10, 220050, г. Менск, тэл. 227-38-61, факс 227-21-57) міністра інфармацыі, (пр. Пераможцаў, 11, 220004, Менск, тэл. 206-32-90, факс 203-34-35).

Што рабіць чытачам «Нашай Нівы»

«Нашу Ніву» не ўключылі ў падпісны каталёг на 2006 год. Пры гэтым ніякіх паведамленняў ад «Белпошты» Рэдакцыя не атрымлівала. Такі васьць падарунак да 100-годдзя газеты.

Адначасова з «НН» у каталёг не ўключылі яшчэ 12 выданняў, пераважна рэгіянальных. У цьмяныя абяцанкі ўладаў «вырашыць пытаньне» пад 20 снежня мы ня верым. Гэта гульні, у якія сумленныя не гуляюць. Іншага выйсця няма, як рыхтавацца да самастойнага распаўсюду газеты.

Выданьне будзе публікавацца на цяперашніх умовах да апошніх магчымасцяў і распаўсюджвацца праз любыя магчымыя каналы. Пакуль газета даходзіць праз падпіску і «Саюздрукі», шукайце іх там. Калі такой магчымасці раптам ня стане, будзем дастаўляць вам газету праз уласную сыстэму распаўсюду. Для гэтага толькі трэба, каб усе ахвотныя — і цяперашнія падпісчыкі, і непадпісчыкі — даслалі адрасы, на якія мусіць дастаўляцца газета.

Таксама газета мае інтэрнэт-сайт www.nn.by зь лясцэркам за мяжою www.bielarus.info.

З выключэннем «НН» з падпіснага каталёгу будзе адгорнута новая старонка ў гісторыі газеты. «НН» пачне па-іншаму выдавацца і распаўсюджвацца.

У Рэдакцыю тэлефануюць дзясяткі людзей. Асабліва цяжка выслухаваць жанчын. Многія плачуць: «Мы ня зможам бяз «Нашай Нівы». Для нас гэта быў адзіны суразмоўца на роднай мове». Ня плачце, людзі. Вы адстаіце сваю газету. Але калі ўжо расплакаліся, запомніце гэтыя сьлёзы. Кожная сьлязінка — гэта рахунак, па якім вы аднойчы запатрабуеце аплаты.

Многія чытачы заклікаюць да вулічных акцыяў пратэсту. У гэтым ці ёсьць сэнс. Давайце прыберажэм сілы. Галоўным нашым пратэстам будзе, калі газета застанецца газетай, нягледзячы ні на што, і не ператворыцца ў баявы лісток. Каб газэце захавацца, проста падпішэцца на яе. Праз Рэдакцыю.

Каб гарантавана атрымліваць газету

дашліце на адрас Рэдакцыі свой дакладны паштовы адрас. Тыя, хто дашле свае каардынаты ў Рэдакцыю, будуць атрымліваць выданьне — праз пошту ці іншым чынам — нават калі б яму прыйшлося друкавацца за мяжой і распаўсюджвацца самастойна.

Гэта датычыць і тых чытачоў, што прызвычаліся купляць газету ў шапіках. Ня маем гарантыі, што заўтра ўлады не забароняць «Саюздрукам» распаўсюд незалежнай прэсы.

У звестках пазначайце адрас, на які мусіць дасылацца/дастаўляцца газета, паштовы індэкс, пры наяўнасці — код пад'езду, пры магчымасці — нумар тэлефона.

Т.: (017) 284-73-29, (029) 707-73-29, (029) 613-32-32
e-mail: nn@promedia.by
220050, Менск, а/с 537

Найбуйнейшыя газеты Польшчы й Нямеччыны адгукнуліся вялікімі артыкуламі на выключэнне «Нашай Нівы» і 12-ці іншых беларускіх газэтаў з падпіснага каталёгу.

«Газета wyborcza»: Адмоўлена найстарэйшай беларускай газэце

«Белпошта» адмовіла ў распаўсюдзе «Нашай Нівы» — найстарэйшай беларускай газэце, а таксама больш як дзясятку мясцовых, пераважна беларускамоўных, выданняў.

«Апроч штодзённіка «Наша Ніва», з каталёгаў «Белпошты» была выключана таксама адзіная апазыцыйная штодзённая газета «Народная воля» з 30-тысячным накладам, а таксама некалькі рэгіянальных газет. Неўзабаве такі лёс, магчыма, чакае іншыя незалежныя выданьні, — гаворыць «Газэце wyborcza» Вольга Бабак з Беларускай асацыяцыі журналістаў. І дадае: — У большасці гэта газеты беларускамоўныя. І хоць пісалі яны пераважна на мясцовую тэматыку, але ж былі незалежныя ад дзяржавы».

Для інтэлігенцыі асаблівай газетай-сымбалам зьяўляецца «Наша Ніва». Яе можна параўнаць з польскім «Тыгоднікам паўшэчным».

Тыя дзясяткі зь лішкам газет, выключаных з паштовага каталёгу, могуць пакуль што прадавацца ў кіёсках, але ніхто ня ведае, як доўга гэта будзе магчыма.

Іншыя апазыцыйныя газеты былі яшчэ раней ліквідаваны пастановамі судовай рэжымі ці штрафамі падатковых органаў. Сёньня сярод незалежных СМІ пераважаюць выданьні з парадамі аб здароўі, сканвордамі ды анекдотамі. А дзяржаўныя газеты перапоўнены прапагандай у савецкім стылі: «Сустрэча прэзыдэнта са студэнтамі — гэта працяг непасрэднага дыялёгу кіраўніцтва дзяржавы з моладзьдзю». Пісала агенцтва БелТА пра сустрэчу Аляксандра Лукашэнка са студэнтамі ў Магілёве.

Рэжыму перашкаджаюць нават студэн-

цкія выданьні, такія, як часопіс «Студэнцкая думка». Некалькі дзён таму міліцыянэры і кадэбісты канфіскавалі нумары, якія ляжалі ў інтэрнэт-кавярнях у цэнтры Менску.

«У Беларусі незалежныя СМІ дагэтуль мелі адносны спакой, калі ня надта крытыкавалі ўлады. Цяпер ім адмаўляюць у праве на існаваньне толькі за тое, што яны незалежныя. Думаю, гэта пераломны момант. Аўтарытарызм ператвараецца ў таталітарызм», — гаворыць «Газэце wyborcza» галоўны рэдактар «Нашай Нівы».

Скарочана.

«Франкфурт Альгемайне Цайтунг»: Таталітарна

«Мэта кампаніі — паставіць нас на калені, — кажа Андрэй Дынько. — Але мы выстаям». Андрэй Дынько — галоўны рэдактар тыднёвіка «Наша Ніва», які зьяўляецца своеасаблівым культурным помнікам. Паводле газэты называецца цэлая эпоха ў культурным жыцці краіны.

Да аўтараў «Нашай Нівы» належаць зоркі культуры і духоўнага жыцця — ад філёзафаў і пісьменьнікаў да рок-музыкаў. Газэты не пазьбягае палітычных тэмаў, але ў першую чаргу гэта культурнае выданьне.

На мінулым тыдні Рэдакцыя даведалася, што пошта, якая зьяўляецца манапалістам па падпісцы на друкаваныя выданьні, адмаўляецца распаўсюджваць газету.

Паказальна тое, як Рэдакцыя даведалася аб тым, што пошта больш ня будзе яе распаўсюджваць: чытачы, якія хацелі выпісаць газету на наступны год, паведамілі, што газеты няма ў каталёгах падпіскі. Пошта пацьвердзіла, што не прымае падпіску, але, як падкрэсьлівае Дынько, дамову з Рэдакцыяй пошта не спыніла. На пошце яго папрасілі зразумець сытуацыю — маў-

ляў, такія рашэньні прымаюць не яны.

Цяпер Дынько і ягоныя супрацоўнікі рыхтуюцца да таго, што газету адмовіцца друкаваць друкарня і ня будуць прадаваць у шапіках, як гэта ўжо здарылася ў кастрычніку з адзінай штодзённай незалежнай газетай «Народная воля», якая з таго часу друкуецца ў Расеі і прадаецца на вуліцы. Калі гэта адбудзецца, выданьне «Нашай Нівы» таксама перанясца за мяжу; распаўсюджваньне накладу тады павінна будзе ажыццяўляцца добраахвотнікамі.

Скарочана.

Патрабуйце ўключэння газэтаў у каталёг

Зварот Сакратарыяту ГА «Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны»

Рашэньне спыніць падпіску на шэраг выданняў, што выдаюцца па-беларуску, пазбаўляе беларускамоўных грамадзян краіны магчымасці атрымліваць афіцыйна зарэгістраваныя газеты на роднай мове.

Сакратарыят ТБМ выказвае рашучы пратэст з прычыны выключэння з рэспубліканскага падпіснага каталёгу газет «Наша Ніва» і «Рэгіянальная газета» і зьявртаецца да кіраўніцтва Міністэрства інфармацыі, РУП «Белпошта» з прапановай спыніць спробы дыскрымінацыі падпісчыкаў па моўнай прымеце.

Мы зьявртаемся і да грамадзян Беларусі з заклікам прыняць актыўны ўдзел у абароне сваіх правоў на атрыманьне інфармацыі на дзяржаўнай мове. Просім вас накіроўваць свае лісты пратэсту на адрас генеральнага дырэктара РУП «Белпошта» (пр. Незалежнасці, 10, 220050, Менск, тэл. 226-01-73, факс 226-11-70), міністра сувязі і інфармацыі (пр. Незалежнасці, 10, 220050, Менск, тэл. 227-38-61, факс 227-21-57) і міністра інфармацыі (пр. Пераможцаў, 11, 220004, Менск, тэл. 206-32-90, факс 203-34-35).

17 лістапада 2005 г.

Друкуецца ў скарце

Лукашэнкаўцы зноў мяняюць гімн?

Чакаючы вырашэння справы ў ЖЭСе, разглядаў плякат з гімнам «Мы — беларусы, з братняю Руссю». Невялічкі такі, з чырвоны тэкст на зялёным фоне. Чытаю прыпеў: «Слаўся, зямлі нашай сьветлае імя, // Слаўся, народу братэрскі саюз!» Стоп! Нешта ня тое. Правільна будзе «народу братэрскі саюз». Не, гляджу — «народ» у адзіночным ліку ва ўсіх трох прыпевах. Надрукаваны гімн ва УУП «Віцебскдрук». За такую палітычную памылку пры Сталіне можна было б і ў Сібір адправіцца.

Якое ж было маё здзіўленьне, калі такі ж тэкст, зноў з адным «народам», сустраў на плякаціку ў сталічнай кнігарні «Веды» на вуліцы Маркса, побач з «Чырвоным домам».

Чаму розныя выдаўцы дапускаюць аднолькавыя памылкі ў такім важным тэксце? Можна, на гэта ёсьць афіцыйная ўстаноўка ў сувязі з нявырашанымі праблемамі ў саюзным будаўніцтве? Але, хутчэй за ўсё, які гімн, такое і стаўленьне да яго ў выдаўцоў і паспалітага люду.

Васіль Данілеўскі,
Ворша

Бервяно ў чужым воку

Значная частка цяперашняй беларускай моладзі адрозніваецца ад французскіх бунтаўшчыкоў толькі колерам скурры.

«Нарэшце, закалаціла бабку — Эўропу, і зараз унукі мурынаў ды арабаў, што прыехалі ў Францыю з былых каленій, разваліць Парыж і павесяць сьцяг прака на вежы Эйфэля», — радаваліся на беларускіх тэлеканалах палітычныя аглядальнікі. Маўляў, вы вушыце сьвет дэмакратыі, а самі ня можаце ўтаймаваць некалькі соцень чарнаскурых урвісаў.

Расейскія журналісты бліжэйшыя да ісьціны: даюць аб сабе знаць першыя вынікі шматгадовага ўздзеяння на Эўропу масавай культуры. Гэта прыкра, але факт — Эўропа становіцца ўсё больш анацыянальнай і арэлігія-

най. Францускі маладзён хаця б у нейкай ступені трымаецца за сваю мову, рэлігію, матэрыяльны дабрабыт. Ва ўнука выхадца з Камэруну няма роднай мовы, гісторыі, рэлігіі, ні дабрабыту. У гэтым сэнсе бунт маладых французцаў з «культурных рэзэрвацый» — толькі першы знак магутнай хвалі забурэнняў, што ўздзімаецца ў Эўропе.

Таму радасьць беларускіх прапагандыстаў дарэменная. Разам з культурнымі рэзэрвацыямі ў ваколліцах Парыжу ў самым цэнтры Эўропы будуюцца куды большая рэзэрвацыя — Рэспубліка Беларусь. Значная частка цяперашняй беларускай моладзі адрозніваецца ад французскіх бунтаўшчыкоў толькі колерам скурры ды тым, што яе продкі спрадвеку жылі на гэтай зямлі. Каб пераканацца ў гэтым, дастаткова пахадзіць вечарам па якім-небудзь рабочым раёне ці трапіць на вясковую дыскатэку. Паўсюль адно — тое ж п'янства і наркатыкі.

Нешта скажа: наша моладзь ня паліць машын і не рабуе крамаў. Ня ўсё адразу. Пакуль сыстэма моцная і трымае ў сваіх руках сытуацыю рукамі такой самай моладзі, апранутай у міліцэйскія мундзіры. Але ўсё гэта вельмі часова. Да першай эканамічнай ці палітычнай завірухі. І тады не дапамогуць ні прыгожыя словы пра народную памяць, ні прагнаваныя па вуліцах гораду на парадзе ракетных сыстэмы і трактары, ні значкі БРСМ на адправажаных касцюмах.

Андрэй Павач, Горадня

Кампутарны міраж і бэтонная рэчаіснасьць

Калі ісьці вуліцай Ракаўскай да Нямігі, ў квадратным праёме велізарнага дому, што стаў упоперак вуліцы за брэжнеўскім часам, перад вачыма паўставаў унікальны прыгожы гарадзкі пейзаж — на пакатым схіле старыя мury, старыя дамы, старыя дахі і над імі, як галяўнае ўпрыгажэньне, — барочныя формы адноўленага касцёлу...

Усё змянілася з будаўніцтвам паркінгу на Нямізе. Першапачаткова прапанаваная лёгкая этажэрка, якую было б не шкада разбурыць праз 10—15 год, ператварылася ў нешта манументальнае па канструкцыі і зразнароднае па стылі. Нібыта ідучы насустрач прыхільнікам зьберажэння даўніны, верхнія паверхі з боку Нямігі стылізавалі пад нейкую абстрактную псэўдагатычную забудову.

У СМІ тыражуюць адну і тую ж карцінку. Фатаздымак часткі Верхняга гораду, як ён выглядаў са сходаў, што вядуць з вуліцы Ракаўскай да Нямігі, з умантаваным у яго кампутарным відарысам паркінгу. Подпісы сьцьвярджаюць, што «такім будзе паркінг на Нямізе». Нам абяцаюць бутафорскую падробку пад «гісторыю», па стылі не падобную

да сапраўднай Нямігі, здзіўным чынам узнятую над двума сучаснымі паверхамі.

На мантажы паркінг заслانیў ўсё сапраўднае гістарычнае — над ім узвышаюцца катэдральны касцёл і частка шараговай забудовы, што вельмі ўпрыгожвае панараму. Але ў рэчаіснасьці ўжо пабудаваны паркінг закрыў від на ўсю гістарычную забудову з касцёлам! Маляўнічая панарама Верхняга гораду з Ракаўскага напрамку страчана цалкам і канчаткова. Сучасныя кампутарныя праграмы дазваляюць дакладна прааналізаваць, як выглядае аб'ект, што праектуецца, у спалучэньні з існуючай забудовай з розных ракурсаў і нават у руху. Імі неабходна карыстацца. Няма сумненняў, што, калі б праект суправаджалі дакладныя кампутарныя ілюстрацыі

выгляду паркінгу ў горадабудунаўнічым кантэксце, той яго варыянт, які будуюцца, ня быў бы ўзгоднены і зацверджаны. Было б знойдзена больш карэктнае рашэньне.

Ці паслужыць гэты трагічны для старога Менску выпадак добрым урокам на будучыню?

Ігар Байцоў,
Менск

«НН» з радасьцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пацьвярджаць атрыманьне Ваших лістоў, ня можам і вяртаць неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрас:
а/с 537, 220050, Менск.
e-mail: nn@promedia.by.
Факс: (017) 284-73-29.

САЛІДАРНАСЬЦЬ

У Таварыства беларускай мовы надыходзяць а надыходзяць подпісы за беларускамоўнае вяшчаньне «Нямецкай хвалі», адрасаваныя на імя нямецкага пасла ў Менску. Вялікую актыўнасьць людзей можна патлумачыць тым, што гэты выпадак трактуецца не як прыватнае пытаньне мовы адной станцыі, а як свайго роду публіцыст: ці павінны быць незалежныя СМІ беларускамоўнымі, ці расейскамоўнымі.

Вінцэнт Солтан, Кацярына Палюховіч, Ігар Палюховіч, Святлана Бічка, Андрэй Буз, Мікалай Авіжыг, Анатоль Чукаленак, Аляксандра Фурс, Антон Фурс, М.Салей, В.Лазоўскі, Г.Селядзец, Фёдар Паліакоў, Дыяна Даранюк, Хрысьціна Дзедзіц, Марыя Барысевіч, Тацяна Буцэлан, Тацяна Дрозд, Юлія Барташ, Алесь Шаблоўская, Вераніка Кавалёва, Юлія Скаварада, Н.Бяляева, М.Зубар, М.Міхалевіч, М.Ермаловіч, Я.Пятроўская, Т.Кузьнічын, Я.Лукашэнка, У.Яначкін, С.Чэча, Г.Комель, Уладзімер Дзядоў, Павал Каралёў, Зьміцер Канончык, Аляксандар Шыбека, Яўген Іваноў, Ганна Урбан, Алег Кавалёнак, Алег Граблеўскі, Тацяна Пашава-лава, Вячаслаў Чарняўскі, А.Пракоф'еў, А.Рэзьнікаў, М.Сівец, Дз.Івашын, С.Шкарадзёнак, П.Абраковіч, Міхал Шкут, Павал Алечык, Зоя Кузьміна, Валяціна Лагош, Мікалай Лагош, Леанід Дарашкевіч, Васіль Бажок, Вячаслаў Данільчанка, Натальля Фралова, Аляксандар Фралоў, Вераніка Мустафіна, Натальля Баран, Алена Ерафеева, Алена Астроўская, Святлана Хадасевіч, Вольга Калакольцава, Алесь Сауліч, Уладзімер Тоўсцькі, Лілія Альхіміёнак, Вольга Курылёнак, Тацяна Дарашкевіч, Міхаіл Ганка, Мікола Новік, Дзьмітры Янковіч, Ганна Панишава, Марына Гмырак, Марына Панишава, Ірына Мартынюк, Марына Пятручыч, Святлана Гамановіч, Рэгіна Сіманова, Зьміцер Грышкевіч, Антаніна Аксэнтава, Е.Навумчык, Н.Троцат, А.Палтар-

жыцкі, К.Паўтаржыцкі, С.Сіповіч, П.Сідаровіч, Уладзімер Лянкевіч, Гальяш Дзянісаў, Паліна Кук-санава, Юры Данюк, Камінскі, Глеб Маліноўскі, Іван Шах, Эдуард Валяўка, Іна Маеўская, Т.Маеўскі, В.Прахарэнка, М.Курыльчык, Н.Гур'яновіч, Г.Гур'яновіч, В.Боня, А.Нікалаеў, Сяргей Мудрачэнка, У.Гаранікаў, С.Шыбіноўскі, М.Пяткевіч, Ганна Дубіна, Алена Пятровіч, В.Крукоўская, Даша Сідарук, Б.Жукоўская, Л.Дзянісава, Н.Дзянісаў, Яніна Шыдлоўская, Надзея Шыдлоўская, Алена Путырская, Натальля Сысай, Юлія Шышко, Марына Стрэлчанка, Тацяна Трубач, Вольга Трубач, Кацярына Рой, Іна Шаламская, Ірына Шульга, Натальля Русаковіч, Аляксандар Грудзіна, Ала Грудзіна, Надзея Грудзіна, Яўген Казакоў, Алесь Шчарбак, Лявон Аўчыньнікаў, Анатоль Журбінскі, Любоў Гарбунова, Вольга Козел, Ганна Ярэмніч, Ніна Дарафейчык, Леакадзія Бакун, Вера Румянцава, Лілія Верабей, Надзея Хамічэнка, Віктар Краўчанка, Ванда Афанасьева, Ніна Булай, А.Бароўскі, А.Бароўская, І.Бароўская, А.Савосьцін, В.Башлакова, Н.Драздова, В.Малашэнка, Т.Кірэчанка, Г.Говар, А.Брамхілава, Валяцін Бойка, Зьміцер Цярэнцьеў, Кірыл Мухін, Алесь Сушчэўскі, Сяргей Косік, Дзьмітры Майстровіч, Кацярына Раманава, Тацяна Верамеева, Уладзімер Піскун, Людміла Піскун, Юрась Чаранкоў, Алесь Пархоменка, Анатоль Скрэчка, Георгі Святловіч, Сяргей Санько, Марыя Баталіна, Аляксей Шамрук, Павал Шамрук, Мікалай Гарнастай, Уладзімер Качура, Віктар Чурыла, Ганна Шамрук, Васіль Нікановіч, Васіль Вярэнч, Тацяна Петрушкіч, Сяргей Сьцямоўскі, Тацяна Сімсова, Натальля Парфіяновіч, Іна Глушчэня, Надзея Хаміцэвіч, Васіль Шруб, Сяргей Птушка, Ірына Казьвіч, Юры Комар, Алена Птушка, А.Кашэвіч, А.Дзёрбянёва, Т.Бобрык, С.Сьцямоўскі, С.Халімончык, Андрэй Расінік, Ірына Чарняўка, Барыс Мускі, Марына Муская, Сяргей Якубоўскі, Святлана Бахментава, Л.Якунева, Н.Фралова, Н.Даснева, Н.Гацко,

С.Іваноўскі, А.Юрэвіч, А.Завадзік, А.Якубовіч, І.Дзядзюля, Сяргей Атрашэнка, Аляксандар Шавяка, П.Чуканаў, А.Грышыч, А.Перуноўскі, Тацяна Палубочка, Юлія Самасюк, Алена Радзюк, Настасься Круцко, Юлія Раманчук, Аліна Навіцкая, Яўгенія Буцянава, Маргарыта Рагалева, Кацярына Заіка, Кацярына Горбач, Дар'я Вішнеўская, Вольга Запаланская, Вераніка Міхальчук, Тацяна Лубянава, Алена Качан, Аляксандар Самасюк, Тацяна Жукоўская, Натальля Марозава, Юлія Цішкевіч, Алена Шаршун, Алесь Шэметава, Алена Козел, Настасься Сямёнава, Аксана Паплічнік, Вікторыя Міхайлоўская, Соф'я Страх, Вольга Каліноўскі, Настасься Гладкая, Настасься Курыльчык, Святлана Дубовік, Вольга Крывашапка, Ганна Верашчак, Тацяна Гаўдзіс, Галіна Рублік, Святлана Араім, Віка Гардзэцкая, Тацяна Котава, Яўгенія Васілёнак, Алена Урадава, Лілія Чэчат, Тацяна Броўка, Юлія Малахава, Сяргей Чэчат, Віктар Чэчат, Алена Ярхова, Мілана Юркова, Алена Кастанчук, Іна Ігнаценя, Юлія Курковіч, Дыяна Жэгалла, Іна Баццошка, Ірына Бядзенка, Маргарыта Грудзінава, Віталія Байчук, Вольга Вошчылка, Ірына Здачынская, Соф'я Марозава, Натальля Пахомчык, В.Платонава, Б.Вырвіч, Мікалай Васільчанка, Велет Кацярына, Сяргук Ке-дышка, Павал Яловік, Кастусь Шастоўскі, Віталь Гагановіч, Крысьціна Сабашаронак, Ала Шаўчонак, Тацяна Баршкевіч, Алена Буткевіч, Ала Буцько, Фаіна Храпавіцкая, Ірына Салоніна, Тацяна Поляк, Галіна Рамашка, Генадзь Чарняўскі, Ганна Апановіч, Іван Васілевіч, Ганна Лагутка, Вольга Геронік, Ганна Сьліж, Валяціна Рачыцкая, Валер Маліноўскі, Ганна Чарняўская, Мікалай Карабейнік, Тацяна Тарасенка, Іван Шаранговіч, Канстанцін Хіла, Раман Рудкевіч, Натальля Клімовіч, Аляксандар Лаеўскі, Раман Гардзэцкі, Валер Пазднякевіч, Ала Убожанка, Валер Качарко, Васіль Маляёнак, Анатоль Карабейнік, Міхаіл Козел, Георгі Станкевіч, Леў Навуменка, Мечыслаў Сінякевіч, Міхась Галаса, Ірына

Анцілеўская, Аляксандар Ахрэменка, Уладзімер Паветкін, Аркадзь Губар, Ніна Кавалёва, Уладзімер Мішула, Зьміцер Кухлей, Мікалай Камінін, Андрэй Пятровіч, Мікола Горбач, Уладзімер Лякоўскі, Л.Касенчак, Ала Шышкавец, Леанід Мінаў, Ігар Сімбіроў, Людміла Саўчэня, Міхась Ліньнік, Ігар Клімаў, В.Мартыненка, А.Тарасевіч, М.Ждановіч, А.Таболік, А.Пракоф'еў, Н.Качаноўская, І.Малец, Сямён Бародзіч, Мікалай Тамашоў, Ганна Бародзіч, Галіна Астаповіч, Тацяна Чучына, Натальля Ермо, Людміла Краснашчок, Мікалай Галох, Алена Шабуня, Вікторыя Бякешка, Алена Леванкова, Яўген Лямеш, Тацяна Куўшыкава, Таіса Цыганкова, Вольга Каралёва, Ніна Праснакова, Юры Радзімоўскі, Міхаіл Корнеў, Галіна Ганчарык, Святлана Вяргейчык, Аляксандар Навуменка, Юры Валях, Надзея Завадзіка, Іна Разжаравец, Натальля Пякун, Іна Радзько, Яніна Барысевіч, Натальля Сідарэвіч, Уладзімер Гук, Ганна Гук, Натальля Хоміч, Уладзімер Сідарэвіч, Кацярына Бязмацэрных, Ганна Копас, Вольга Бондзіч, Тамара Мазаль, Кацярына Шапава, Натальля Беніцэвіч, Тацяна Гадун, Яўген Магзоў, Павал Доўнар, Марыя Грыц, Алена Котава, Антось Трафімовіч, Вольга Баранчук, Вікторыя Ігнатчык, Вольга Чайкоўская, Вольга Ермалаева, Ірына Машэрава, Кастусь Шыдлоўскі, Ірына Шыдлоўская, Уладзімер Кандрусевіч, Алена Карп, Святлана Богущ, Кацярына Зіюк, Надзея Сянько, Надзея Цюхай, Тацяна Шах, Дзьмітры Пінчук, Ігар Кулікоў, Надзея Козел, Кацярына Зіюк, Ян Зялінскі, Аліна Крачкоўская, Натальля Ліпніцкая, Мікалай Бернат, Павал Іваноў, Баляслаў Харкевіч, Ігар Вашчылка, Аляксандар Іваноў, Святлана Ліпніцкая, Ігар Накценка, Ганна Шэндзэрава, Вольга Вавілава, Надзея Гацько, Марына Каранік, Натальля Ільлюкевіч, Аляксей Бельскі, Кацярына Дубоўская, Уладзімер Галадубец, Алесь Чэчат, Уладзімер Цэлцпул, Яўген Неймах, Казімер Булай.

У *Сьера-Бумбуліі* — нацыянальная жалоба. Прэзідэнт зваліўся з дрэва і зламаў сабе хвост». Савецкі анекдот 1970-х

Атавізм

Працяг са старонкі 8.

Літаратура народаў СССР была, як вядома, самай перадавой літаратурай у сьвеце. Але ўнутры гэтай літаратуры заўсёды існавала самая лепшая літаратура — расейская. Аднак гэтаму, сакратары СП СССР лічыліся генэралам савецкай літаратуры, а сакратары рэспубліканскіх СП — у найлепшым выпадку малодшымі афіцэрамі. Праўда, лярэатамі Сталінскай прэміі становіліся часам прадстаўнікі нацыянальных літаратур — у тым ліку і беларускай. Аднак прэміі ў кожным выпадку прысуджаліся не за ўклад у разьвіцьцё нацыянальнай літаратуры ці мовы, а за выдатныя заслугі ў праслаўленьні камуністычнай партыі ды ейных правадыроў.

З другога боку, сакратарства ў СП давала гарантывы доступ ня толькі да матэрыяльных дабраў у выглядзе кватэраў, пучэвак у прэстыжныя дамы творчасці, паездкаў за мяжу і да т.п., але й да вечнасьці. Гэта значыць, што сакратары паводле няпісаных правілаў мелі права на пэўную колькасць выданьняў і перавыданьняў сваіх збораў твораў (калі яны ўвогуле ў іх былі).

Вышэйшая каста

Працэс дэгенэрацыі літаратуры на вышэйшым узроўні зайшоў значна далей, чым у рэспубліках. Як бы ні ставіліся да творчасці кіраўнікоў СП БССР П.Броўкі, І.Шамякіна, М.Танка, яны былі пісьменьнікамі. А вось імя аднаго з апошніх кіраўнікоў

СП СССР, лярэата ўсіх магчымых прэміяў Георгія Маркава наўрад хто сёньня памятае. Можна сьмела сьцьвярджаць, што творы Шамякіна карысталіся большай папулярнасьцю ў СССР, чым шэрыя раманы Маркава. Але сказанае не азначае, што творчая атмасфэра ў беларускім Саюзе пісьменьнікаў была лепшая, чым ў іншых саюзах. Тыя ж творы Васіля Быкава іншым разам лягчэй было надрукаваць у Маскве. Апроч таго, сходы пісьменьнікаў лёгка ператвараліся ў сродак расправы над калегамі-іншадумцамі.

Зразумела, літаратараў нельга было прымусіць да ляльнасьці толькі цікаваньнем ды пагрозамі рэпрэсій. Былі й тыя самыя даброты, якія размяркоўвалі сакратары з дапамогай Літфонду. Былі ня толькі дамы творчасці, розныя льготы ды свая паліклініка. Калі ў СССР стала кепска з харчам, зьявілася магчымасьць раз на тыдзень купіць у ДOME літаратара набор дэфіцытных прадуктаў — курыцу, пачак грэчкі ды палку «мокрай» кілбасы. Колькасць сяброў Саюзу расла неймавернымі тэмпамі й пры канцы саветаў дасягнула некалькіх сотняў. Але візытоўкай пісьменьніка зьяўляюцца яго кнігі, а не наяўнасьць білета сябра СП.

У Беларусі ж, нягледзячы на гістарычныя зьмены апошняга часу, фармальна прыналежнасьць да творчага саюзу працягвае ўспрымацца як прыналежнасьць да вышэйшай касты, клану абраных. Для людзей сталага веку сяброўства ў СП — шмат-

гадовая звычка. Але ёсьць нямаля маладых людзей, якія марач сёньня пра тое, каб іх прынялі ў Саюз. Некаторых можа задаволіць і ПЭН-цэнтар. Адзін знаёмы паэт — вясёлы чалавек, абсалютна далёкі ад савецкіх літаратурных традыцый, нефармал — на поўным сур'ёзе прасіў мяне пазнаёміць яго з кім-небудзь з кіраўніцтва Беларускага ПЭН-цэнтру, каб папрасіць грошай на жыцьцё — пару штук

Літаратары, якія прысягаюць на вернасьць Лукашэнку, павінны разумець, што іхны дабрабыт будзе пабудаваны на разбураньні беларускай культуры, дыскрымінацыі мовы.

баксаў. Спробы пераканаць паэта, што арганізацыя сама гібее праз адсутнасьць сродкаў, а яе кіраўнікі не атрымліваюць зарплату, паэта не пераканалі. На ягоную думку, ня можа быць, каб у пісьменьніцкай арганізацыі, якая мае сувязі за мяжой, не было вялікіх грошай.

Не апошнія сярод роўных

Усё гаворыць аб тым, што ў Беларусі захавалася ранейшая, сфармаваная за камуністычнымі часамі структура грамадства. Няма вёскі, хоць сельская гаспадарка абвешчана прыярытэтам грамадзкага разьвіцьця. Няма гораду, бо большасьць гарадзкіх

насельнікаў — учарашнія вясцоўцы, якія ўсё яшчэ пупавінай павязаны зь вёскай, роднай хатай, бацькамі, сваім прысядзібным участкам, якія ня ведаюць, у чым палягаюць каштоўнасьці гарадзкой цывілізацыі. Няма сярдэнай прадпрымальніцкай клясы. Няма й буйных прадпрымальных кураў, а ёсьць проста купка нуварышаў, у рознай ступені набліжаных да ўлады. Няма інтэлігенцыі, бо годна працыць на сёньняшняю зарплату бібліятэкара, музычнага супрацоўніка, журналіста (калі ён працуе не на БТ альбо ў «СБ») немагчыма. Гаварыць пра так званыя трэці сэктар, а тым больш пра грамадзкую супольнасьць у такіх умовах не даводзіцца. Тым ня менш, у кожнага чалавека, тым больш маладога, ёсьць патрэба ў самапавазе, самаідэнтыфікацыі.

На вялікі жаль, пісьменьніцкая прафэсія па-ранейшаму ўспрымаецца многімі сучаснікамі не як нармальна прафэсія, якая патрабуе здольнасьцяў, інтэлекту, цяжкай самаахвярнай працы, а як нейкая прэстыжная ніша, дзе можна адносна бязбедна ўладкавацца, ня будучы кімсьці і чымсьці, не адказваць за сваю творчасць ні перад чытачамі, ні перад мінулымі й будучымі пакаленьнямі. Пісьменьнік не начальнік, вядома, але й не апошні сярод роўных. Пры гэтым ён можа нават не ўсьведмаляць сябе беларускім пісьменьнікам, ня ведаць беларускай мовы й літаратуры, не цікавіцца імі. Можна карыстацца расейскай мовай, але ня ведаць ні расейскай літаратуры, ні тых працэсаў, што ў ёй адбываюцца. Галоўнымі якасьцямі сучаснага «альтэрнатыўнага» беларускага літаратара застаюцца дзьве — пыха й комплекс непаўнавертасьці. Першае вынікае з другога.

А як жа ня быць таму комплексам, калі ён аб'ектыўна мусіў уз-

нікнуць. Гэта комплекс правінцыйнасьці. Літаратар, які сёньня жыве ў Беларусі і піша па-расейску, павінен сябе адчуваць альбо расейскім пісьменьнікам — і гэта можна лічыць адносна нармальнай сытуацыяй, — альбо расейскамоўным беларускім пісьменьнікам. А ў гэтым ужо ёсьць нешта вычварэнскае. Творчасць такага літаратара заўсёды будзе лічыцца творчасцю другога гатунку ў «мэтраполіі» (калі лічыць па-старому літаратурнай мэтраполіяй Маскву). Але такая творчасць заўсёды будзе маргінальнай і ў Беларусі. Пісаць чужаземнай мовай пра ўласную краіну і ўласныя, хай сабе самыя высокія, пачуцьці — значыць адчуваць сябе ў найлепшым выпадку інашэземцам. У найгоршым — акупантам.

Сустрэнемся на барыкадах?

Але й гэта можна было б лічыць усяго толькі маральнай праблемай беларускіх пісьменьнікаў, якія пішуць па-расейску. Ну, пішуць і пішуць. Чамусьці толькі на кніжных кірмашах і развалах, дзе пераважае, вядома, прадукцыя расейскіх выдавецтваў, кнігі альтэрнатыўных беларускіх пісьменьнікаў на расейскай мове вы ня знойдзеце. У гэтым і справа. Альтэрнатыўныя хочучы, каб іх кнігі, якія сёньня не чытаюць, прымусілі чытаць. Каб іх творы ўключалі ў абавязковым парадку ў хрэстаматыі (толькі вось не зусім ясна — у хрэстаматыі якой літаратуры?). Так, як сёньня прымуюць падпісвацца на дзяржаўную прэсу.

Усё гэта ўжо было. У тым ліку і шматтомныя зборы твораў клясыкаў савецкай літаратуры, выдадзеныя мільённымі накладамі на крайдаванай паперы. Яны хутка знаходзілі сваё месца ў макулятуры. У абмен жа на макулятуру можна было купіць што-небудзь значна цікавейшае.

Але самае галоўнае — расейскамоўныя і некаторыя беларускамоўныя літаратары, якія прысягаюць на вернасьць уладзе, разлічваючы праз гэта атрымаць нейкія прывілеі, павінны разумець, што іхны заўтрашні дабрабыт будзе пабудаваны на разбураньні беларускай культуры, дыскрымінацыі беларускай мовы. Менавіта з гэтай мэтай яны былі пакліканы пад сцягі альтэрнатыўнага саюзу пісьменьнікаў.

Калі побач з вамі бандзюкі зьбіваюць у кроў бездапаможнага чалавека, вы можаце, канечне, радавацца, што зьбіваюць ня вас, а кагосьці іншага. А калі гэты чалавек вам чамусьці быў недаспадобы, дык вы можаце думаць самі сабе: так табе й трэба! Але ўслых гаварыць такое не прынята. Гэта ўсё яшчэ лічыцца сорамам у прыстойным грамадстве. А калі зьнішчаецца й пляжыцца беларуская мова й культура, калі зачыняецца адзіны ў краіне Беларускі ліцэй, закрываюцца незалежныя беларускія выданьні, гэта лічыцца цалкам нармальнай і нават радаснай падзеяй. Так што пытацца сёньня: «З кім вы, майстры культуры?» — няма сэнсу. Сёньняшнія майстры альтэрнатыўнае культуры адразу ясна далі зразумець, на якім яны баку барыкад.

Свой сход Чаргінец арганізаваў як умеў. На фота: з залі паседжаньня выходзіць вайсковы аркестар.

ЮЛІЯ ДАРАЖКЕВІЧ

Рыхтуймася да маразоў

Дзевяць спосабаў умацавання імунітэту. Раіць доктарка **Тацяна Мядзьведзева**.

Чаму адных з нас хваробы абыходзяць бокам, а іншыя не вылазяць з прастуды й грыпу? Доктары сьцьвярджаюць: рэч у кволым імунітэце. За гэтым словам стаіць шэраг органаў ды клетак, такіх, як тымус, селязёнка, касцявы мозг, лімфатычныя вузлы ды процьма лімфоідных фалікулаў. Апошнія раскіданы па ўсім арганізме й самааддана ахоўваюць нас ад бактэрыяў, вірусаў, грыбоў і нават пухлін. Ператамленьне, паленьне, алькаголь, салодкае, нястача сну й гіпадынамія істотна зьніжаюць імунітэт. А ў пэрыяд пахаладаньняў, калі сонца ўсё радзей зазірае ў нашы акенцы, ён можа канчаткова здацца. Ніжэй будзе весьціся гаворка пра тое, як абараніць аслабленага абаронцу.

1. Агульнаўмацавальныя й вітамінізаваныя ванны

На дно рондаля пакладзіце: кветкі рамонку, галінкі абляпіхі (разам зь лісьцем), лісьце бярозы, траву хващчу палявога, чыстацел, лісьце або карэньне лопуху, траву драсёну птушынага. Калі пары інгрэдыентаў ня знойдзецца — ня страшна. Агульная маса сухое сумесьці — 300—500 г.

Для тых, хто мае лецішчы, няцяжка будзе падрыхтаваць і такі вітамінізаваны збор: па адной частцы лісьця брусьніцы ды маліны й па тры часткі абляпіхі ды парэчкі, пладоў ды лісьця рабіны й шпышыны. Заліце ўсё вадой, на марудным агні давядзіце да кіпеньня, працадзіце, адвар дабаўце ў ванну з вадой (тэмпература да 35—37° С). Па прыняцьці ванны кładзіцеся спаць.

2. Кантрастныя ванначкі для ног

Адчуўшы першыя прыметы недамаганьня, наліце два тазы з вадой рознае тэмпературы — даволі цёплай і халаднаватай (не халаднай!). Па чарзе апускайце ступні спачатку ў цёплую (5 хв.), затым — у халаднаватую (1 хв.). Паўтараць 5—7 разоў. Па сканчаны пажадана выпіць кубак гарачае гарбаты й легчы ў ложка.

Гэтая працэдура добра трэніруе сасуды ног і дапамагае адужаць інфэкцыю. Цудоўна прыдатная для дзяцей.

3. Прыродныя лекі

Неабходна загадзя рыхтавацца да эпідэміі й стымуляваць імунітэт у міжэпідэмічны пэрыяд. Сярод прыродных лекавых сродкаў выкарыстоўваюць прэпараты расьліннага, жывёльнага й мікрабіялічнага паходжаньня.

Сярод прэпаратаў расьліннага паходжаньня самыя дзейсныя — настойкі жэньшэню, эхінацэі, кітайскага лімоньніку, элеўтэракоку, заманіхі, льякрыцы, радыёлі ружовай, араліі маньчжурскай. Прымаюцца па адной кроплі на год жыцьця. Курс — 2—3 тыдні.

Апроч стымуляцыі імунітэту, прэпараты гэтае групы павыша-

юць артэрыяльны ціск у гіпатонікаў, паліяшаюць апэтыт ды патэнцыю ў мужчын (ня болей за два тыдні прыёму!).

Прэпараты не прызначаюцца людзям з сутаргавымі праявамі, эпілептыкам, гіпэртонікам, пры нэрвовым узбуджэньні.

Прэпараты жывёльнага паходжаньня: «Хітазан», «Апіляк» (пчалінае малачко), «Пантакрын» (вырабляецца з аланевых рагоў), «Каралеўскае жэле». Выпускаюцца ў таблетках, рэктальных свечках, мазях. Валодаюць мноствам гаючых якасьцяў. Акрамя стымуляваньня імунітэту, прызначаюць пры расстройстве харчаваньня, нястачы малака ў кормячых маці, пры дэпрэсіях, па перанясенні цяжкіх захворваньняў.

Дарослым прызначаецца па адной таблетцы (0,01 г) пад язык тры разы на суткі цягам 2—3-х тыдняў. Прэпараты гэтае групы валодаюць і радыаахоўным дзеяннем.

Прэпараты мікрабіялічнага паходжаньня: IRS-19, рыбаўніл, лікапід. Рэкамендуецца прымаць два разы на год у міжэпідэ-

міяльны пэрыяд. Яны ня маюць пабочных эфэктаў і вельмі эфэктыўныя. Адзіная хіба — кошт. Прыкладам, курс лікапіду для дарослых (10 таблетаў) будзе каштаваць пад сорок даляраў.

Варта памятаць, што пералічаныя прыродныя сродкі пры працяглым ужываньні могуць прывесці да заўчаснага палавога высьпяваньня ў дзяцей. Таму абавязкова пракасультуйцеся з урачом адносна дозаў і тэрмінаў, ужывайце прэпараты не часьцей як два разы на год.

4. Дапамога міндалінам

Павялічыць імунную ахову паднябных міндалінаў — асабліва тым, хто часта хварэе на ангін, — дапамогуць штодзённыя ранішнія й вячэрнія паласканьні горла слабым растворам марской солі (адна чайная лыжка на шклянку гатаванай вады, ахаладжанай да пакаёвай тэмпературы).

5. Харчуймася правільна

Зьвярніце ўвагу на сваё харчаваньне. Ужывайце ў ежу болей садавіны й гародніны. Кефір

зьмяшчае бактэрыі, што павышаюць мясцовы імунітэт сьлізістай абалонкі страўніка й кішчэніка. Як выявілі дасьледаваньні ў каліфарнійскім Інстытуце Дэвіса, прадукты, што выдзяляюцца гэтымі бактэрыямі, стымулююць выпрацоўку інтэрфэруну — бялку, які бярэ ўдзел у зьнішчэньні вірусаў. А ў яблыках ёсьць рэчывы, неабходныя для хуткасьці й дакладнасьці працяканьня імунных рэакцыяў, — вітаміны В і С, марганец і медзь, а таксама фітанцыды — рэчывы, што валодаюць процівірусным дзеяннем. Што можа быць прасьцей: шклянка кефіру зранку й адзін яблык на дзень — вось доза прафіляктычнага «лякарства».

6. Беражыся пераахладжэньня

Вядома, што лягчэй за ўсё пераахладжаюцца ногі. І ў тых, хто перасоўваецца пешкі, і ў тых, хто езьдзіць на аўто (самае халоднае месца — паміж прыборнай панэльлю і падлогай). Адзайвайце дзьве пары цёплых шкарпэтак. Хітруйце — адзайвайце дзьве пары

звычайных і адну здымайце на працы. Перад тым, як надзяваць шкарпэтку, можна намазаць пяты і ўзвышэньні перад пальцамі ступняў тонкім сьлоем фінальгону, які некалькі гадзін будзе грэць падэшвы, засьцерагаючы ногі ад пераахладжэньня.

7. Адэкватная фізычная нагрузка

У выхадныя не сядзіце дома — як мага болей хадзіце пешшу. Нашаму арганізму неабходныя хаця б 1—1,5 гадзіны актыўных рухаў 3—4 разы на тыдзень. Працяглая нагрузка на вялікія групы мышцаў актывізуе аэробныя працэсы ў арганізме, плёнам чаго ёсьць умацаваньне імунітэту.

8. Усходні спосаб

Усходняя мэдыцына лічыць, што прычына захворваньняў — у парушэньні нармальнага абарачэньня паветрана-крывяной энэргіі па 12 унутраных органах (мэрыдыянах) у арганізме чалавека. Пры гэтым пункты, дзе найчасьцей захрасае плынь энэргіі, зьяўляюцца актыўнымі — «энэргетычнымі» — кропкамі ўздзеяньня. Калі ў нашым арганізме ўзьнікае парушэньне, у адпаведных кропках узьдзеяньня ўзьнікаюць паталогічныя зьмены й застой, што патрабуе масажу гэтых кропак да поўнага расслабленьня. Выконваць яго трэба тры разы на дзень, робячы па дзевяць вярчальных рухаў па гадзіннікавай стрэлцы і столькі ж — супраць яе, зь лёгкім націсканьнем. Парныя кропкі варта масіраваць дзьвюма рукамі адначасова.

Кропкі для масажу:

- на лбе, у сярэдзіне мяжы росту валасоў;
- проста пасярэдзіне пераносься;
- на ўнутраных канцах броваў;
- абапал крылаў носа;
- у ямцы за смочкападобным адросткам скроньвай косьці (намацаецца заду і ніжэй ад мочак вушэй);
- у патылічнай ямцы — проста пасярэдзіне мяжы росту валасоў;
- проста над асьцістым адросткам сёмага шыйнага пазванка (той, які найболей выступае);
- у ямцы паміж ключыцамі.

9. Народны мэтал

Ня трэба грэбаваць бабульчынымі парадамі. Лекавыя расьліны цудоўна ўмацоўваюць імунітэт. Згатуйце сабе танізуючую гарбату. Для гэтага зьмяшчайце пароўну плады шпышыны, каліны, мэлісу й шалфэй. Заліце ўсё кішнем і дайце настаяцца ў тэрмасе цягам дзьвюх гадзін. Затым працадзіце, дадайце пару кропляў абляпіхавага алею й мёд на смак. Піце два разы на дзень. Найлепей — зранку й перад сном.

Калі вы часьціком прастуджваецеся, працягла хварэеце болей за чатыры разы на год, пакутуеце на алергію, хранічныя захворваньні з частымі абвастрэньнямі, раім неадкладна наведзь імуноляга й зрабіць імунаграму ў лякарнях ды кансультацыйна-дыягнастычных цэнтрах Менску ці буйных гарадоў па месцы жыхарства. Тут вам падбярэць неабходны імунамадулятар і патрэбную дозу прэпарату.

Няхай хвароба пройдзе бокам. Не хварэйце!

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Як прайсьці практыку і адкрыць для сябе Беларусь у Беларусі. Дзеліцца студэнт Алесь Гняздо з Магілёва.

Зусім не знаёмая краіна

Пасьля летняй сэсіі на практыку сілаў не было. Ня ўзьняў настрою і першы сход-інструктаж: слушацца выкладчыкаў, ня піць, не дурьць, цераз дарогу на санітарных прыпынках не пераходзіць... У параўнаньні зь леташнім археалагічным інструктажам кіраўніцтва доўга пужала нас кляшчамі і рэцэптамі, як з гэтай нечысьцю змагацца.

Горад, якога мы ня ведалі

Музейна-краязнаўчая практыка пачалася з Магілёва. Гістарычныя помнікі гораду аказаліся нечакана цікавыя. Яны адкрылі горад, якога мы ня ведалі. Аб савецкіх плянах поўнай перабудовы цэнтру ў Магілёве ўжо ніхто ня згадвае. Цэрквы й касьцёл вернуты гаспадарам і па-сапраўднаму ўпрыгожваюць горад. Магілёў прыметна зьмяніўся і працягвае мяняцца да лепшага. Да 2007 г. абяцаюць адбудаваць ратушу.

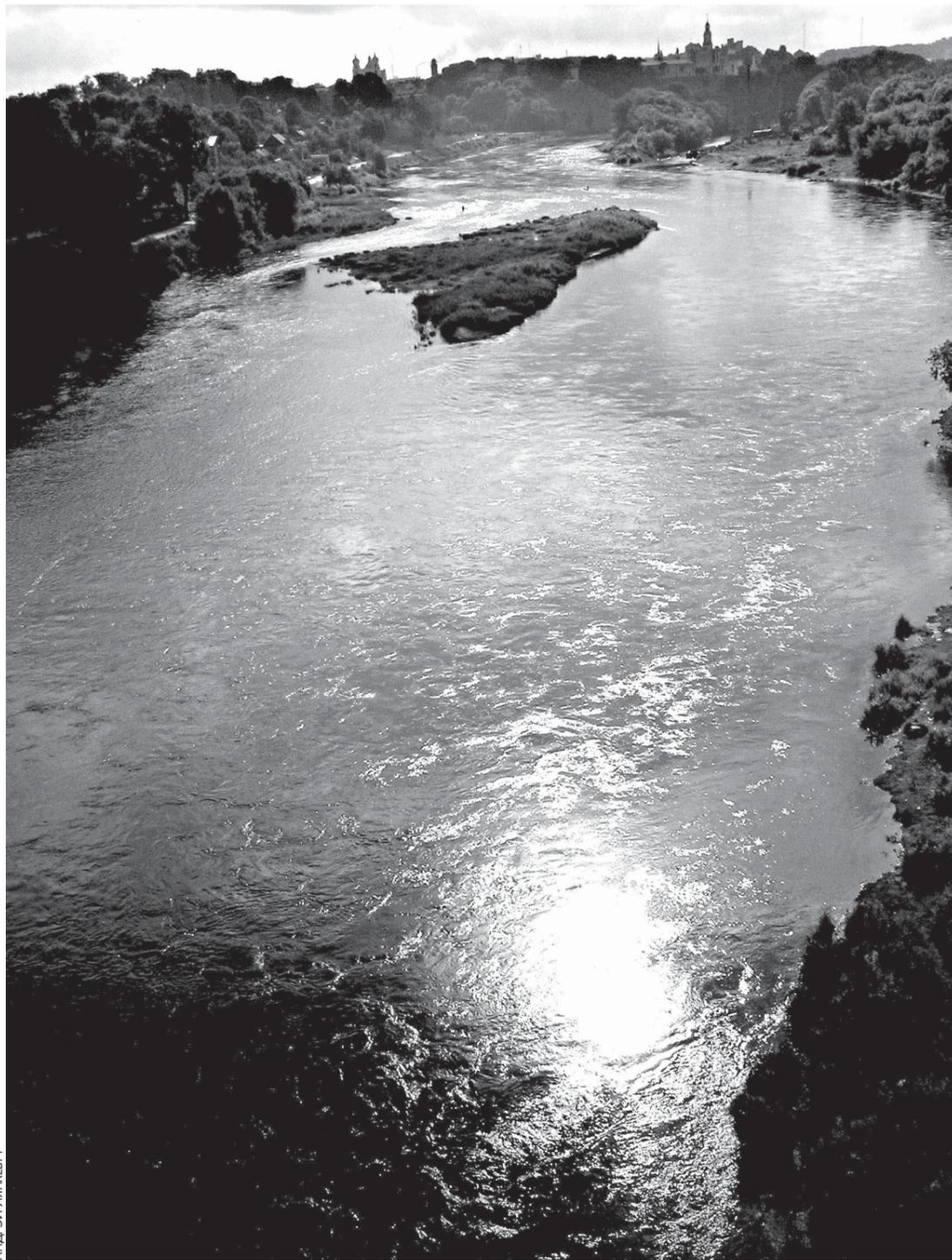
Па пешаходнай Ленінскай — от, хай бы ёй вярнулі назву «Вялікая Садовая» — цяпер ня сорамна правесьці любога эўрапейца. Ня сорамна іх будзе і завесьці ў мясцовыя музеі. Нечаканасьцю стала наведаньне заасяду ў Буйнічах, якога год назад там і блізка не было. Побач зь ім вырасла — кажуць, да прыезду прэзыдэнта — этнаграфічная вёска зь вялікім панскім палацам. Тут у нас і разгарнуліся спрэчкі. Выкладчыкі бурчэлі аб ненатуральнасьці вясковых хат пад мэталодахоўкай, затое дзяўчаты прыйшлі ў захапленне ад яркіх фарбаў, тувых і кіпарысавых пасадак... Ці беларуская гэта вёска? Ня трэба быць залішне строгімі, лепш дачакацца завяршэньня рэалізацыі праекту.

У вобласьці таксама ёсьць што паглядзець: Баркулабаўская Маці Божая ў Быхаве, капліца на месцы бітвы ў Лясной, фрэскі Слаўгарадзкай царквы, месьціслаўскія храмы і замак. Але ж столькі і разбурэньняў! Аднакурснікі з Крычава паказалі вечнарамантаваны Пацёмкінскі палац, з Быхава — нядаўна паваленую сыяну замку знакамітых Сапегаў. Найбольш уразілі Пустынікі каля Месьціслава. Які комплекс за саветамі давялі да ручкі! Праводзілі ў манастыры вучэньні грамадзянскай абароны, мэтанакіравана палілі і зьнішчалі, а цяпер аддалі вернікам — аднаўляйце...

Першыя пешаходныя вылазкі даваліся цяжка, некаторыя дзяўчаты ад паху ладану ў манастыры трацілі прытомнасьць. Але дысцыплінавала неабходнасьць самім праводзіць экскурсіі, а валантэрская акцыя па добраўпарадкаваньні тэрыторыі вакол Палькавіцкай крыніцы вярнула страчаную падчас сэсіі энэргію. Карпацкія краявіды магілёўскіх гор і гаючая вада канчаткова зьнялі пасьлясэсійны стрэс.

«Я ім пакажу глухамань»

Далей мы вандравалі па Цэнтральнай і Заходняй Беларусі. Адрозьніваць, што камуністы тут кіравалі ня так доўга, як у нас на ўсходзе, таму помнікі здаюцца больш дагледжанымі. Галоўнае

Нёман каля Горадні.

адрозьненне — большая канцэнтрацыя, лепшая захаванасьць, рознастэпавасьць. Для нас, усходнікаў, Заходняя Беларусь — сапраўдны цуд. Асобнае апавяданьне — Мосар на Глыбоччыне. Кіраўнік практыкі не агучваў плянаў яго наведаньня, казаў, што гэта падарунак. Падарунак удаўся.

Муж адной з нашых выкладчыц, які ўсё жыцьцё адпрацаваў у Расеі, узяў адпачынак і паехаў зь намі. Ён толькі пасьпяваў ахаць і фатаграфавалі зусім незнаёмую краіну. Яму ўсё падабалася, і ўсе паралелі з Расеяй былі на карысьць Беларусі. Фатаграфуючы архітэктурныя помнікі, ён час ад часу камусьці гразіў: «Я ім пакажу балоты! Я ім пакажу глухамань».

радуюць слых прыезджых.

Панаехала тут магілёўскія

Не абышлося і без прыгодаў. Возера Вялікія Швакшты (на мяжы Мядзельскага й Пастаўскага раёнаў) сустрэла цэлым надвор'ем, чыстым паветрам і аб'явай, што бераг вадаёму — цяпер... гатэль. Забіты пад завязку намётамі і стомленымі гараджанамі прыгожы сасновы бор нагадаў, што была субота. Гаспадароў «гатэлю» не было відаць, таму мы знайшлі незанятае месца на ўскрайку лесу. Жвавую вясёлую выгрузку прыпыніў брэх бультэр'ера, кабеты і маладзіцы. Атака была раптоўнай і агрэсіўнай. «Мы заплацілі за месца і вас ня пусьцім, давайце ня будзем псаваць настрою сабе і вам», — патрабавала і угаворвала падзрона чырванашчокая кабета. «Я цяжарная на пятым месяцы! Згублю дзіця, але вас не пушчу!» — паўтарала маладзіца. Сабака проста лётаў паміж намі, цэлячы, каго б пакусаць.

Ні беларуская мова кіраўніка, ні абяцаньне адысьці далей у лес, ні паказ дакумэнтаў выніку ня мелі.

Жанчыны чамусьці рапылі, што 50 мэтраў вакол іх палаткі — іх прыватная ўласнасьць, і стаялі мёртва. Больш за тое, даведаўшыся, што мы з Магілёва, кабета зусім азьярэла: «А-а, раз вы з Магілёва, дык думаеце, што вам усё можна?!» Маладзіца ж схавала шампур і кінулася на нашага кіраўніка.

Ці то ў нас у магілёўскіх сапраўды скура дубовая, ці то шампур быў тонкі, але ён сагнуўся аб нагу, не пакінуўшы нават драпіны. Завяршылася ўсё нечакана хутка і проста. Выратаваў сытуацыю наш вадзіцель, які дачакаўся адыходу большасьці студэнтаў і, як добры псыхалог, у простых, даступных расейскамоўнаму вуху выказаў з выкарыстаньнем яркіх народных фальклёрных вобразаў растлумачыў кабете яе месца ў гэтым зьменлівым сьвеце. Першым мову міжнацыянальных зносін зразумеў бультэр'ер.

«Лінія Сталіна»

Ужо на ўездзе, пераагрануты ў вайсковую форму 1930-х, хлопцаў запатрабаваў з нас 5 тысяч за паркоўку, а мужык з бэдзжкам

«Кіраўнік гісторыка-культурнага комплексу» — па 5 тысяч з носа за экскурсію. «А без экскурсіі?» — з надзеяй запыталіся мы. «Без экскурсіі па 2 тысячы... за адзін аб'ект». Выявілася, што аб'ектаў чагьры, і кошт наведваньня адпаведна 8 тысяч з аднаго чалавека. Наш шэф паскроб патыліцу: «Ладна, дзе ў вас каса?» «Няма яшчэ, усё ў стадыі станаўленьня», — весела адказаў гаспадар «Лініі Сталіна».

Выявілася, што няма ні чэкаў, ні квітанцыяў, ні зьніжкаў для студэнтаў, што ўсе зборы грошай — гэта дабрачыннасьць. Але й апячатанай для такіх выпадкаў скрыні няма таксама.

Сама лінія здалёк выглядае нішто сабе — новенькая лялечка для кіраўніцтва. Школьнікам сапраўды будзе цікава палазіць па вайскавай тэхніцы. Вось толькі адчуваньня сапраўднасьці не хапае. Усё нейкае новае, пафарбаванае, вылізанае прыкамандзіраванымі вайскоўцамі, якіх і цяпер там багата. Нават узнікае сумненьне, дзе дот, а дзе яго копія, тут быў акуп ці яго ўчора выкапалі?..

Галоўнае ж расчараваньне — спаганьне грошай. Вайсковая тэхніка і рабіла, унікальны ўчастак зямлі, ушэўнены, аб'яднаньню афганцаў дасталіся бясплатна. За што ж мы сёньня павінны пераплачваць, ды яшчэ міма касы? Пакрыўджанае наша кіраўніцтва па дарозе дадому складала ліст аб парадках на комплексе ці то ў Адміністрацыю прэзыдэнта, ці то ў Дзяржакантроль. Можна, усё ж паслалі і штосьці раптам зьмянілася да лепшага?

Падвойныя пачуцьці

Проста ў аўтобусе падвялі вынікі практыкі. Калі верыць выступоўцам, то ўсе былі ў захапленні і ад архітэктуры нашай бацькаўшчыны, і ад рамантычных начовак разам з камарамі. Дыпляматычныя просьбы кіраўніка гаварыць аб недахопах, аб самых цяжкіх, і самых запамінальных хвілінах, якія бываюць у любым падарожжы, не змаглі прыпыніць каскад камплімантаў і ўзаемных падзяк. Магчыма, баяліся будучага заліку.

Я корпаюся ў сваіх адчуваньнях. Хаос пачуцьцяў. Тая ж узьнёслаць і прыемная стома. Тое ж перакананьне, што лепей раз убачыць, чым сто разоў пачуць. Тая ж радасьць адкрыцьця архітэктурных багацьцяў радзімы. Але ж побач і неспакой. Калі цэрквы і касьцёлы знайшлі сваіх сапраўдных гаспадароў, то мury Быхава, Гальшан і Крэва застаюцца «бяххозам». І яны літаральна заклікаюць аб дапамозе.

Фатаграфуючы архітэктурную Глыбоччыну, расеец час ад часу гразіў: «Я ім пакажу балоты! Я ім пакажу глухамань».

.....

Ці засынаюць жоўтыя гарлачыкі?

УЛАДЗІМЕР АРЛОЎ

Мне пашчасціла нарадзіцца і пражыць дзіцячыя гады ў Полацку: бегаць па тых самых вуліцах, дзе некалі гучалі крокі Эўфрасіньні і Скарыны; шукаць з сябрамі старажытныя скарбы; спускацца, узброіўшыся свечкай і клубком бабуліных нітак, у лехі, якія ў Сярэднявеччы злучалі полацкія манастыры і храмы і якія яшчэ, магчыма, падораць нашым археолягам сэнасацыйныя адкрыцці...

Але, як вядома, наш сьвет далёкі ад дасканаласці. Мне жакліва не пашанцавала са школьнымі настаўнікамі гісторыі і беларускай літаратуры. Гэтых жанчын іхнія дысцыпліны, напэўна, цікавілі ненашмат больш за праблемы кансэрванья гуркоў. У выніку, скончыўшы школу і паступіўшы на гістарычны факультэт БДУ (хоць бацькі марылі пра маю кар'еру ў мэдыцыне), я нават не падазраваў, што Беларусь мае такога пісьменьніка, як Уладзімер Караткевіч.

Шчыра кажучы, не было падставаў ганарыцца і ўнівэрсытэцкімі выкладчыкамі. Каб вы ўявілі тагачасны ўзровень выкладанья нацыянальнай гісторыі ў галоўнай alma mater рэспублікі, я працэтую толькі адзін запіс у сваім зьлічаным агульным сшытку-канспекце за 1973 год. Там услед за словамі прафэсара Л.Абэцдарскага, нашага загадчыка катэдры гісторыі Беларусі, мая рука вывелі блюзьнерскія радкі: «Ефросінья Полоцкая была царквеннай мракобеской, котарая курила опіум для народа».

Гісторыя Беларусі гэтак званага «дакастрычніцкага пэрыяду», якую мы вывучалі, грунтвалася на створаных расейскай гістарыяграфіяй (між іншым, яшчэ ў той самы «дакастрычніцкі пэрыяд») мітах пра адзіную старажытна-рускую народнасць, пра заваёву нашых земляў спачатку літоўцамі, а потым палякамі, пра адсутнасць у продкаў уласнай дзяржаўнасці... У той шэраі і ўбогай, зацьверджанай у Маскве (куды тады вазілі на подпіс нават рэцэпты беларускіх тартоў) гісторыі дзейнічалі безаблічныя «народныя масы», якія амаль што з першабытных часоў цягам стагодзьдзяў мелі ўсяго два клопаты: змагацца з праклятымі эксплюататарамі ды імкнуцца да ўзьяднанья з братнім расейскім народам. У той гісторыі не было герояў, чые партрэты хацелася б павесіць у сябе над ложкам у бацькоўскім доме або інтэрнацкім пакоі.

Аднойчы на студэнцкай вечарыні нехта сярод іншых забаваў прапанаваў і такую: бяз роздуму за хвіліну напісаць імёны дзесяці гістарычных асобаў. Гэты, сучаснай мовай кажучы, тэст завяршыўся гамэрычным рогатам, бо найчасцей у адказах сустракаліся экзатычныя імёны сярэднявечных японскіх уладароў-сёгунаў. У маім уласным адказе таксама прысутнічалі заморскія Мінамота Іярытома, Такугава Іясу ды іхнія суайчыннікі. Прычына была

ў тым, што ўсе мы захапіліся таленавітымі лекцыямі нашага выкладчыка гісторыі Японіі й Кітаю, на якія, адрозна ад лекцыяў з гісторыі Беларусі, збіраліся ня толькі студэнты-гуманітары, а нават радыёфізыкі і прыкладныя матэматыкі.

Але ніхто з нас, будучых выпускнікоў гістфаку Беларускага дзяржаўнага ўнівэрсытэту, не згадаў у сваіх адказах аніводнай выдатнай асобы з айчыннай гісторыі...

Якім жа падарункам лёсу стала для нас у тых гадах кнігі Уладзімера Караткевіча! Здавалася, іх не хапала мне ад самага нараджэння на сьвет. У задумлівай атмасфэры брэжнеўскага «развітога сацыялізму» гэтыя кнігі былі жывым азнавым струменем, што прымушаў душы страпянуцца і пазбыцца безнадзейнасці.

Памятаю, калі ў продажы зьявіўся новы зборнік прозы Караткевіча з «Дзікім паліваннем караля Стаха», у нас сарвалася лекцыя, бо амаль увесь курс дружна рушыў у «Цэнтральную кнігарню».

А першай «маёй» кнігай Уладзімера Сямёнавіча быў раман «Каласы пад сярпом тваім». Яго на тры дні даў мне аднакурснік і сябар Генадзь Кулажанка, першы сустрэты мною гарадзкі хлопца, які гаварыў па-беларуску, пісаў таленавітыя вершы, марыў пра незалежную Беларусь і які не вярнуўся з Афганістану...

Трох дзён на «Каласы», як выявілася, было зашмат. Дзякуючы пісьменьніку, які адразу стаў улюбёным, у мяне апрача Генадзя зьявіўся новы надзейны сябар — Алесь Загорскі.

Гэты двухтомнік і цяпер стаіць у маёй бібліятэцы на той паліцы, якую Юры Алеша называў «залатой» — дзе кнігі, што будзеш разпораз гартаць і перачытваць, пакуль не закончыш свой шлях пад сонцам.

Услед за «Каласамі пад сярпом тваім» адбылося ўспешлівае адкрыццё рамана «Хрыстос прызямліўся ў Гародні». А потым надшышоў час Караткевічавай паэзіі. Праўдамі і няпраўдамі я здабыў сабе томік «Маёй Іліяды», зь якім не разлучаўся, пакуль ня вывучыў усю кнігу на памяць. Яна і сёння гучыць ува мне: «Сьнягір» («О Радзіма, мой сьветач пудоўны, адзіны, / Явар мой, мой агністы сьнягір на сасьне, / Ледзь цябе не забыў я з чужою жанчынай...»), «Балада плахі» («Кожны дзень гінуць мужнасць і сьвятасьць...»), «Корчмы» («Дарогі... Корчмы... Ліра за сьпіною... / У гадах Хрыстовых — бедным шкаляром...»), «Безгалова Вэнэра» («За што галаву ты згубіла? — Якую праўду сказала?»), прарочая «Дзяўчына пад дажджом» («Дзяўчына адпчасьця сыпавала... / Стронціць быў у дажджы...»).

Але найбольш уразілі і закралі душу «Таўры». Памятаеце?

Таўры жылі, як і ўсе народы:
Ваявалі,
Кахалі,
Гарэлку пілі,
Мудравалі,
Зьліваліся з маці-прыродай...
Насваволілі,

Навершавалі,
Пайшлі.
Але так,
Безь сьлядоў,
Нішто не зьнікае.
І дасюль,
Па абшарах сваёй стараны,
Між людзей,
Непазнаныя, таўры блукаюць
І ня ведаюць самі,
А хто яны...

Дрэмле Кошка-гара,
Дрэмлюць таўраў руіны.
Я стаю і ўяўляю,
Што я не ізгой,
Не паэт зь беларускіх узгоркаў сініх,
А апошні таўр
Народу свайго.
О, якая ганебнасць у гэтых згадках!
О, які атрутны бяспамяцтва
дым!..

Крый нас божа, калі і на нас
Нашчадкі
Паглядзяць,
Як мы
На таўраў
Глядзім.

Караткевічавы «Іліяда», якая таксама мае сваё месца на «залатой паліцы», езьдзіла са мной у студэнцкія будатрады ў Казахстан і Сібір. Неяк на безразе таежнай ракі Кець я дэклімаваў «Таўраў» адной прыгожай юнай сібірачцы, студэнтцы Томскага ўнівэрсытэту. Напэўна, дзяўчына чакала ад мяне ў тых хвіліны зусім іншага, але энэргетыка і музыка вершу на незразумелай мове (гэта казка, што расейцы разумеюць беларускую без перакладу) відавочна заваражылі маю спадарожніцу. Яна папрасіла прачытаць што-небудзь яшчэ, і гэты таксама былі радкі з «Маёй Іліяды»:

О каханьне маё бясконцае,
Не ўцякай ад мяне, пашкадай...

А потым сталася ўсё, як у Караткевіча:

Сьмешная і нібыта заспаная,
Пад пяшчотаю маёй маўчыць,
А пасьля аддана і рахмана
Засынаеш на маім плячы...

Вярнуўшыся пасля летніх вандровак і прыгодаў ва ўнівэрсытэцкія аўдыторыі, мы мусілі слухаць тых самых навывёт прапітаных ідэалёгіяў лекцыяў. Але мы ўжо рабіліся іншымі. У нас быў Караткевіч.

Ягонья творы захапілі рамантызмам і ўзьнёсласьцю, багацьцем мовы, вытанчанасьцю стылю і вострымі авантурнымі сюжэтамі. Караткевічавы апавяданьні, апавесці, раманы вярталі нам, студэнтам-гісторыкам, сапраўднае мінулае нашай зямлі, якое, аказваецца, было зусім ня сьціплым раздзельчыкам у гісторыі Расеі, а прыгожай і багатай гісторыяй эўрапейскага народу. У ёй беларускія гарады, як і ва ўсёй Эўропе, жылі паводле магдэбурскага права, што рабіла чалавека свабодным. У ёй былі эпохі Рэнэсансу і

Рэфармацыі, бліскучыя перамогі над ворагамі з захаду і ўсходу, былі выдатныя палкаводцы і мужныя паўстанцкія камандзіры. У памяці дагэтуль жыве радасная акрыленасць, якую я перажыў, вычытаўшы ў Караткевіча, што Беларусь мела сваё рыцарства. Значыцца, мой далёкі продак таксама мог вандраваць па дарогах Эўропы, удзельнічаць у слаўтых бітвах, выйграваць рыцарскія турніры дзе-небудзь у Кракаве, Празе або Парыжы і здзяйсняць подзьвігі ў гонар дамы сэрца, якая чакала яго ў Полацку ці Нясвіжы...

«ганарар» у выглядзе «прафіляктычных гутарак» зь літаратурнаўцамі ў цывільным. Гэта было першае прызнаньне, і яно не падохала, а абнадзейвала.

На самым пачатку 1980-х мяне запрасілі на сэмінары маладых літаратараў у легендарны цяпер Дом творчасці пісьменьнікаў у Каралішчавічах. На разгляд «мэтрам» я прапанаваў апавяданьне «Добры дзень, мая Шыпшына», названае дый напісанае, відавочна, не без уплыву Караткевічавай «Чазені».

Плён маіх бяссонных начэй быў зусім неспадзявана ўпэчэнт разбіты Янам Скрыганам. Неспадзявана, бо апрача ўсяго астатняга я ведаў Скрыгана яшчэ і як аўтара пудоўнага перакладу бунінскіх «Цёмных аляяў». Ён жа абвінаваціў мяне ня ў чым-небудзь, а ў апьяваньні распусты, якой мае маладыя закаханыя героі нібыта дзень і ноч займаюцца ў дзядзькавай адрыве ды іншых прыдатных месцах. Такое рэзіюмэ, дарэчы, зрабіла згаданаму апавяданьню (дый мне самому) выдатную рэкламу сярод сэмінарыстаў. Дзьве машынапісныя копіі пайшлі па руках і да мяне ўжо не вярнуліся. Але нейкі непамысны асадак ад «прысуду» Скрыгана на душы, безумоўна, застаўся.

Уявіце сабе мае пачуцьці, калі праз колькі тыдняў я раптам атрымаў ліст з водгукам на «Шыпшыну» ад самага Уладзімера Караткевіча.

Зноў і зноў перачытваючы той водгук, поўны авансаў і незаслужаных камплімантаў, я некалькі дзён лётаў як на крылах. Між іншым, Уладзімер Сямёнавіч цытаваў там адрасаваны Івану Буніну словы Шаляпіна: «Черт тебя подери, Ванька, читать невозможно — в глазах рябит от твоей образности». Але нават гэтую злётку прыхаваную і сагрэтую іроніяй пароду я тады адназначна ўспрымаў як надзвычай высокую апэнку.

Аднак, хоць і сьмешна прызнавацца, найбольш я быў успешаны ня столькі ўхваляй свайго опусу, колькі тым, што мой адрасант у адной з заўваг ня меў рацыі. Караткевіч сьцьверджаў, быццам бы жоўтыя гарлачыкі, як і белыя лілеі, нанач закрываюць кветкі. Я ж, пішучы апавяданьне, адмыслова, як і мае героі, начаваў каля сажалкі і ўпэўніўся, што прынамсі ў нас, на Полаччыне, жоўтыя гарлачыкі не «засынаюць».

Дзякуючы лісту ад Караткевіча першая мая кніжка была без ваганьяў названая па тым апавяданьні — «Добры дзень, мая Шыпшына».

Трымаючы ў руках аўтарскія экзэмпляры, я скрушліва думаў, што ўжо не пашло іх са свайго Полацку ні ў Менск Караткевічу, ні ў Зэльву Ларысе Геніюш, у якой мы з Уладзімерам Сямёнавічам ня раз бывалі, але, на жаль, так там і не сустрэліся.

Трэба сказаць, што я — спачатку інтуітыўна, а потым і асэнсавана — ніколі не імкнуўся блізка сыходзіцца зь пісьменьнікамі, творчасць якіх любілі і цаню.

Э. КАРТКЕВІЧ, СЯРГЕЙ ПАВЛАЧКА

Сэрца з замкавых муроў.
Экслібрыс Уладзімера
Караткевіча аўтарства Вячкі
Целеша.

Таямніцы Караткевіча

Рэч у тым, што талент вельмі аўтаномны ад асобы свайго ўладальніка, і добрыя кнігі зусім не заўсёды пішуць добрыя людзі. Ды толькі мне чамусьці верыцца, што ў выпадку з Караткевічам я ня быў бы расчараваны.

На вялікі жаль, на бліжэйшае знаёмства я адважыўся не адразу. Доўгі час нашы асабістыя стасункі абмяжоўваліся рэдкімі тэлефоннымі размовамі. Але суседам Караткевіча па лесвічнай пляцоўцы быў мой добры прыяцель Адам Глёбус, з якім мы падчас майго чарговага прыезду ў Менск нарэшце дамовіліся зайсці да ўладзімера Сямёнавіча. І тут высветлілася, што якраз раніцай таго самага дня Караткевіч выправіўся з сябрамі ў падарожжа на Палесьсе.

У сваё апошняе зямное падарожжа...

Пахаваньне запомнілася вострым да фізычнага болю пачуцьцём велізарнай трагічнай страты — ня толькі выдатнага пісьменьніка, але і асабіста блізкага чалавека. Думаю, што адчуваньне асірацеласьці памятаюць з таго сьпякотнага ліпеньскага дня вельмі многія.

Каля партрэта ў фале Дому літаратара ляжалі тры гваздзікі — белы, чырвоны і белы. Іх хутка закрывалі іншыя кветкі (асабліва шмат прыносілі валопак), але нечая рука зноў і зноў клала тры гваздзікі наверх.

У разьвітальным слове Генадзь Бураўкін назваў Караткевіча апосталам нацыі, і ў гэтым не пачулася ніякага перабольшаньня.

... Тры часы былі ў маім жыцці ня самымі простымі. За год да разьвітаньня з Уладзімерам Караткевічам мне выпала несці труну Ларысы Геніюш і выступаць на пахаваньні выдатнай пазтэсы і нязломнай грамадзянкі БНР. Неўзабаве кіраўніцтва Саюзу пісьменьнікаў атрымала з «кам'ютэнтных органаў» загад выкрасьліць мяне са сьпісу ўдзельнікаў усеагульнай нарады маладых літаратараў у Маскве. Хтосьці пусціў чутку, нібыта супроць маёй персону заведзена справа па палітычным артыкуле. Некаторыя знаёмыя ў Менску і Полацку пачалі пры сустрэчы са мной палюхацца, хуценька разьвітвацца або наагул «не пазнаваць».

Хачу, дарэчы, сказаць маім тагачасным куратарам і «дабрадзеям» шчыры дзякуй, бо акурат у дні згаданай маскоўскай нарады я пад крылом у Кліё напісаў апавяданьне «Місія панскага нунцыя», якое запаткавала маю першую кнігу гістарычнай прозы.

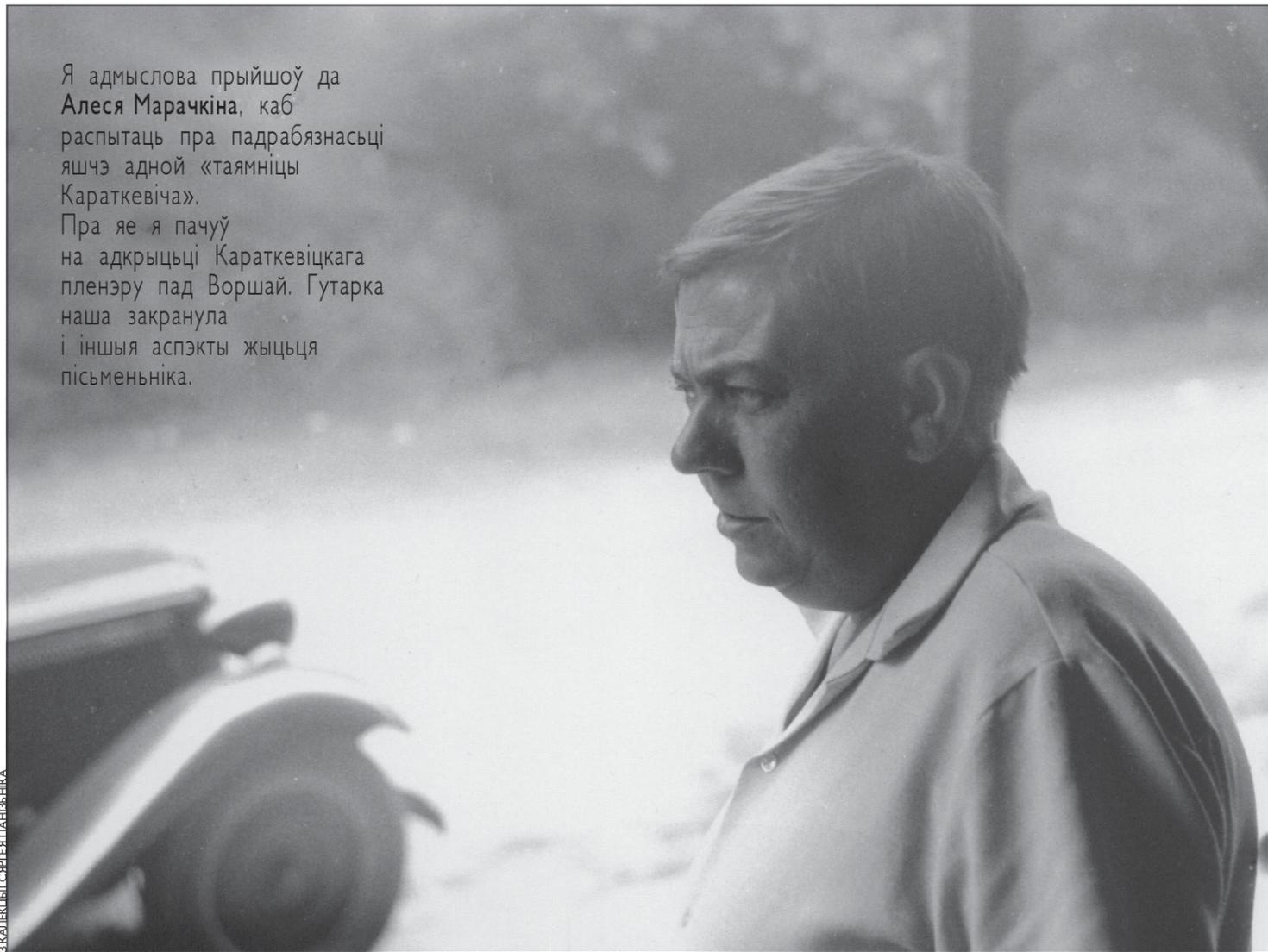
Неўзабаве страсьці вакол мяне крыху ўгамаваліся, і літаратурнае ці яшчэ нейкае начальства вырашыла, што хоць у сталіцы пуськаць Арлова пакуль што небясьпечна, але на абласным сэмінары творчай моладзі вялікай шкоды ён не наробиць.

Той сэмінары адбываўся ў Воршы. Пасьля выступу сакратара гаркаму партыі, які нагхнена расказваў нам аб працоўных посьпехах аршанцаў, я ад імя маладых талентаў прапанаваў назваць вуліцу, дзе некалі жыў Караткевіч, імем знакамітага пісьменьніка і, безумоўна, найславнейшага з усіх жыхароў гораду за ўсю яго гісторыю.

Працяг на старонцы 20.

Я адмыслова прыйшоў да Алеся Марачкіна, каб распытаць пра падрабязнасьці яшчэ адной «таямніцы Караткевіча». Пра яе я пачуў на адкрыцьці Караткевіцкага пленэру пад Воршай. Гутарка наша закранула і іншыя аспекты жыцця пісьменьніка.

Э. КАЛЕСНИЦА СЯРГЕЯ ПАЛІЧЭНКА

— Гэта было ў 1984 г., у ліпені. Уладзімер Караткевіч папрасіў нас з Алесем Шатэрнікам зрабіць эскіз помніка на магілу кагосьці з яго сваякоў. Мы — Караткевіч, Шатэрнік, я — выправіліся на могілкі. Калі вярталіся назад, Караткевіч адвёў мяне ўбок і кажа: «Ты ж ведаеш мой раман «Чорны замак Альшанскі»? Там гаворыцца пра тайнапіс. Дык вось, я табе даю свой тайнапіс. Зашыфраваная ў ім сутнасьць — вельмі важная для мяне і для нас усіх». Ён даў мне паперачку, дзе было напісана наступнае:

«Аляксею Марачкіну

а-3, б-1, в-2, г-2 (загалоўныя), г-1 (у радку), д-3, з-1, е-9, і-3, й-1, к-2, л-2, м-1, н-2, о-2, п-1, р-3, с-1, у-3, ў-1, ц-3, ы-1, ь-1, ю-1, я-1, апостраф-1, кропкі-2, коска-1, працяжнік-1. Складзена 22 чэрвеня 84 году. Тэрмінам на 1 (адзін) год».

Гэтую паперачку я пазьней перадаў Язэпу Янушкевічу, а напісаны на ёй тэкст быў апублікаваны ў маіх успамінах у зборніку «Вобраз-89» (Менск, 1989). Караткевіч тады яшчэ казаў, што аніводзін кампутар ня зможа расшыфраваць напісанае, пакуль ён сам ня дасьць ключа да шыфру.

— **Недзе захоўваецца ключ?**

— Ключ можа быць схаваны ў выданьнях ягоных твораў, паводле нумароў старонак ці літар у радках. А мне тады Караткевіч казаў, што ўвосень, калі вярнецца з вандроўкі, і дасьць ключ, тайнапіс будзе расчытаны. 25 ліпеня ён памёр.

— **Чаму Караткевіч даверыў свой тайнапіс Вам?**

— Слушнае пытаньне. Калі Караткевіч быў маладзейшы, нашыя сьцежкі з ім не перасякаліся. Потым, падчас адзначэньня стогадовага юбілею Цёткі, неафіцыйна сфармавалася наша мастацкая суполка (будучая «Пагоня»), туды мы пастаянна яго запрашалі. Вельмі значнай падзеяй стала выстава, прысьвечаная юбілею Гусоўскага ў 1980 г. Кніга водгукі з выставы была адразу па яе

заканчэньні забраная ў КДБ, а падчас перабудовы была перададзена ў Саюз мастакоў. Вось што напісаў у ёй Караткевіч: «Кланяюся нізка ў ногі тым, хто, нягледзячы ні на што, упарта, мужна і мудра пісаў гэтыя карціны, ствараў скульптуры, рабіў гравюры, габэлены, мэдалі і ўсё-ўсё іншае. І тым, хто быў досыць разумны, каб зразумець, як патрэбная гэтая выстаўка нашаму народу і ўсяму славянству, а празь яго — і ўсяму чалавецтву. Тым, хто стварыў гэтую выстаўку, адкрываў яе (...), бо Гусоўскі — адзін з тых кітоў, на якіх трымаецца сусьветная культура, і асэнсаваньне гэтага як найбольшай колькасьцю людзей — важліва, як ніколі. І яшчэ, асэнсаваньне таго, што ён — зямляк наш, што ён пераплываў адзін са мною наш агульны Дняпро. І яшчэ тое, што дзясяткі жанчын і хлапцоў, якія пераплывалі той жа Дняпро або Нёман, Прыпяць, Бярозу, Сож, Вілію ці нейкую зусім безьвядомую рэчку, у працах сваіх асэнсавалі гэтую нашу разам з ім *агульнасьць*. А гэта азначае зьяўленьне ў вялікім шэрагу мастакоў нашых такой рэчы, як *гістарычнае мысьленьне*, без чаго ня можа быць ня толькі паўнацэннага народу, але без чаго непаўнацэнны і варты жалю сам род homo sapiens».

Пасьля гэтага мы з Караткевічам зблізіліся. Ён казаў, што даведаўся пра мяне праз адну з маіх карцін, якую ўбачыў у мастацкім салёне: «Гляджу, а там такі замачак намаляваны, так прыгожа, так хораша. І як убачыў на адваротным баку надпіс па-беларуску, адразу купіў». Я ня раз запрашаў яго да сябе ў майстэрню, на 90-годзьдзе Багдановіча ён быў у мяне ў гасьцях разам з жонкай Валянцінай Браніславаўнай. Паказваў свае малюнкi, а я падарыў яму некалькі сваіх карцін. Яму і іншыя мастакі дарылі свае творы. Ён казаў, што Глебаў падарыў яму галаву каня, але, маўляў, духу не хапіла, каб зрабіць выяву «Пагоні» цалкам.

— **Ці гаварылі вы пра незалежнасьць?**

— Ён пра незалежнасьць марыў і гаварыць пра яе з намі не баяўся. Караткевіч быў дужа задаволены тым, як я праілюстравалі ягоную аповесьць «Зброя». Я намаляваў Маці-Беларусь у бел-чырвона-белай міміцы, якая, як Рагнеда, стаіць з мячом, а ўнізе — шчыт з «Пагоняй». На маёй памяці ён ніколі не баяўся выказаць сваёй пазыцыі. Калі ў 1984 у Менску бурлы будынак першага беларускага тэатру, «Майстроўня» выйшла да яго з плякатамі, а мы з Куліком пабеглі тэлефанаваць Караткевічу. Ён, як пачуў, кажа: «Апранаюся і таксама іду». Вельмі шкадаваў, што мы раней яму не патэлефанавалі, казаў, што звязваўся б з сакратаром ЦК КПБ Кузьміным ды спыніў бы варварства. Выказваньняў супраць партыі і тагачаснай улады ад Караткевіча я ня чуў, але ў партыю ён не ўступаў і дазваляў сабе быць адкрытым і вольным. Вось і раман хацеў напісаць пра, як ён казаў, «апошняга бандыта Беларусі».

— **Якога бандыта?**

— Слова «бандыт» мусіць быць у дзюкоўсках, бо гэта быў сапраўдны беларускі патрыёт з Гарадзеншчыны. Разам з нацыянальна сьвядомымі хлопцамі ён быў у партызанах, змагаўся з немцамі. Калі немцы ўцяклі, яны выйшлі з лесу. А ў вёсцы — «калхозы» ды фінагенты. Гэты чалавек і кажа: «Хлопцы, мы рана выйшлі з лесу! Пайшлі назад». Яны яшчэ гады з два наводзілі страх на ўладу. Урэшце іх акружылі і пабралі. Хлопца саслалі ў Сібір да канца жыцьця, але падчас «адлігі» ён адтуль вярнуўся ў Беларусь. Так апавядаў Караткевіч, ён ведаў гэтага чалавека, нават называў ягонае прозьвішча. Але я цяпер, на жаль, памятаю пра гэтага чалавека толькі тое, што ён працаваў на дрэвапрацоўчым камбінаце ў Гомелі. Можа, ён і цяпер яшчэ жывы.

Запісаў
Віктар Сьцяпанавіч

Адкуль тое «дзікае паляванне»?

Цалкам магчыма, што ў адной з сваіх аповесцяў Караткевіч зашыфраваў месца аднаму яму вядомага скарбу... Піша Віктар Сьцяпанаў.

Чытаючы Караткевіча, з цягам часу займеў звычку знаходзіць карані той ці іншай згаданай у аўтара зьявы.

Першай маёй «знаходкай» быў «фашчаўскі ёлуп» («Каласы пад сярпом тваім», «У сьнягах драмае вясна»), які, напэўна, і дагэтуль стаіць на ўскраіне Фашчаўкі, што на Шклоўшчыне.

Выраз гэты, паводле сьведчаньня сястры Караткевіча Наталлі Сямёнаўны Кучкоўскай, быў калісьці шырока ўжываны ў Воршы. У 1990-х у адным са шклоўскіх незьяўных выданняў была зьмешчана публікацыя пра мясцовы паданьні аб «ёлупе». Паводле адной з легендаў, помнік быў усталяваны дзеля ўшанаваньня памяці параненага і пазней пахаванага ў Фашчаўцы героя Аршанскай бітвы. Паводле іншай вэрсіі, рыцар быў забіты мясцовымі сялянамі падчас народных хваляваньняў. Часопіс «Авэ Марыя» (2002, №1—2) больш канкрэтны: аўтар артыкулу пра касьцёлы на Шклоўшчыне А.Грудзіна спасылкаецца на архіўны дакумэнт, датаваны 1912 годам, паводле якога калёна ўзьведзена манахамі-эзуітамі ў гонар загінулага рыцара Сымпліцыяна.

У вандроўку ў Фашчаўку я выбраўся разам з мастаком — і каталіком — Алесем Кажамыкам. Да Шклова дабраліся на дызэлі, а ад-

туль давялося ісьці пешкі — высветлілася, што на Фашчаўку аўтобусы ходзяць нерэгулярна. Выбіраючы па мапе найкарацейшую дарогу, мы хутка заўважылі дзіўнае сугучча назваў вёсак на нашым шляху: Хадулы, Путнікі, Заходы...

Урэшце, мы і крочылі маршрутам пілігрымаў, што, вандруючы па каталіцкіх сьвятынях, ішлі ад Аршанскага езуіцкага кляштару да Фашчаўскай езуіцкай місіі, дзе размяшчаўся, паводле «Геаграфічнага слоўніка Каралеўства Польскага і іншых славянскіх краін», «агромны мураваны касьцёл у раманскім стылі». Цяпер тут застаўся толькі падмурак.

А найпрасьцейшая дарога праз поле вывела нас проста да «ёлупа» на старых могілках на ўскраіну Фашчаўкі. Гэта была складзеная з чырвонай цэглы высокая калёна, на версе якой знаходзілася драўляная скульптура, стан якой, на жаль, не дазваляў рабіць хача б прыблізныя здагадкі пра яе першапачатковы выгляд.

Тады і раскрылася перада мною ва ўсёй сваёй грандыёзнасьці задума земляка — закладзі для мяне і іншых чытачоў згадка пра тое, што сам ведаў, але мусіў хаваць ад цензараў і хамаў. Ён верыў, што прыйдзе час, і тое, што падавалася большасці ягоных сучаснікаў аджылым і нецікавым, стане цэнтрам увагі ў незалежнай краіне.

Цяпер можна лічыць знойдзенай і «Куцеінскую Маці Божую», той абраз, пра які Караткевіч у тых жа «Каласах...» піша: «Гэтая ікона з Куцейны лічылася раней узорам для тых, хто пісаў іконы: «Прыгажосць невыказная».

Абапіраючыся на звесткі, прыведзеныя ў кнізе «Легенды і паданьні Аршаншчыны», рэальным яе прататыпам можна лічыць абраз Маці Божай Аршанскай, копія XVIII ст. зь якога захоўваецца цяпер у Менскім Сьвятадухавым катэдральным саборы. Але ж Караткевіч прыводзіць легенду пра яшчэ больш даўнюю за часы ўзьнікненьня Куцеінскага манастыра гісторыю гэтага абразу, якая таксама можа аказацца праўдзівай...

Пасяля гэтых знаходак убачаная ў кніжцы пра вытокі сярэднявечнага рыцарства згадка «дзікага паляваньня» ня дужа й здзівіла. Наяўнасьць у хаце «ўнівэрсальнага даведніка» — Інтэрнэту — яшчэ

«ДЗІКАЕ ПАЛЯВАНЬНЕ» з XI ст. згадвалі па ўсёй Заходняй Эўропе. Калі моцны вецер пачынаў гнуць дрэвы долу ды зносіць дахі з хат, людзі нібыта бачылі, як па небе рухаецца кавалькада прывідных вершнікаў зь Дзікім Паляўнічым на чале. У падарожнага быў толькі адзін спосаб уратавацца — кінуцца пасярод дарогі тварам у зямлю.

больш спрасьціла справу. Высветлілася, што пра тое «дзікае паляваньне», прынамсі, з 1092 году (калі ў Парыжы сьвятаром, які вяртаўся пасяля наведаньня хворага, была ўбачана і пазней апісана працэсія прывідаў) згадвалі па ўсёй Заходняй Эўропе тады, калі моцны вецер пачынаў раўсць зь неба, гнуць дрэвы долу ды зносіць дахі з хат.

Людзі ў такі час нібыта бачылі, як па небе рухаецца кавалькада прывідных вершнікаў са зграяй прывідных сабак, а на чале кавалькады бязгучна ляціць на сваім кані Дзікі Паляўнічы. Паводле нэпаганскай суполкі «Вера» Квэльдольфа Гундарсана, у засьпетага «дзікім паляваньнем» падарожнага быў толькі адзін спосаб уратавацца — кінуцца пасярод дарогі тварам у зямлю і трымаць халодныя дотыкі прывідных ганчакі па плячах.

Зьяўленьне людзям «дзікага паляваньня», паводле «вольнай энцыклапэдыі» «Wikipedia», сьведчыла пра набліжэньне нейкай бяды, вайны або паморку, у найлепшым выпадку — сьмерці відавочцы. Больш за тое, «дзікае паляваньне» магло забраць відавочцу з сабой, у Краіну Мёртвых.

Паводле старажытных паданьняў, вядомы рэальныя людзі, што нібыта вялі за сабой «дзікае паляваньне», сярод якіх называліся кароль Артур і вядомы пірат Фрэнсіс Дрэйк. Вобраз Дзікага Паляўнічага выкарыстаны Шэкспірам у «Віндзорскіх свавольніцах».

Але што застаецца загадкай для мяне дагэтуль, дык гэта тое, дзе мог

даведацца пра «дзікае паляваньне» Караткевіч. Ён напісаў першы варыянт гэтай аповесці ў Воршы, на гарышчы пунькі, якую й цяпер можна ўбачыць у двары хаты на вуліцы Касманаўтаў.

Зьвестак пра існаваньне падобнага сюжэту ў беларускім фальклёры няма, альбо яны недастаткова вядомыя. Таму, можа, у шляхетнай сям'і Караткевіча пераказваліся падобныя сюжэты з эўрапейскай міталёгіі?

У творах Караткевіча шмат таямніц, таму цалкам магчыма, што ў адной са сваіх аповесцяў пісьменьнік зашыфраваў месца аднаму яму вядомага скарбу ці сьведомна зробленай схованкі.

Рыцар Сымпліцыян

Паводле легенды, помнік у Фашчаўцы быў усталяваны дзеля ўшанаваньня памяці пахаванага там героя Аршанскай бітвы.

ПРЫГАЖОСЬЦЬ НЕВЫКАЗНАЯ. «Гэтая ікона з Куцейны лічылася раней узорам для тых, хто пісаў іконы», — пісаў Караткевіч у «Каласах...». Рэальным яе прататыпам можна лічыць абраз Маці Божай Аршанскай, копія XVIII ст. зь якога захоўваецца цяпер у Менскім Сьвятадухавым катэдральным саборы.

Ці засынаюць жоўтыя гарлачыкі?

Працяг са старонкі 19.

«Мы на гэта ніколі ня пойдзем. Такое рапэньне будзе ідэалігічна памылковае», — адрэзаў функцыянэр. «Чаму?» — не здаваліся мы. «Таму што гэтая вуліца названая ў гонар савецкіх касманаўтаў». «Яны што, усе разам тут нарадзіліся і жылі?» — не стрываў нехта. Партыйны сакратар быў не

пазбаўлены своеасаблівага пачуцьця гумару: «Яны над Воршай праляталі!»

Напэўна, наш апанэнт непахісна верыў у сваю праўду. Але перамагла наша. Прамінула няшмат часу, і аршанская вуліца Касманаўтаў атрымала імя Ўладзімера Караткевіча, а потым на ёй зьявіўся і помнік аўтару «Каласоў пад сярпом тваім» і «Дзікага паляваньня...».

Бываючы ў Воршы, я абавязкова прыходжу на тую прыдняпроўскую вуліцу. Мне хочацца пабыць там сам-насам з Караткевічам. Запытацца парады. Прызнацца, што безь ягонай «Зямлі пад белымі крыламі» я, напэўна, ніколі не напісаў бы сваіх «Таямніц полацкай гісторыі» і «Краіны Беларусі». Скажаць, што безь яго і я сам, і гэтая краіна былі б іншыя.

P.S. Гэты тэкст быў напісаны для кнігі ўспамінаў пра Ўладзімера Караткевіча, што рыхтавалася ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». Аднак зборнік выйшаў без маіх згадак, як і без успамінаў Рыгора Барадуліна — аднаго з найбліжэйшых Караткевічавых сяброў, а таксама бяз тэкстаў яшчэ некаторых іншых сумнеўных аўтараў. Якраз мы ўсе разам і перавысілі заплянаваны аб'ём кнігі.

Друкуецца паводле часопісу «Дзеяслоў», №18, 2005

Юлія ДРАЧКЕВІЧ

ПОЛЬ ВЭРЛЕН

АСЕНЬНЯЯ ПЕСЬНЯ

Пяч струною
Сваёй скрушною
Асеньні сум,
А сэрца б'ецца,
А сэрца рвецца
Ад горкіх дум.

Душу вярэдзяць, —
Я чую, — недзе
Гадзіны б'юць,
І плачу: што ж,
Былога ўсё ж
Мне не вярнуць.

У ноч пагнаў,
Усьлед стагнаў
Вятрыгі сьвіст.
Вазьмі з сабой,
Нясі, як той
Пажоўклы ліст...

Пераклад Надзеі Дзедавай

Сталічныя студэнты чысьцяць «ДЫЯМЭНТ»

Узьявдзеньне новага будынку Бібліятэкі ня ўкладваецца ў запланаваныя тэрміны. Пра гэта сьведчыць і факт масавага прыцягненьня да работ студэнтаў ды вайскоўцаў. БДУ штодзень дасылае на працу да 180 навучэнцаў.

Арганізацыяй працы займаецца ўпраўленьне выхаваўчай работы з моладзьдзю. А вось што паведаміў карэспандэнту «НН» студэнт Беларускага дзяржаўнага тэхналягічнага ўнівэрсітэту Зьміцер. Студэнтаў БДТУ накіроўвалі на будоўлю двойчы. Заняткі ў тыя дні адмяняліся, а яўка на працу была абавязко-

вая. Падчас працы Зьміцер стаў сьведкам шматлікіх парушэньняў працоўнай дысцыпліны: будаўнікі палілі ў неабсталяваных памяшканьнях, сярод іх былі нецвярозыя. Адзін з будаўнікоў паскардзіўся на тое, што месца для бібліятэкі выбранае неабдуманна, і ім часьцяком даводзілася заліваць бэ-

тонам расколіны ў фундамэнце. На будоўлі Зьміцер сустрэў сяброў з БАТУ.

Стаўленьне студэнтаў да прымусовых работ неадназначнае. Нехта рады прагуляць занятакі, кагосьці раздражняе марнаваньне часу.

Шмат хто з будучых карыстальнікаў бібліятэкі выказвае сумнеў у мэтазгоднасьці ўзьявдзеньня гмаху, калі ёсьць рацыянальныя і танныя варыянты, як, напрыклад, пабудова сеткі кампутарызаваных студэнцкіх бібліятэк.

Сямён Печанко

НАД ШУМАМ ДЗЁН

Таліі і таленты

АЛЯКСЕЙ ХАДЫКА

Купіў некаж шакалядку фабрыкі «Камунарка» — завецца «Талія». На абгортцы са сьпіны намалевана эфэктная паўаголеная да месца трохкі ніжэй таліі дзяўчына — тышовая беларуская прыгажосць. Я жартам пацікавіўся ў прадавачкі, ці няма іншага гатунку. Напрыклад, «Дупка» — каб сузіраць прыгажосць у поўным аб'ёме. Не, няма. Аднак і «Талія» аказалася выдатнай на смак, і я адразу набыў яшчэ парачку. Пагатоў вобраз на абгортцы недвухсэнсоўна падказваў: еш колькі хочаш — талія будзе на месцы.

Увечары таго ж дня я пайшоў у месца, дзе таліі — і талентаў — вельмі багата. Прыгожыя беларускія дзяўчаткі, разбаўленыя адным хлопцам, у вялікай залі Акадэміі музыкі выконвалі геніяльную музыку Ігната Яна Падарэўскага (1860—1941), а фартэп'янае майстэрства Ганны Бондар, студэнткі ІІІ курсу БДАМ, было папросту найвышэйшым. Дзяўчына ня проста грала музыку, а стварала сцэнічны вобраз, у выніку ў залі панавала сама прыгажосць. Засмучала адно — у залі на 500 месцаў на шыкоўным бясплатным канцэрце сядзела чалавек 70.

Разумеючы, што завабіць беларуса на добрае мерапрыемства бясплатна — зусім ня простая задача, я прапанаваў польскаму дыплямату, арганізатару канцэрту, прысутнаму ў залі, наступнае выйсьце. Ён куляе многа шакалядак «Талія», і іх раздаюць студэнтам БДАМ, а таксама іншым цікаўным за прыход на канцэрт. Як чалавек разумны, дыплямат аджартаваўся, сказаўшы: для фартэп'янанай ігры і яе ўспрымання патрэбен шакаляд для іншых частак цела. Напрыклад, «Рукі», «Вушы» ці нешта падобнае на калісьці папулярную марку «Натхненьне».

Дыплямат пажартаваў, а я ўспрыняў яго словы ўсур'ёз. Рэч у тым, што ў мяне яшчэ з савецкіх часоў у шафе захоўваецца адна знакамітая рэч. Пра яе калісьці пісала «Літаратурная газета» на 16-й старонцы. У мяне ў шафе на спецыяльнай палічцы ляжаць тыя самыя знакамітыя... мужчынскія трусы. На іх некалькі разоў паўтораны намалеваны таленавітай рукой паэта аўтапартрэт у профіль. Гэта ўсім вядомы аўтапартрэт Пушкіна. Нарэшце, вырашыў я, час надыхоў. Я адзену гэтыя трусы і добры касьцом і пайдзю да таленавітага дызайнэра «Камунаркі», каб прапанаваць яму чарговы густоўны прасект — шакаляд «Рукі з вушамі».

На гэтым самым тыдні нядзельная казань у касьцёле была прысьвечана прыпавесці пра таленты. Бачыце, таленты і талія — нават сугучныя словы. І гаварылася, што таленты нельга закопваць у зямлю. Бо толькі той, хто таленты не закопвае, можа іх памнажаць і жыць у гармоніі з сабою ды сьветам.

СПОРТ СЬЦІСЛА

Глеб — найлепшы футбаліст Беларусі

24-гадовы паўбаронца лёнданскага «Арсэналу» і зборнай Беларусі Аляксандар Глеб названы найлепшым футбалістам краіны 2005 году. Гэта высьветлілася ў ходзе традыцыйнага апытаньня вядучай спартовай газэты Беларусі «Прэсбол». Гэта трэцяя перамога Глеба. У 2002 і 2003 г. ён таксама станавіўся першым. Другое месца заняў паўбаронца самарскіх «Крылаў Саветаў» Дзяніс Коўба, трэцяе — форвард італьянскай «Сампдоры» Віталь Кутузаў.

Тэніс: вынікі сэзону

Беларус Максім Мірны і швэд Ёнас Б'ёркман занялі другое месца ў сусьветным рэйтынгу парных тэнісістаў па выніках сэзону-2005. Сёлета яны зарабілі \$ 638 тыс. У бягучым адзіночным рэйтынгу Мірны 35-ты (год таму — ён быў 46-м). Аднаасобна Мірны зарабіў \$ 1 140 тыс., за ўсю кар'еру — \$ 6 236 тыс.

Швайцарцы байкатуюць кебабы

Заўятары футбольнай зборнай Швайцарыі абвясцілі байкот стравам з турэцкай кухні. Такім чынам яны выказваюць

пратэст супраць скандалу, што адбыўся падчас стыкавага матчу ў Стамбуле паміж зборнымі абедазьвох краін. Пасьля матчу — Швайцарыя па выніках дзьвюх сустрэчаў трапіла на чэмпіянат сьвету па футболе — гульцы гэтай зборнай атрымалі кухталёў ня толькі ад разьятраных заўятараў, але й ад футбалістаў і нават супрацоўнікаў службы аховы стадыёну. Праўда, швайцарская прэса кіпіць, што 90% фаст-фудаў з традыцыйнай турэцкай кухняй утрымліваюць курды. А яны ў двубоі Швайцарыя—Турцыя хварэлі за першых.

belapan.com, sport-express.ru

Сынагога бяз рабіна

Пад восеньскія сьвяты з рабінам менскай сынагогі, ізраільцянінам Сэндэрам Урыцкім не падоўжылі кантракт. Ён працаваў у Юдэйскім рэлігійным аб'яднаньні (ЮРА) сем гадоў і да апошняга часу ўсіх задавальняў. Ягоныя апанэнты ўпикаюць яму, што ён мала наведваў суполкі ў рэгіёнах і спрабаваў узяць пад кантроль фінансавыя плыні з Амэрыкі і Ізраілю. Новага духоўнага лідэра яшчэ шукаюць. Звольнены і кіраўнік адзінага ў Беларусі ешыботу «Бэйс-Агарон» Дзьмітры Шчаглоў, які падтрымліваў рава Ўрыцкага ў ягоных спрэчках з адміністрацыяй ЮРА. Дзейнасьць ешыботу на Даўмана, 136 прыпынена.

ВР

«Беларускае слова»

Выйшаў 10-ты нумар газэты беларусаў Канады «Беларускае слова». На 16 бачынах пэрыёдыка — матэрыялы пра 26-ю сустрэчу беларусаў Паўночнай Амэрыкі і ІV Зьезд беларусаў сьвету, развагі пра пэрспектывы «фіялетавай» (для тых, каму ўсе па барабане) рэвалюцыі ў Беларусі, творчасць беларусаў-эмігрантаў.

ІНФАРМАТАР

Правядзенне сьвятаў

«Мільён ідэй»

вул.Камсамольская, 11-204
227-41-44, 601-94-02

Арганізацыя і правядзенне сьвятаў

229-01-15

«Арт-мікс»

пр.Машэрава, 23/1-411
вул.Прытыцкага 60/4-104

282-22-33, 259-42-65

Арт-агенцтва

633-80-32, 646-58-84

«Вяселье «пад ключ»

261-57-23, 212-98-06

«Інтэрбізнэс-Кансалт»

209-60-86, 211-02-86

Арганізацыя і правядзенне сьвятаў

646-33-51

Арганізацыя і правядзенне сьвятаў

205-73-04, 770-42-77

Агенцтва «Лімузін» Сьвятланы Кашыцкай

вул.Куйбышава, 41 (2 паверх)
284-94-19, 676-15-21, 627-94-46

ВАРТА БАЧЫЦЬ

Пятніца, 25 лістапада

БТ, 22.05

«Тайныя агенты».

Францыя—Італія—
Гішпанія, 2004, рэж.
Фрэдэрык Шэндэрфэр.

Трылер з мэлядраматыч-
нымі элементамі.

Агенты французскай сак-
рэтнай службы Брысо і
Ліза атрымалі заданьне па-
тапіць карабель расейскага
вайсковага камэрсанта.
Але героі — пешкі ў скла-
данай гульні, якія пастаў-
лены перад выбарам: ці
падпарадкавацца сыстэме,
ці здрадзіць адзін аднаму.

Карціна цікавая апэра-
тарскай працай — асабліва
добра атрымаліся кадры з
морам. Ролі выконваюць
эўрапейскія кінапрыгажун-
ны — Вэнсан Касэль і Мо-
ніка Балочы.

НТВ, 22.45

«Мужчына й жанчына».

Францыя, 1966, рэж. Клёд
Лелюш.

Мэлядрама.

Ён (Жан Люі Трэнцінь-
ян) — прафэсійны аўтагон-
шчык. Яна (Анук Эма) —
прыгожая разумная жан-
чына. Самотныя людзі,
што выпадкова сустрэлі-
ся...

Золата Канаў, «Оскар»
за сцэнар і найлепшы за-
межны фільм — і яшчэ 42
прызы. Выдатная музыка
Ф.Лея.

Субота, 26 лістапада

БТ, 16.05

«Чорны замак Альшанскі».

Беларусь, 1983, рэж.
Міхаіл Пташук.

Гістарычны дэтэктыў,
трылер паводле рамана
Уладзімера Караткевіча ў
дзень ягонага 75-годзь-
дзя.

Фарбы й ракурсы гіста-
рычных сцэн (апэратар Та-
цяна Логінава), музыка
Сяргея Картэса, шчымы-
лівая праўда Генадзя Гар-
бука (Лапатуха) — даста-
тковыя прычыны, каб гля-
дзець фільм.

«Лад», 18.05

«Хрыстос прыямліўся
ў Гародні».

Беларусь, 1967, рэж.
Уладзімер Бычкоў.

Гісторыка-філязофская
трагікамедыя паводле ра-
ману У.Караткевіча.

XVI ст.

Пакутны фільм убачыў
сьвет толькі ў 1989 г. Зья-
вечаны шматлікімі пера-
робкамі, ён доўга выглядаў
небясьпечным (з карціны
выкінулі нават канцоўку,
калі Братчыка ўкрыжоўва-
юць).

У ролях — Леў Дураў,
Данатас Баніёніс, Пётар
Кармунін. Сам Уладзімер
Караткевіч сыграў у
фільме ксяндза і татарына.

Нядзеля, 27 лістапада

СТВ, 13.50

«Шэры воўк энд Чырвоны
Капуток».

Расея, 1990, рэж. Гары
Бардзін.

Парадыйна анімацый-
ная казка-м'юзыкал.

Зь дзяцінства знаёмы
сюжэт Гары Бардзін пера-
раўтварыў у шалёны м'ю-
зыкал, дзе акрамя вакалі-
ста-воўка ёсьць зьездзены
Чабурашка, зьездзеныя
гномы, кракадзіл Гена, гер
людажэр, французская баб-
ка — поўны інтэрнацыя-
нал...

«Лад», 22.30

«Дробязі жыцьця».

Францыя—Італія—
Швайцарыя, 1969, рэж.
Клёд Сатэ.

Мэлядрама.

П'ер, які кінуў жонку і
жыве з палубоўніцай,
вельмі нерашучы. Адной-
чы жанчына кажа П'еру:
«Я стамілася цябе ка-
хаць».

У ролях — зоркі: Мі-
шэль Пікалі і Рамі Шнай-
дэр.

БТ, 23.00

«Паэт».

Нямеччына—Аўстрыя—
Вялікабрытанія, 2003, рэж.
Пол Хілз.

Любоўная крымінальная
драма.

Кілер Андрэй Лозін не-
чакана парушае правілы й
знаёміцца зь сястрой забі-
тага ім чалавека. Дзяўчына
ня ведае, у каго закахалася.

Андрэй Расінскі

КАІСА

Хто Вы, Joop van Oosterom?

Кангрэс ІКЧФ у Арген-
тыне пастанавіў, што ў
2006 г. сусьветная зборная
перапісчыкаў возьме
ўдзел у Алімпіядзе шахма-
тыстаў-вочнікаў. Выкліка-
на гэта неабходнасьцю па-
пулярываць завочныя
шахматы, пра якія нямно-
гія ведаюць.

Галоўнае пытаньне: ці
будзе гуляць чэмпіён сьвету
Ёп ван Остэрам? 68-гадовы
мільярдэр, заснавальнік пер-
шай у Нідэрляндах фірмы
па вытворчасці праграма-
га забесьпячэньня, атрымаў
вядомасьць як найбуйней-
шы спонсар эўрапейскіх
шахматных імпрэз. Сярод
іх — цыкль турніраў *Melody Amber*, прысьвечаных
ім сваёй дачцэ. З 1992 г. у
Монтэ-Карла эліта сусьвет-
ных шахмат змагаецца ў
хуткія шахматы, гуляе, ня
бачачы дошкі.

На інтэрнэт-форумах
прыхільнікі ван Остэрама
цвёрдыць, што мэта гал-
ляндца — даць магчы-
масьць гросмайстрам адпа-
чыць, пагуляць у шахматы
і падзарабіць. Але спонсар-
ства прыносіць і чыста

шахматныя дывідэнды: сё-
лета мільярдэр выйграў
18-ты чэмпіянат сьвету па
перапісцы, літаральна рас-
кідаўшы ўсіх канкурэнтаў.
У выніку яго рэйтынг да-
сягнуў рэкорднай адзнакі
— 2779.

Цікава, што ў пачатку
1990-х стан здароўя гал-
ляндца рэзка пагоршыўся, а
шахматныя вынікі, наадва-
рот, палепшыліся. Некато-
рыя нават лічаць, што на
Остэрама працавалі іншыя
гросмайстры. Пагатоў сто
гадоў таму такі прэцэдэнт
ужо быў. Князь Дадзьян
Мінгрэльскі даваў грошы
на міжнародныя спаборні-
цтвы і друкаваў прыгожыя
партыі, нібы згуляныя ім
самім. Лягічна дапусьціць,
што ў сучасных шахматах
людзей, гатовых канвэрта-
ваць сваё багацьце ў імідж
«самых-самых», толькі па-
большала.

Ніякім чынам не жадаю-
чы пакрыўдзіць галляндца-
га шахматыста, друкуем
заканчэньне ягонай партыі
(гл. *дыяграму*).

ВР

Ван Остэрам — Банг, 2002—2004

26. h6 g6 27. Фf6
Kd7 28. Ke4! Te7.

Белыя аналізавалі
28...Kf6 29. Kf6+ Kph8
30. Ke8. 29. Ta1!!
Фb7. А6о 29...Kf6 30.
Kf6+ Kph8 31. Ta8 Ch6
32. Td8+ Kpg7 33. Cd4.
30. Фd4. 1-0.

Беларускія спатканні ў Варшаве

25 лістапада. Адкрыццё выставы жывапісу Алеся Пушкіна і вэрнісаж з удзелам З.Вайцюш-кевіча. Цэнтар спатканняў «Хлодна, 25» (вул.Хлодна, 25). Пачатак а 15-й. Адкрыццё «Спатканняў» — у «Клубе журналіста» (Новы Сьвят, 58). Пачатак а 16.30; Сярод выступоўцаў — былы намеснік пасла Польшчы ў Менску Марак Буцька («Палітыка Польшчы і ЭЗ адносна Беларусі ў 2000—2005 г.»). Паказ фільму В.Дашука «Рэпартаж з трусінай клеткі». Канцэрт гурту «В:Н:». Клуб «Дэона» (вул.Добра, 33/35, 19.30).

26 лістапада — «Сытуацыя ў культуры». Інстытут арыенталістыкі Варшаўскага ўніверсітэту (вул.Бэднарска, 2/4). Пачатак а 13-й. Доклады: агульная сытуацыя ў культуры і магчымасці беларускіх артыстаў (Юрась Барысевіч);

жывапіс (Ю.Барысевіч); літаратура (Андрэй Хадановіч). Паказ фільмаў «Дарога на Курапаты», «Ноч доўгіх нажоў», «Сэрца Чарнобылю», «Беларускі Дэкамэрон», 2003 г., 90 хв., рэжысэр Віктар Дашук. Пачатак а 15-й.

27 лістапада — «Беларуская меншасць у Польшчы. Рэлігійная сытуацыя ў Беларусі». Факультэт філзафіі і сацыялёгіі Варшаўскага ўніверсітэту (вул.Карова, 18). Пачатак а 13-й. Сярод выступоўцаў — Пётра Рудкоўскі ОП («Рэлігійная сытуацыя ў Беларусі»), былы пасол Польшчы Марыюш Машкевіч («Будучыня Беларусі і новае бачанне беларуска-польскіх адносін»). А 21-й канцэрт гурту «Стары Ольса». Клуб «Дэона» (вул.Добра, 33/35).

ВЫСТАВЫ

Турбізнэс-2005
Да 26 лістапада ў НВЦ «Белэкса» (Я.Купалы, 27) дзейнічае XII Міжнародная турысцкая біржа «Турбізнэс-2005».
50x50
 У Мастацкай галерэі твораў Л.Шчамялёва (пр.Ракасоўскага, 49) — выстава мастацкіх фатаздымкаў Уладзімера Суцягіна «50x50».
Чароўнае адраджэнне
 У галерэі фальварку «Добрыя мыслі» (вул.Магілёўская, 12) — выстава графікі і фатаграфіі Ганны Емяльянавай «Чароўны рэансанс».
180 градусаў
3 24 лістапада да 8 снежня ў «Падземцы» (пр.Скарыны, 43) — фотавыстава Марыны Мароз і Марыны Лукаш «180 градусаў».
Рознакаляровае
3 25 лістапада да 15 снежня ў галерэі віртуальных мастацтваў «Нова» (вул.В.Харужай, 16) працуе фотавыстава Генадзя Родзікава «Чорна-белае і каляровае».

ІМПРЭЗЫ

Камоцкі запрашае
 29 лістапада ў Музеі М.Багдановіча (Траецкае прадмесце) сустрэча з бардам Алесем Камоцкім. Пачатак а 18-й.

Скокі пад дуду
25 лістапада ў кавярні Палацу моладзі (Старавіленскі тракт, 41) адбудзецца танцавальная вечарына «Скокі пад дуду». Іграе і навучае танцам капэля Алеся Лася. Пачатак а 18-й. Квіткі: 4 000. Даведкі праз т.: 262-02-90, 8-029-253-07-95.

Гендэрны маршрут
 У музеі кіно (вул.Сьвярдлова, 4) з **25 да 27 лістапада** адбудзецца фэстываль фота і

мастацкіх інсталляцый, кінапаказаў, спэтакляў і канцэртаў «Гендэрны маршрут».

ТЭАТАР

Опера
(На сцэне Цэнтральнага дому афіцэраў.)
1 (чч) — «Турандот». **3** (сб) — «Мадам Батэрфляй». *(На сцэне Белдзяржфілярмоніі.)*
1 (чч) — канцэрт «Я помню вальсу гук чароўны...». **Тэатар імя Я.Купалы**
24 (чч) — «Тутэйшыя». **26** (сб) — сьвяточны вечар, прысьвечаны 85-годзьдзю тэатру імя Янкі Купалы. **27** (ндз) — «Кім». **28** (пн) — «Я не пакіну цябе...». **30** (ср), **1** (чч) — «Эрык XIV». **2** (пт) — «Таполевая завяля». **3** (сб) — «Я не пакіну цябе...». **4** (ндз) — «Паўлінка». **Ранішнія спэтаклі**
27 (ндз) — «Ажаніцца — не журыцца». **4** (ндз) — «Паўлінка». **Малая сцэна**
27 (ндз) — «Адчыніце кантралёру!». **28** (пн), **2** (пт), **3** (сб) — «Дзікае палываньне караля Стаха». **4** (ндз) — «Варшаўская мэлэдыя». **Тэатар беларускай драматургіі**
24 (чч) — «Кабала сьвятош». **25** (пт) — «Містэр Розыгрыш». **29** (аўт) — «Майстар галаданьня». **30** (ср) — «П'емонцкі зьвер». **Тэатар імя М.Горкага**
24 (чч), **30** (ср) — «Прыбытковы месца». **25** (пт) — «Ніначка». **26** (сб), **4** (ндз) — «Вольны шлюб». **3** (сб) — «Дэтэктар хлусні».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЦЁ

«Трыкліні» (218-25-73)
24 (чч) 18.00 — «Pre-party».
26 (сб) 18.00 — «Pre-party»

night».
 «**Izюм**» (206-66-18)
24 (чч) 23.00 — «RNB Royalty Party»: dj Gaamer, dj Induss («Got Power Promo»), «Hot babes dance show».
25 (пт) 23.00 — dj-bar.
26 (сб) 24.00 — dj-bar.
27 (ндз) 21.00 — жывая музыка.
 «**Madison**» (219-00-10)
24 (чч) 22.00 — «Lady's Thursday».
25 (пт) 23.00 — dj Nice.
26 (сб) 23.00 — dj Nice.
27 (ндз) 23.00 — «Staff party».
 «**X-Ray**» (223-93-55)
25 (пт) 23.00 — dj Gray.
26 (сб) 22.00 — dj Noche.
 «**Белая вежа**» (336-70-75)
25 (пт) 23.00 — dj Dee.
26 (сб) 1.00 — dj Alex.
27 (ндз) 23.00 — жывая музыка: «Acoustic Band» / dj Alex.

КІНО Ў МЕНСКУ

«**Аўрора**» (253-33-60)
 «Doom»*** (прэм'ера): **25** (пт) 18.30, 20.30; **26, 27** (сб, ндз) 16.30, 18.30, 20.30.
 «Трымайся да канца»***: **25** (пт) 19.00, 21.00; **26, 27** (сб, ндз) 17.00, 21.00.
 «Паміж небам і зямлёй» (прэм'ера): **26, 27** (сб, ндз) 15.00, 19.00.
 «**Бярэсьце**» (272-87-91)
 «Сардэчна запрашаем у Рай!»: **25** (пт) 17.00 (іл), 19.00, 21.10; **26, 27** (сб, ндз) 14.00, 16.30, 18.50, 21.10.
 «**Дом кіно**» (266-35-26)
 «Легенда Зора» (2с): **25** (пт) 19.00, 21.30; **26, 27** (сб, ндз) 16.30, 19.00, 21.30.
 «**Дружба**» (240-90-13)
 «Місія «Сэрэніці»: **25, 26** (пт, сб) 16.30 (іл), 19.00, 21.00; **27** (ндз) 19.00, 21.00.
XII МКФ «Лістапад-2005».
 Конкурс бальнага танцу: **27** (ндз) 9.00—18.30.
 «**Кастрычнік**» (232-93-25)
 Паказ фільмаў XII МКФ «Лістапад-2005»: **25** (пт) 17.00, 19.00, 21.00.

Зьміцер Вайцюшкевіч і WZ-Orkiestra

з праграмай

«Лепшае (The Best)»

Усім добра вядомыя творы, сюрпрызы і вясёлы настрой

26 лістапада 19.00
 Малая заля КЗ «Менск»

«Паміж небам і зямлёй» (прэм'ера): **26, 27** (сб, ндз) 14.30 (іл), 16.40, 18.50, 21.00.
 «**Масква**» (203-14-48)
 «Doom»***: **25** (пт) 17.00, 19.00, 21.00; **26, 27** (сб, ндз) 15.00 (іл), 19.00.
 «Паміж небам і зямлёй» (прэм'ера): **26, 27** (сб, ндз) 17.00, 21.00.
 «**Мір**» (288-22-33)
 «Doom»***: **25—27** (пт—ндз) 16.00, 18.00, 20.00.
 «Місія «Сэрэніці»: **25** (пт) 17.00; **26, 27** (сб, ндз) 15.00 (іл), 17.00.
 «Сардэчна запрашаем у Рай!»: **25—27** (пт—ндз) 19.00, 21.00.
 «**Перамога**» (203-77-66)
 «Місія «Сэрэніці»: **25** (пт) 14.20; **26, 27** (сб, ндз) 12.20 (іл), 14.30.
 «Напятая цеціва»: **25** (пт) 21.10; **26** (сб) 19.00, 21.00; **27** (ндз) 16.40 (іл), 19.00.
 «**Стоенае**»***: **25** (пт) 16.40, 19.00; **26** (сб) 16.40 (іл); **27** (ндз) 21.00.
 «**Піянэр**» (227-64-87)
 «9-я рота»***: **25, 26** (пт, сб) 18.30, 21.00; **27** (ндз) 13.30, 16.00, 18.30, 21.00.
 «**Цэнтральны**» (200-34-16)
 «Сардэчна запрашаем у Рай!»: **25** (пт) 11.00, 21.10; **26, 27** (сб, ндз) 13.30, 18.30, 21.00.
 «Кроў за кроў»***: **25** (пт) 13.30; **26, 27** (сб, ндз) 11.00 (іл), 15.50.
 «Левай, левай, левай» (XII МКФ «Лістапад-2005»): **25** (пт) 16.00.
 «Ня хлебам адзіным» (XII МКФ «Лістапад-2005»): **25** (пт) 19.00.

канцэрт «На стол пададзена!». **26** (сб) — «Чарайнік Смарагдавага гораду». **27** (ндз) — «Чырвоны каптурок». **29** (аўт) — «Ганэле». **Тэатар беларускай драматургіі**
26 (сб) — «Воўк-маралпалец». **Опера**
4 (ндз) — «Пітэр Пэн».

КІНО

«**Аўрора**»
 «Скарб»: **26, 27** (сб, ндз) 14.00.
 «**Бярэсьце**»
 «Чуча»: **26, 27** (сб, ндз) 12.00.
 «**Дом кіно**»
 Цырымонія закрыцця VII МКФ «Лістападзік-2005». Паказ фільму-пераможцы: **25** (пт) 14.00.
 «**Дружба**»
 «Фанфан-тульпан»: **25** (пт) 12.00, 14.30; **26** (сб) 13.00.
 Мультиборнік: **26** (сб) 11.00.
 «**Масква**»
 Рэактыўнае парася і іншыя фільмы-пераможцы: **27** (ндз) 13.00.
 «**Мір**»

«Пітэр Пэн»: **26, 27** (сб, ндз) 13.00.
 «**Піянэр**»
 «Падводная братва»: **25—27** (пт—ндз) 11.40.
 «Іван Царэвіч і шэры воўк» і іншыя мультфільмы: **27** (ндз) 10.20.
 «Прынц і жабрак» (VII МКФ «Лістападзік-2005»): **25** (пт) 14.20.
 «У віхуры танцу» (VII МКФ «Лістападзік-2005»): **26** (сб) 14.20.

КІНО НА DVD

Master Records
 «Усё пра Лілі Чоў-Чоў»
 Драма. Японія, 2001, рэж. **Шундзі Іваі**.
 У ролях: **Такао Асава, Хаята Ішыхара, Аюмі Іта**.
 Японскія падлеткі вандруюць, крадуць, кахаюць. І прызнаюцца ў любові да сьпявачкі Лілі ў чатах.
 Карціна атрымала ўзнагароды Бэрлінскага і Шанхайскага кінафэстываляў.
Менск, Кісялёва, 12, 643-21-08

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Клішы на экране

«Стоенае» («Cache / Hidden») Францыя—Аўстрыя—Нямеччына—Італія, 2005, 117 хв.

Жанр: сацыяльна-псыхалягічная драма, трылер.

Адзнака: 7 (з 10).

Сям'я пасьпяховага тэлеведучага (Даніэль Атой) атрымлівае відэакасэты, дзе зняты іх дом. Да касэтаў дадаюцца і страшныя малюнкi. Паліцыя не сьпяшаецца нешта рабіць, і герой сам пачынае вышук.
 Аўстрыец Міхаэль Ханэке («Піяністка») павянчаў у карціне нуду й трымценьне. Па пяць хвілін у кадры нічога не адбываецца — статычная камэра, доўгія агульныя пляны. Але гэтыя антыжанравыя прыёмы выкарыстоўваюцца аўтарам для лепшага адчуваньня рэчаіснасьці. Мы так дакладна і не даведаемся, хто дасылаў касэты. Ханэке гэта й няважна.
 Прычына ў мінулым. Дзіцем героя пазбавіўся ад альжырскага хлопчыка, якога зьбіраліся ўсынавіць бацькі, — небараку адп-

равілі ў дзіцячы прытулак. Але мінулае вярнулася.
 Карціна, зьнятая за пяць месяцаў да пагромаў у Францыі, выглядае прарочай.
 Калянільняны й дзіцячыя камплексы, беднасьць і вымушаная міграцыя, прыхаваны канфлікт культур, які пагражае выбухам, немагчымасьць паразумецца — фільм спараджае мноства тлумачэньняў.
 Але ці ня ёсьць маніфэставаны ў фільме «кавалак рэальнасьці» кінаілюзіяй, якая катуе глядачоў нудна-стоенай сацыяльна-аўтарскай павучальнасьцю?
 У Канах Ханэке атрымаў прыз за рэжысуру, прыз экумэнічнага журы й узнагароду «Фіпрэсі».
 Фільм, што ідзе ў «Перамо-зе», — для кінагурманаў.
Андрэй Расінскі

Крамбамбуля

30 лістапада

У сераду кавярня «Добрыя мыслі» (Магілёўская, 12) запрашае на канцэрт гурту «Крамбамбуля».

Старыя і новыя песні ад Лявона Вольскага і яго сяброў. А таксама сюрпрызы ад гурту. Пачатак а 19-й.

Даведкі праз т.: 224-64-86, 660-40-20, 501-96-71

Поўны завал

На мінулым тыдні ў Шклове адбылася гістарычная падзея. Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Зміцер Крат у эдытарыяле «Саўбелкі» напісаў, што пасля візыту АГЛІ у Шклоў «пачаўся новы этап дзяржаўнага будаўніцтва». Абсалютна падтрымліваю ідэю. Аднак не таму, што прэзідэнт у Шклове раптам збіўся на антрапацэнтрысцкую лірыку: «Камбайны, сеялкі, вялкі — гэта добра. Мы стагодзьдзямі гэтым займаліся, аднак чалавек за гэтым ня бачылі. У цэнтры павінен быць чалавек». Мною ўсё больш рухае ўласцівая старэйшаму пакаленьню нелюбоў да маладой генэрацыі. У адрозьненьне ад гэтых баламутаў, майму пакаленьню не давядзецца пазаліцацца да мар-

сіянкі. Душу грэе тое, што немаўлятам, калі рэалізаваць Кратаву прапанову, прыйдзеца няслаба папацець на іспытах па гісторыі Беларусі.

Заплюшчваю вочы — і бачу родны гістфак, дзе здаюць экзамэн па спэцкурсе «Новы этап дзяржаўнага будаўніцтва». Дзяўчаткі пішучь «бомбы»: «Колькі кіраўнікоў у Шклове, як выкрыў падчас візыту прэзідэнт, займаліся прыпіскамі?» Побач ходзіць нехта з падручнікам «Новы этап дзяржаўнага будаўніцтва». Студэнт бубніць пад нос тэкст: «Шмат нараканьняў выклікала ў прэзідэнта арганізацыя рамонтна-тэлепаратуры, бытавой тэхнікі. Прыёмныя пункты, паводле слоў Лукашэнкі, замест выкананьня...»

Адчыняюцца дзьверы аўдыторыі. «Ну што, — абступае студэнта натоўп, — здаў?...» —

«Незалік, — кажа той. — Заваліў на імені кіраўніка лайгойскага райспажыўсаюзу, які сабе катэдж пад Менскам будаваў, замест таго каб вырашаць праблемы антысанітарныя. Як, кажа, яго прозьвішча?»

Раптам прыходзіць новенькі, які нядаўна перавёўся з завочнага. Ён сьмела заходзіць у аўдыторыю і цягне білет.

Выкладчык: «Ну, што там у вас?»

Студэнт: «Білет нумар 13. Пералічыць асартымэнт тавараў, якія, як канстатаваў 18.11.2005 прэзідэнт, цяжка знайсці на паліцах шклоўскай спажыўкаапрацы».

Выкладчык: «Ну?!»

Студэнт, чухаючы патыліцу: «Можа, ноўт-букі?»

Выкладчык: «Мука, крупы, мясныя і рыбныя прадукты, ніткі, лямпачкі, мыйныя сродкі. Ну віншую — пойдзеце ў войска».

Студэнт (жаласьліва): «Можа, ёсьць нейкае выйсьце?»

Выкладчык: «Выйсьце заўсёды ёсьць. Вы мне сто міжгалактычных баксаў, гэта па курсе 23 мільярды касмазайчыкаў, я вам — залік».

Студэнт дастае пасьведчаньне КДК.

Настаўнік хапаецца за галаву. Як ён мог забыцца, што ў сьпісе пытаньняў да іспыту ёсьць і такое: «Якія формы працы ўпершыню прымянілі ў Шклове супрацоўнікі дзяржкантролю?» Адказ: «На першым этапе супрацоўнікі не адкрывалі сьябе, проста былі сярод людзей і на асабістым вопыце вывучалі іх штодзённае жыцьцё».

Мяжу Беларусі вартуюць вадалазы

У нядзелю камандуючы памежнымі войскамі Аляксандар Паўлоўскі (у фуражцы) і старшыня Берасьцейскага аблвыканкаму Канстанцін Сумар урачыста адчынілі ў Пінску новую пагранзаставу. На яе тэрыторыі ёсьць спэцыяльны басэйн — трэніраваць памежнікаў-аквалянгістаў, якія кантралююць рэчывы Прыпяці і азёрныя глыбіні.

ПРИВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІНШАВАНЬНЕ

3 Днём народзінаў, Сонца! Кахаю цябе. Я

СПАЧУВАНЬНЕ

Бацькі, настаўнікі і вучні Нацыянальнага гуманітарнага ліцэю імя Якуба Коласа шчыра спачуваюць Юрасю, Натальлі і Яўгену Грыневічам з прычыны сьмерці іх люблага бацькі і дзядулі

ПРАЦА

Яксна выканаю пісьмовыя працы па беларускай гісторыі, літаратуры і мове. Зьвяртацца загадаў пасля 17-й. Т.: 235-18-72. Юры

КАНТАКТЫ

«Малады фронт» за Беларусь! Далучайся да нацыянальнага руху! Т.: 755-69-90, www.mfront.net

КНІГІ

«Наша Ніва» (новае ды факсымілінае выданьні), часопісы «АРСНЕ», «Спадчына», энцыклапэдыі, слоўнікі, кнігі па мовазнаўстве, гісторыі, архітэктуры, сацыялёгіі, фільмы ды музыка на CD на Румянцава, 13 (ТБМ). Панядзелак—пятніца (15.00—19.20). Т.: 707-40-01

Я.Скрыган. «Выбраныя творы» — 33-я кніга праекту «Беларускі кнігабор». Выданьне выйшла да 100-годзьдзя дзяля нараджэньня пісьменьніка. «Віцебска-Рыскія акты» (дагаворы і службовая карэспандэнцыя паміж Віцебскам і Рыгай XV—XVI ст.), «Metriciana», т.1, 2, 3. «Сьпіс землеўладальнікаў Менскай губэрні» (XIX ст.). Т.: 753-91-96

Дзеднік «Архівы Рэспублікі Беларусь», «Істориография и генеалогия Беларуси X—XXI веков». Т.: 753-91-96

Альбом «Менск — горад СОНЦА», пераклады: кнігі, перакладзеныя з польскай, ангельскай, нямецкай, расейскай моў, у тым ліку «Дзяды», «Санэты» Міцкевіча, літаратура беларусаў Польшчы XV—XIX ст., падручнікі па журналістыцы. Т.: 753-91-96

Беларускае аўдыё. «Старажытная зямля», калекцыя беларускіх касат, CD, у тым ліку аўтэнтычны фальклёр, «Я нарадзіўся тут», сучасная і архаічная музыка. Т.: 753-91-96

Прыёдыка: шматгадовы камплект часопісаў «Крыніца», розныя нумары «Студэнцкай думкі», «АРСНЕ», газэты «Новы час», «Нашае слова», беластоцкай «Нівы». Т.: 753-91-96.

ЖАРТ

На плошчы апазыцыянэр раздае ўлёткі. Людцы бяруць, адыходзяць і бачаць, што ў іх пустыя аркушы. Некаторыя вяртаюцца да апазыцыянэра і пытаюцца:

— Дык тут нічога не напісана!

— А навошта ж дарма пісаць? І так усё ясна!

Паводле газэты «Моладзевы супраціў»

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Раману Л. Некаторыя са згаданых вамі альбомаў — рарытэтныя выданьні, і знайсці іх цяжка, некаторыя шукайце ў гандляроў з «БМА Group». Здымак атрымалі: цікава, ня больш за тое. Во бы ў нас аўто з такімі нумарамі адшукалі! Калі што якое — лістуйце на sb1@fromby.net.

Алесю Шы-ку. Вершы пра Беларусь і беларускую мову цёплыя, але тэхнічна недасканалыя. Або працуйце над тэхнікай, або паэзія — папросту ня Вашае.

«НН» 100 ГАДОЎ З ВАМІ

Зь Беларусі і Літвы

В. Вялікія Бесяды, Менск, губ., Барыс. пав. Шанце сёлета на дрывы, але не шанце лесу. Як улётку буры, так цяпер сьнег наглуміў лесу без канца. Як толькі паказаўся першы сьнег, ударыла нейкая аблівака. І лес пацягнула лёдам; на другі дзень паваліў сьнег і навіс на дрэве, а хоць вецер быў зусім не вялікі, не стрымаў лес гэткага цяжару і пачало яго крышыць, ламаць: месцамі вярхі, месцамі ў палову, а то і з карэньнямі павыварачвала. Дарогі завалены. Па маладняках — плехамі перарабіла на пасеку. Быццам пасья вялікай буры, ажно глядзець страшна!

Сябрук

Вялікія Дубы Менск, губ., Слуцк. пав. Сёлета ў нас пажанілася адна пара і зараз ад вянца пачала сварыцца. Ён п'яніца, яна таксама неспакойная баба. Вось аднаго разу, пасварыўшыся у вечар, пайшла яна і ўкінулася ў студню. Пачулі гэта хлопцы, ідуць зь вечарніцы. Сьпяраша здалося ім, што нехта шэпча ў студні, заглянулі яны туды і ўбачылі тую бабу, выцягнулі яе жывой яшчэ. Пасьля гэтага яны хадзілі да біскупа прасіць разлуку, але, нічога не дабіўшыся, вярнуліся дамоў далей ваявацца.

З усіх старон

Ясная Паляна. Вядомы расейскі пісьменьнік Л.М.Талстой раптоўна выехаў з дому, няма ведама куды. Ходзяць чуткі, быццам Талстой выехаў, каб на пустыні дажыць адзінока веку свайго.

Калі мы друкавалі газэту, прыйшла вестка, што Л.М.Талстой памер.

1910, №44—45.

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»: З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч, У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Лева
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537
Тел/факс: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за зьмест рэжымных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі пэрыядычнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г.Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 3416. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 20.00 23.11.2005.

Занова № 6702.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а